ပယ္ပပ္ပို PHRU PWGO

ကညီကိုသရဉ်လံာ်တၢ်ကစီဉ် ဆံးမုၢ်,၂၇၆၂

Karen Teacher Newsletter May 2023

ပဃူပပိုၤကမံးတံ၁်တဖဉ်

Phru Pwgo Committees

နိုးလၢ်ထူ Naw Ler Htoo

နိုါ်ရူးသး Naw Ruth

စကီး Scott

နီးဖြီရုံဝါ Naw Hpaw Shee Wah

စီးဃိဉ်လိဉ်ထူ Saw Kho Lo Htoo

နီၢိဖီကိဉ်လိဉ်ထူ Naw Paw Ko Lo Htoo

Acknowledgement

This newsletter is made possible through Myanmar Education Consortium (MEC) with the generous support of the Foreign, Commonwealth & Development Office (FCDO), Department of Foreign Affairs and Trade (DFAT), the Ministry for Foreign Affairs of Finland, and the American people through the United States Agency for International Development (USAID). The contents of this newsletter are the responsibility of the Karen Teacher Working Group (KTWG) and do not necessarily reflect the views of MEC, FCDO, DFAT, the Ministry for Foreign Affairs of Finland, USAID, or the United State Government.

တၢ်ဘိးဘဉ်သှဉ်ညါ

ကညီကိုသရဉ်မၤသက်းတ႞ကရူ ်လံာ်တ႞ကစီဉ်လံာ်ရၤလီးတဘ္ခာဉ်အံးဘဉ်တ႞ဆီဉ်ထွဲမၤစၤးအီးလ၊ ကို႞ပယီးတ႞ ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့ပှးမၤသက်:တ႞ကရ၊ကရိ (MEC) ခီဖြထံဂုးကို႞ဂၤ, ထံဖိကို႞ဖိတ႞ဂုးထီဉ်ပသီထီဉ်ဝဲးဒား (FCDO) ထံဂုးကိုဂ်ဂးပှးဂ့်ဂ်ီ ဒီးမု်းကျိုဝဲးကွာ်ဝဲးကျိုး (DFAT), ကို႞ဖုလဲန်ထံဂုးကို႞ဂၤ ပှးဂ့်ုဝီဝဲးကျိုးဒီး အမဲရံကၤထံဖိကို႞ ဖိကများခ်ီဖျိဘီမု႞စၢဖိုဉ်ခၢဉ်စးကရ၊ လ၊ဟီဉ်ခိဉ်ဒီဖျာဉ်တ႞ဂုးထီဉ်ပသီထီဉ်အဂ်ီး (USAID) သ့ဉ်တဖဉ်နေ့ဉ်လီး. တ႞ ဂ့်ုတ်ကျိုးလ၊လံာ်တဘာ့ဉ်အံးအပူး ဘဉ်ထွဲဒီးတ႞ဖံးတ႞မးမူဒါလ၊ ကညီကိုသရဉ်မၤသက်းတ႞ကရူ၊် မးတဲ့႞ဝဲသဲ့ဉ် တဖဉ်နေ့ဉ်လီး. တမ့်၊ MEC, FCDO, DFAT ကို႞ဖုလဲန်ထံဂုးကို႞ဂးပုးဂံာ်ဝီဝဲးကျိုး(USAID) မှတမ့်၊ ဘီမု႞စၢဖိုဉ်ပဒိဉ် ပပုၢ်အတၢ်ထံဉ်တပ်ဟ္ခဉ်ကျဉ် ဒီးအတၢ်ဖံးတၢ်မၤသဲ့ဉ်တဖဉ်ဘဉ်.

တၢ်ဂျ်ခိဉ်တီတဖဉ်

ကိုတၢ်ကစီဉ်သနၢဉ် (၄-၉)

- သုးပဒိဉ်အတၢ်မ၊ဘဉ်ဒိဘဉ်ထံးလ၊အဆ၊တလီးတဲ့၁်ဖဲကူဉ်သွ ပဒိဉ်တၢိဒိႏစဲးလာမှါ်တြီးကိီးရှဉ်- (၄-၅)
- ထိဉ်လွုံဝါကညီကများတီးထီကိုကိုအတာ်ဟူးတာ်ဂဲၤ-(၆-၇)
- ဖဉ်အဉ်ကိၢိရှဉ်ကိုတၢ်ကစီဉ်-(၈-၉)

ထံဂုၤကိၢ်ဂၤတၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သံ့အသနၢဉ်

• လိ်းကဝီးတၢ်သဘံဉ်သဘုဉ်အတၢ်မးဘဉ်ဒိဘဉ်ထံးလ၊ပုၤထူ လံးဖိအတၢိဖံးလိမ်းဒိုးတၢို- (၁၇-၁၁)

တါကစီဉ်လီးဆီအသနၢဉ်- (၁၂-၁၅)

- ၂၀၂၂-၂၀၂၃ တၢ်မၤလိနံဉ်အင်္ဂ်ီ တၢိနီၤလိဳးတၢိဳသိဉ်လိ ဒီးတၢ်မၤလိပီးလီ- (၁၂-၁၃)
- တနံဉ်တဘျီ တါ်ဆီဉ်ထွဲမဲးစၢးဆူ ကညီကမျၢ်ကိုသရဉ် သရဉ်မှဉ်တဖဉ်- (၁၂-၁၃)
- ကညီကိုသရဉ်မၤသကိုးတၢ်ကရှုၢိနှံဉ်ဆဲးဆၢပုဲးထီဉ်(၂၅) နံဉ်တၢ်မၤလၤကပီးအမူး- (၁၂-၁၃)
- တ်၊ကို ်ခါနှံ ဖုဉ်တစ်မ လိလ၊ကမျိုးကိုသရဉ်သရဉ်မှဉ်သှဉ် တဖဉ်အဂ်ိၢ- (၁၄-၁၅)
- ၂၁၂-၂၁၂၃ ကညီကိုသရဉ်တၢ်မၤလိခ်ီလ့ဉ်ကို(ခ့ဉ်ထံဉ်ထံဉ်စံဉ်) တၢ်မၤလိနံဉ်- (၁၄-၁၅)

ကညီထူရှုှိစဲၤခွဲ အသနၢဉ်- (၁၆-၁၇)

• ပုၤထူလံၤဖိအတၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သခွဲးယာ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမီး လ၊တၢ်ဒုးအိဉ်ထီဉ်ကျွဲအသီလ၊တံဘဲးအပူ၊- (၁၆-၁၇)

အဲးဒီးထၢဉ်အတၢ်ကွဲး- (၁၈-၂၁)

ကညီတာ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့လ၊တာ်ကွန်ဆျဉ်မဲာ်အဆ၊တီာ တါ်ထံဉ်တါ်ဆိုကမိဉ်အတါ်ကွဲး (ပိတိ) -(၁၈-၂၁)

ကိုသရဉ်တါ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သအသနၢဉ်-(၂၂-၂၃)

• ကိုတၢိဒိဉ်ထီဉ်ထီထီဉ်အတၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲၤ- (၂၂-၂၃)

ကိုအတၢ်အိဉ်ဆူဉ်အိဉ်ချ- (၂၄-၂၅)

- တာ်ဘဉ်သမှုဉ်ခိဉ်ဆါအံးဟဲကဲထီဉ်အသးလာအဆာကတီၢိဖဲ
- ကတို်တာ်ဘဉ်သူမှဉ်ခိဉ်ဆါဒီးအတၢ်ပနီဉ်တဖဉ်
- ပဘဉ်ထံဉ်ကသံဉ်သရဉ်အဆၢကတိၢိဖဲလ်ဉ် တၢ်လၢပကြားမၤ ဒီး ဒီသဒၢတဖဉ်

ကိုသရဉ်အကလုၢ်- (၂၆-၂၈) ထါအသနၢဉ် - (၂၉-၃၀)

Table of Content

School News (4-9)

- Burma Army Bombards Board Exams in Mu Traw District- (4-5)
- Hto Lwe Wah Karen Community School Activities
- School news in Hpa-an District- (8-9)

International Education News

• Learning Impacts on Indigenous Children in Conflict Zones - (10-11)

Focus Story- (12-15)

- Teaching and learning materials distribution for the 2023-2024 academic year- (12-13)
- Once a year, teacher stipend distribution- (12-13)
- KTWG 25th Anniversary Celebration (12-13)
- Summer Professional Development for the community teachers- (14-15)
- 2022-2023 Karen Teacher Training college (KTTC academic year- (14-15)

Traditional Knowledge- (16-17)

Indigenous education rights and initiatives in Tibet (16-17)

Editorial - (18-21)

The education of the Karen people during the struggles (Poe Toe)- (18-21)

Teacher Education - (22-23)

School Improvement Plan (SIP)- (22-23)

School Health - (24-25)

- · When is flu season?
- Flu and flu-like symptoms
- When to see a doctor
- Takeaway and prevention

Teacher Talk - (26-28)

Poems - (29-30)

သုးပဒိဉ်အတၢ်မၤဘဉ်ဒိဘဉ်ထံးလၢအဆၢတလီးတဲ့၁ ဖဲကူဉ်သ့ပဒိဉ်တၢ်ဒိုးစဲးလၢမှာ်တြီာ်ကိုာ်ရှဉ်

မုါ်တြီးကိါရှဉ်ကူဉ်သဆဲးလၤဝဲးကျိုးခိဉ် ကိါသူလ္၊

၂၀၂၂-၂၀၂၃တၢ်သိဉ်လိနံဉ်အပူး ဒုဉ်ဒါသုးတဖဉ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲးလ၊အမှာ်တၢ်ဟဲခးလီးတာ်လ၊ကဘီယူး,အိဉ်လ၊အသုးကလၢးခးလီးကို ဖးဒိဉ် ဆူသဝီပူးဖဲအခးဝဲတု၊အလီ၊်အဃိသတးဒီးမှာ်တာ်ပျုံးတာ်ဖုံးလ၊ပှားကိုဖိကိုသရဉ်သှဉ်တဖဉ်အဂ်ီ၊အဃိကိုလ၊အိဉ်လ၊မုာ်တြီာကိၢ်ရှဉ် ပူးခဲလာာ်ဃဉ်ဃဉ် တထီဉ်မ၊လိဘဉ်တာ်စးထီဉ်လ၊နံဉ်ခီဉ်ထီးတု၊လ၊နံဉ်ကတာ တလဲးအသးဂုးဂုးဘဉ်ဘဉ်.ဒ်တာ်ဟ်လီးတာ်သိဉ်လိ အ ဆာကတီ၊်အိဉ်သီးနှဉ် မ၊လိတာ်တဘူဉ်တသွက်းဆာကတီ၊်ဘဉ်နှဉ်လီး. ကိုသဲ့ဉ်တဖဉ်ခဲလာာ်ဃဉ်ဃဉ်နှဉ်ထီဉ်ဘဉ်ကိုတနွံခံနွံဘဉ်ပတုဉ် ဃာ်အကိုတသီခံသီအိဉ်ဝဲတနီး, တနွံအိဉ်ဝဲတနီး ဖဲခုဉ်ဒါခးလီးကျိဖးဒိဉ်မှာ်ဂူး, ဟဲခးလီးတာ်လ၊ကဘီယူးမှာ်ဂုံး,ဖဲအသဝီမှာ်ဂုံးသဝီ က ဟိင်္ဘကပာမှာ်ဂူးနှဉ်လီး.

လာတါဂ္ဂါဒ်ဆီးအဖီ ခိဉ်မုါ်တြိၢ်က်ိဳးရှဉ်ကူဉ်သဲ့ခိဉ်နၢ်ဒီးပှာဘဉ်မူဘဉ်ဒါတဖဉ် မာတၢ်ထံဉ်လိဉ်သကိုးဖဲလါယူ၊နူးအါရံဉ်၂၀၂၃,တချူးဒီးလာ နံဉ်ကတာ်းတါဒိုးစဲးလာကပဲာ်ထံနီးဖူးတါအိုဉ်သူးဒီးကကွါကဒါကူးကို အတါထီဉ်ကိုတဖဉ်ဒီးတဲသကိုးဘဉ်ဃးလာတာ်ကဆီဉ်ထွဲမာစား ကိုဆူညါခ်ီအင်္ဂါန္နဉ်လီး.လာတာ်တဲသကိုးအံုးအဖီခိဉ် အဝဲသူဉ်တဖဉ်သူဉ်ညါဘဉ်လ၊ တီးဖုဉ်ကိုစုးဖျာဉ်လာအတဘူးဒီးခုဉ်ဒါကလားတ ဖဉ် လဲးတရုံးအသးဘဉ်လီးဘဉ်စားခ်တာ်ဟ်လီးတာ်ဆာကတိုးအသီးနှဉ်လီး.

ဒ်နှဉ်အသီးက်ိဳးသူလုံးပ်ဒိဉ်တၢ်ဒ်းစဲးဖိုဉ်နှဉ် ဒီးသန္းထိဉ်အသးလၢဒီတနံဉ်တၢ်သိဉ်လိကတိုး အလံာ်ညိဉ်သိဉ်ဒိဉ်တဖဉ်အဖီခိဉ်နှဉ်လီး. ကိုဖိလးအတဒီးနန်းမ်းလိလံာ်, တဝံးပှဲးလိုးပွဲးစေး ခီဖျိုကိုတထီဉ်ဘဉ်ဆးဘဉ်ကတိုးတဖဉ် အိဉ်ဒီးတာ်ခွဲးတာ်ယာ်စုးဒိဉ်မေးလးကိုဖိတဖဉ် ကမာနားနှံဉ်ကတာ်းတာ်ဒိုးစဲးနှဉ်လီး. လးတစ်တဲသကိုးအီးအဖီခိဉ်, တာ်ဆးတဲာ်လ၊ တာ်မလိ၂၀၂၂-၂၀၂၃နံဉ် မုံးတြီးကိရုံရှာ် ကိုတဖဉ်တ နှင်လီးပဒိဉ်တာ်ဒိုးစဲးဖိုဉ်ဘဉ် နှဉ်လီး.

တ်ာ်ဆာတဲ်လ၊ တဂ်က်မျက်၊ နှံဉ်ကတာဂ်တါဒိးစဲးဒ်ညီနုဂ်တါမဟာ့ အီးလာကို ဘဉ်တဂ်တီခိဉ်ရိဉ်မဲအီးလ၊ ကိုတဖျာဉ်ဘဉ်တဖျာဉ်အသရဉ်, သရဉ်မှဉ်တဖဉ်နေ့ဉ်လီး. တဂ်ခးလီးကျိဖးဒိဉ်, တဂ်မ၊ဟးဂီးတဂ်လ၊ကလံးကျါတဖဉ် ဒုးမပျုံးမ၊ဖုးဒီးဆီဉ်သနံးပုံးမေးလိတဂ်ဖိတဖဉ်လ၊က ဘဉ် ဃုတဂ်ပူးဖြဲးအလီ၊ ဖဲအဝဲသဉ်တဖဉ် ဒိုးစဲးနှံဉ်ကတာဂ်တဂ်ဒိုးစဲးအခါနှဉ်လီး. လီဂ်ကဝီးခိဉ်နဂ်တဖဉ် ဂုဉ်ကျဲးစားအဂုးကတာဂ်လ၊တဂ် ကတ်ာ်ကတီး တဂ်ဒိုးစဲးအလီဂ်အကျဲ လက္ကိဖိတဖဉ်ကဒိုးစဲးဘဉ် ဘဉ်လီဂ်ဘဉ်စးဒီးပူးဖြဲးဒီးတဂ်ဘဉ်ယိဉ်ဘဉ်ဘိုတဖဉ်နှဉ်လီး. ကိုဖိလ၊ အဖြန်ဉ်ကတဂ်တဂ်ဒိုးစဲးဒီးအိဉ်ဒီးအက်ဂ်အစီလ၊ပုံးတဖဉ် ဘဉ်တဂ်ဟုဉ်အီးလံဉ်အှဉ် သႏဒ်အဝဲသုဉ်တဖဉ် ဖြပဒိဉ်တဂ်ဒိုးစဲးအသိုးနှဉ်လီး.

လ၊တါ်တၤတါ်ကလုာ်ကလုာ်အကျါ, ကိုဖိတဖဉ် တဟာ့ဉ်အဃဉ်လ၊တါ်ဖံးလိမၢဒိးအပူးဘဉ်. သရဉ်ဒီးကူဉ်သဲ့ခိဉ်နါ်တဖဉ်အတါ်တိစၢၤ မၤစၢၤဒီးတါ်သဲ့ကူဉ်ဒုးကဲထိဉ်တါ်တဖဉ် မှါ်တါ်ကဲဘျူးကဲဖိုဉ်လ၊ မုါ်တြိါ်ကိါ်ရျှာ်တါ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သဲ့ အတါ်အိဉ်ဂါာ်ဆီးကျားဒီးတါကဲထိဉ် လိဉ်ထိဉ်အင်္ဂါန္ဉ်လီး."ယဆ၊ဂ္ းဆ၊ဝါဘဉ် သရဉ်, သရဉ်မှဉ်,ကိုဖိမှဉ်,ခွါကီးဂၤလ၊ ကအိဉ်ဆူဉ်သးဖုံဖဲ ဆ၊ကတီါ်ကိါဂီးကီခဲ့ဒ်အံးအ ကတီါ် "မုါ်တြိုကိါ်ရှဉ်ကူဉ်သဲ့ဆဲးလၤဝဲကျိုခိဉ်စံးဝဲနှဉ်လီး.

Burma Army Bombards Board Exams in Mu Traw District

During the 2022-23 academic year, the Burmese army used airstrikes and fired cannons from their base into local villages which created an environment of extreme danger and fear for Mu Traw district teachers and students. Most schools could open for only one or two weeks in a month because of the airstrikes and bombings which meant that studies could not be completed in full. Only a very few primary schools, located in remote less populated jungle areas further away from Burmese army bases, were able to complete their program normally.

In response, Mu Traw education authorities held an urgent meeting In January 2023, before the final exam (Annual exam) to analyze and discuss how they could support those schools with very low curricular completion rates. Through these discussions, they learned that only a few schools were able to complete the entire course work.

The Kawthoolei education board exam is based on the entire year's curriculum. Students who were not able to complete the entire course work due to regular school closures stood little chance of success in the exams. As such, after a long meeting, it was decided that schools in the Mu Traw district need not to implement the 2022–23 board examination.

It was decided that annual school exams would be developed and administered by local teachers. Ongoing aerial bombardment meant that students were forced to take shelter in the forest while taking their exams. Local leaders did their best to prepare these forest areas to increase student comfort and safety. Students who passed these locally developed exams were qualified to receive certificates as if they had passed the Kawthoolei education board exams.

Despite the many challenges, students did not give up on their education. Teachers' and education leaders' efforts and ingenuity meant that Mu Traw schools still attained strong educational achievement. "I wish teachers, students well during this challenging time", said Mu Traw District Education Officer.

ကိုတၢ်ကစီဉ်သနၢဉ်

ထိဉ်လွံ ဂါကညီကမျာ်တီးထီကို ကိုအတပ်ဟူးတစ်ပဲ

တီအူကိၢိရှဉ်ထိဉ်လွံာ်ဝါကညီကမျာ်တီးထီကို ကိုခိဉ် ကိၢိသူလူ၊

ထိဉ်လွုံးဝါကညီကများတီးထီကိုအံး အိဉ်ဒီးတီးဒားတာ်သိဉ်လိတ ဖဉ်တကးဒုံးဘဉ်အမဲ်ာ်ညါအိုင်စ့ါ်ကီးဒီးကိုအတါ်ဟူးတါ်ဂဲၤတဖဉ် အါမးနှဉ်လီး. တၢ်ပညိဉ်မ့ၢ်ဝဲကိုဖိသှဉ်တဖဉ်ကအိဉ်ဒီးတၢ်ခွဲးယဉ် လၢကမၤလိန္နါတၢ်လၢ တီးချၢဖဲတီးဒားပူးတၢိမၤလိဝံးအလိၢိခံန္နာ် လီး. တီးချာအတါ်ဟူးတါ်ဂဲးမ့ါ်ဒ်သီး ပု၊မၤလိတါ်ဖိသူဉ်တဖဉ်က သ့ဉ်ညါနၢိပၢၢိအါထီဉ်တၢ်ဂ့ၢ်အကလု၁်ကလု၁်လၢကကဲဘျူးကဲဖိုဉ် လ၊အတၢ်အိဉ်မူတၢ်ဒိဉ်ထီဉ်ဆူညါအဂ်ီ ဒီးအိဉ်မူကဲဘျူး,ကဲထီဉ် တာ်မးစားလာပြာတဝါပူးကသူ့အင်္ဂ်ာန္နာ်လီး. တာ်ဟူးတာ်ဂ်ဲးအံးတာ် မၤအီးခ်ီဖျိကရူ်ကရာတၢ်နီးဟွဉ်ခ်ီဟွဉ်နီးဒ်အမ့ာ်သဲစးတာ်ဘျာတာ် မၤလိ, ခိဉ်ဃာ၊ နူ့ဆာဉ်တာမ်းလိ, တါကတီးဆို ဒီသဒၢမ့ဉ်ပို် တါ သူ့ဉ်ညါန်းပၢဂ်တာ်မၤလိ ဒီးတာ်သူ့ဉ်တာ်ဖျးတာ်မၤလိတဖဉ်နှဉ်လီၤ. တာ်ဟူးတာ်ဂဲၤလာတာ်မာတာ့်အီးကိုးနှံဉ်ဒဲး ဒီးတာ်မာညီနှစ်တဖဉ်မ့ာ် ဝဲ တၢ်ကတဲၤကတီၤက္၊ခိဉ်ဃၢၤန္ ဆၢဉ်,တလါတဘျီတၢ်ပြၢဒီးတၢ် လိ၁်ခိဉ်လိ၁်ကွဲ,တၢ်ပားရှလိ၁်သး ဒီးခူသဝီတၢ်အိဉ်ဖိုဉ်တဖဉ်,တၢ် သူဉ်တာ်ဖျးဒီးတာ်မၤလၤကပီးကညီမုၢိနံးဒိဉ်ဒီးမုၢိနံးလီးဆီတဖဉ် နှဉ်လီၤ.

- လ၊တါကတဲာ်ကတီးခိဉ်ဃၢၤန္ ဆာဉ် တါဟူးတါဂဲးအပူးတါ မ၊ဝဲတါသူဉ်သှဉ်ညီနု၊်ဖဲလါယူးလံ(၁)သီ ကိုးသူလှးတာ်သူဉ် သ့ဉ်အမုါနံးဒီးအလီ၊မဲ့၊အိဉ်တာ်သူဉ်စ့၊်ကီးဖဲဆ၊ကတီ၊အဂၤ တဖဉ်စ့၊်ကီးနှဉ်လီ၊. ဒ်နှဉ်အသိး တနံဉ်တဘျီတါဟးထ၊တါ ကမုံးလ၊ဒူသဝီ အဘူးအတံ၊ လီးဆီဒဉ်တ၊ ဒူသဝီ(၆)ဖျာဉ် လ၊ အဘူးကတာ၊ ဒီးကိုနှဉ်လီ၊. တနံဉ်အံးကိုတါဟူးတါဂဲ၊ လီးဆီ လ၊တါမ၊အါထီဉ်အီ၊ မှ၊ဝဲဒဉ်တါဟးဟ့ဉ် ပီညါတါ သိဉ်လိဘဉ်ဃးဒီးတါကမ၊စုးလီးကဲ့၊တာ်သူကီဉ်ထာဉ်ဒ၊(ဖျး စတုံး)သုဉ်တဖဉ်မဲ့၊ဂုံ၊,တါကမ၊စုးလီးတာ်ကမုံးဒီးဒူသဝီတ ဖဉ် ကဂဲးလိာ်အါထီဉ်ကဲ့၊လ၊ တာ်ကတီးကဲ့၊ခိဉ်ဃာ၊ တာ်က ဆုဲကဆိုအဂ့ါနှဉ်လီ၊.
- ဘဉ်ဃး ဒီးတလါတဘျီတာ်ပြုနှဉ် ညီနှုံတာ်မလဲ တာ်ကတိုး သတူ်ကလာ်,တာ်ကတိုးဘျးစဲး, ပူဘျးစဲး, တာ်သးဝံဉ်, ထါ, တာ်ဒုးနှဲဉ်ပူ,တာ်ခဲဉ်တာ်ဂ်ဳိး,တာ်ကွဲးထါဒီးလံာ်ဆီရဲဉ်တဖဉ်နှဉ် လီး. ဒ်နှဉ်အသီးအိဉ်စု်ကီး ဒီးတာ်လာ်ကွဲဖျာဉ်ထူ, ဖျာဉ်ပှီာ, ဖျာဉ်ဃးတဖဉ် စ့ာ်ကီးနှဉ်လီး. ညီနှုံတာ်ပြုတဖဉ် တာ်မေအီး လာကရှုာ်မှတမှာ်ဘဉ် ဒ်အတီးစုာ်စုာ်ဒဉ်ဝဲအသီးဒီးသန့ာထီဉ် အသားလာတာ်ပြုအကလုာ်အဖီခိုာ်လီး.
- မှမ့်းတာ်ဟးရှလ်ာသး ဒီးဒူသဝီ တာ်အို် ပိုဝိုတဖဉ်နှဉ် ညီနုံး တာ်ကွဲမှာ်အီး ဖဲတာ်ဘူဉ်တာ်ဘါမှးဂူး, နုံးအိုင်ဖျဲဉ်ဆာကားတာ် ဘါမှာ်ဂူး, တာ်တဲ့တာ်ဖျီ ဒီးတာ်သံတာ်ပှာ်တဖဉ်မှာ်ဂူးနှဉ်လီး.
- ဘါမှါဂုံး, တါတဲ့တာဖြူ ဒီးတ်၊သတ်)ဝှု၊တီမှာမှီးဂုံးနှာလေး.

- ဘဉ်ဃးဒီး တၢ်သူဉ်တၢ်ဖျးနှဉ် အါတက္ခါတၢ်သူဉ်အီဉ်ဝဲ တၢ်ဒီး တၢ်လဉ်တဖဉ်ဘဉ်ဆဉ် ခီဖြထံတၢ်ကီတၢ်ခဲ, တလ၊တပှဲးတၢ် ဒီးတၢ်လဉ်တလ၊တလီဉ်လ၊ကိုဖိဟံဉ်ခွဲကိးဂၤအင်္ဂါဘဉ်အဃိ ဒီးဘဉ်ပူးအီဉ်တၢ်လ၊ကျးပူးလီး. ဒ်လဲဉ်ဂ့၊ဂ့၊ကိုဖိတဖဉ် သ့ဉ် ညါနာ်ပာါအါထီဉ် တာ်သူဉ်တာ်ဖျးတာ်သုတာ်ဘဉ် စုံးကီးလီး.
- ဖဲတါမ၊လ၊ကပီ၊ကညီမုါ်နံ၊ဒိဉ် ဒီးမုါ်နံ၊လီ၊ဆီတဖဉ် အတါ် ဟူးတါဂဲ၊နှဉ်ညီနုါ်ကိုသရဉ်ကိုဖိတဖဉ် ကွဲမုာ်ခိဉ်နါ,တမုံ၊ ဒီး သရဉ်သမါတဖဉ်လ၊ကဟဲ ဒီ;ဟ့ဉ်ခီဟ့ဉ်နီ၊အတါ်လဲ၊ခီဖြိတ ဖဉ်မှါ်ဂူ၊, ဟ့ဉ်ဂါံဟုဉ်ဘါကိုဖိ ဒီးကိုသရဉ်ဃုာ်ဒီးတမုံးလ၊ဟဲ ဟ်ဃုာ်သကီးလ၊တာ်မ၊လ၊ကပီ၊တာါ်ရဲဉ်တာ်ကျဲ၊အဆ၊ကတီ၊ မှါဂု၊နှဉ်လီ၊.

ကိုတါ်ဟူးတါ်ဂဲၤအဂုၤအဂၤတဖဉ် မ့ါ်ဝဲကိုဖိမိါ်ပါတါ်ထံဉ်လိာ်အိဉ် သက်းအစုးကတၢါ်တနံဉ်(၂)ဝီ တဲသက်းကိုဖိ တၢ်ဂံၢိစၢ်တၢ်ဂံာ်ဆူဉ် ဒီးခါဆူညါတၢ်ဖုံးတၢ်မှုးအဂ္ဂါ သူဉ်တဖဉ်နှဉ်လီး.ဒ်နှဉ်အသိုးတလါ တဘျီလီးဆီဒဉ်တါ်ကိုဖိအိဉ်လ၊ဟံဉ်ခွဲကိုတဖဉ်တါ်သုးကျဲၤဒုးကျွဲ အီးတါ်ဂ်ီးမူ (Documentary)တဖဉ် ဒီးတါ်တဲ့သက်းကူးတါ်လ၊ အကျ်ဝဲ ဒီးနာ်ပၢၢ်ဝဲဒ်လဲဉ်မၤလိန့ာ်တာ်မနုၤတဖဉ်လဲဉ်အဂ္ဂါနှဉ်လီၤ. ခီဖျိလ၊တီ၊ဒားချ၊ တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲ၊တဖဉ်အဃိကိုသရဉ်မှဉ်သရဉ်တ ဖဉ်ထံဉ်ဘဉ်လ၊ ကိုဖိတၢ်သူဉ်ဆူဉ်သးဆူဉ်အါထီဉ်လ၊တၢ်မၤလိပူၤ နှဉ်လီး. ကိုဖိတနီးတမ့်ာကသးစဲထဲလာကိုတီးဒားတာ်သိဉ်လိဘဉ်. အတါသးစဲတဖဉ် တဒ်သီးလိာ်အသးဘဉ်အဃိဒီးမ့ၢ်ဝဲတါဟုဉ်ဂံၢိ ဟ့ဉ်ဘါ ဒီးဟ့ဉ်ခွဲးဟ့ဉ်ယာ်ကိုဖိလၢကဟ်မျါထီဉ်အတၢ်သ့တၢ်ဘဉ် ဒီးဟုဉ်ခီဟုဉ်နီးဘဉ် အတၢ်သုတၢ်ဘဉ်တဖဉ်နှဉ်လီး.ကိုဖိတနီးအ တာ်သူတာ်ဘဉ်တဖဉ် ဂူးဒိဉ်နှုံးဒုံးကိုသရဉ်သိဉ်တာ်တဖဉ်အဃိ အ လီၢိအိဉ်စ့ၢ်ကီးလၢကဘဉ်တၢ်ဟ့ဉ်ဂၢ်ဟ့ဉ်ဘါအီးအါအါလီၤ.တၢ်ဟူး တၢ်ဂဲးသီးဒ်အံးတဖဉ်တါ်ကဆဲးမြာအီးဆူညါတကးဒုံးဘဉ်တါ်လ၊ တာ်ကမၤအါထီဉ်တဖဉ်မ့ၢ်ဝဲခိဉ်ဃၢၤနေ့ဆာဉ်တာ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖဉ် ဒီး တာ်ရူလိ၁်သး ဒီးကိုအဂုၤအဂၤတဖဉ်စုာ်ကီးနှဉ်လီၤ. သးအိဉ်မၤအါ ထီဉ်တါ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတခါမှၢ်ဝဲကိုဖိတဖဉ်တၢ်ဖီးသက်းလံာ်လၢလံာ်ရိ ဒား ဒီးကဟ့ဉ်ခ်ီဟ့ဉ်နီၤလီးကဲ့းတၢ်လၢအဖးဝဲသ့ဉ်တဖဉ်ဆူ အတီး ပူးနှဉ်လီး.ကိုသးအိဉ်မၤနှ႞ဝဲကိုဖိတဖဉ်လ၊တ႞စုသ့ခဵဉ်ဘဉ်အတၢ် သိဉ်လိစ္နါကီးနှဉ်လီး.

Hto Lwe Wah Karen Community School Activities

Hto Lwe Wah Community High School not only provides classroom teaching, but also offers many extracurricular activities to its students. The goal is to provide students with opportunities to develop their skills and knowledge beyond the classroom, and to become helpful members of society. By involving outside civil society organizations, the High School is able to provide training sessions in topics such as Rule of Law awareness, environmental awareness, mine risk education, and agriculture.

Annual activities at the school include environmental sustainability initiatives; monthly sports competitions to foster community engagement; an agriculture day; the celebration of Karen National Day; and, other special events.

- During the environmental sustainability activity, students plant trees on July 1st for Kawthoolei planting tree day, as well as at other times if time permits. Every year, the school also plans to collect garbage from the six closest villages to the school. This year, the school added an educational activity to reduce the use of plastic bags to help keep the forest clean.
- Monthly competitions include impromptu speeches, chain words, chain stories, songs, poems, stories, drawings, and essays. Sports such as football, volleyball, and cane ball are also played. Competitions are held either in groups or within the class, depending on the nature of the game.
- In terms of joint activities with other villages, students typically attend merit ceremonies, birthday parties, weddings, and funerals to build good relationships with the community.
- In terms of agriculture, most students plant vegetables, but due to water issues, they are unable to produce enough vegetables for the school. Therefore, the school must purchase vegetables from the market, but this still provides students with valuable knowledge for their future use.
- If there are any Karen National Days or special events, teachers and students invite leaders and guests to give speeches and share their experiences with the students during the ceremony.

The school also schedules meetings with parents at least twice a year to discuss students' strengths, weaknesses, and future plans. Additionally, students who stay in the dormitory watch movies and documentaries monthly and then share what they learned with each other.

These extracurricular activities have resulted in more enthusiastic students who are eager to learn and improve. Some students are not interested in traditional classroom learning, but these activities provide them with opportunities to showcase their talents and learn from their peers. It is also evident that some students possess knowledge beyond what the teachers have taught them, making it important to encourage them. In the future, the school plans to host more environmentally sustainable activities and develop relationships with other schools. The school also encourages students to read books in the library and share their knowledge with their classmates. Additionally, the school is interested in offering craft lessons to students.

ကိုတၢ်ကစီဉ်သနၢဉ်

ဖဉ်အဉ်ကိၢ်ရှဉ်ကိုတၢ်ကစီဉ်

ဖဉ်အဉ်ကိၢိရှဉ် ကူဉ်သဆဲးလၤဝဲးကျိုးခိဉ် ကိၢိသူလူး

၂၀၂၂-၂၀၂၃ တာ်မၤလိနံဉ် ဖဉ်အဉ်ကိၢိရှဉ်ပူး ကိုတဖဉ်လဲၤတရံးအသး ဘဉ်ဂ့ါဘဉ်ဝီ ဖဲလာကိုဖိဒီးသရဉ်တဖဉ် ဘဉ်ကွာ်ဆာဉ်မဲာ်ဒီးတ ကိုးခါထံရှုာ်ကိုးသဲးအတာ်မၤပျံၤမၤဖုးဒဉ်လဲာ်နှဉ်လီၤ. စးထီဉ်လာနံဉ်ခီဉ်ထံးတုၤတာ်မၤလိနံဉ်ကတာာ်တစုကိုလာအိဉ်လာဖဉ်အဉ်ကိၢိရှဉ်ပူးဒီး ဒီးပာလီးအသးလာ ကညီကူဉ်သူဆဲးလၤဝဲၤကျိုအဖီလာ်တဖဉ် လဲၤတရံးအသး ဒ်ဝဲၤကျိုတာ်တီခိဉ်ရိဉ်မဲ အိဉ်အသိးနှဉ်လီၤ.

တာ်တၤတာ်တဖဉ်အိဉ်ဒဉ်ထဲလာကိုဖိနီဉိဂံ်အါထီဉ်ဝဲလာ တီးထီကိုလာအိဉ်သူဉ်လီးအသီးလာကို ဆာတဖဉ်နှဉ်လီး. ကိုဖိတာ်အိဉ်တာ်ဆီး (ဟံဉ်ခွဲ) ကိုဖိတာ်သူဉ်ထီဉ်, တာ်အီဉ်တာ်အီတလာတပှဲးဘဉ်နှဉ်လီး. မ့မ့ာ်လာတာ်မီးလီပီးလီတခီ ဖဉ်အဉ်ကညီကူဉ်သွဆဲးလးဝဲးကျိုး ဃု ကျွဲဆီဉ်ထွဲမေးစား ဒီးခီဖြိုလာကရာတနီး, နှို်တဂၤတာ်မေးစားအဃိ ဘှါရှဲဝဲတာ်သူ့ဉ်တဖဉ်အံးနှဉ်လီး. ဖဲသုံးမုံးဒိဉ်ဟီးနှုံဆူဉ်တာ်စိတာ်ကမီး ဝံးအလီးခံ ကိုလာတာ်ပာဆှာအီးလာကညီကူဉ်သွဆဲးလးအဖီလာသည့်တဖဉ်အတာ်ဟူးတာဂ်းဘဉ်ထွဲဒီးကိုပ်ယီးကူဉ်သွပဒိဉ်တအိဉ်နီတ မံးဘဉ်နှုံင်လီး.

၂၀၂၂-၂၀၂၃ တါမၤလိနံဉ် ကိါသူလ္၊ပဒိဉ်တါဒိးစဲးဖိုဉ်အဂ်ီးဘဉ်တါရဲဉ်ကျဲ၊အီးခီဖြိတါနီးဖးလီး တါဒိးစဲးလီါလးကီးဆဉ်တဘဲ့ဉ် တတီး နှဉ်လီး. ကိါသူလ္၊ပဒိဉ်တါဒိးစဲးဖိုဉ်အံး ဝံးဝဲဂုးဂုးဘဉ်ဘဉ် ခီဖြိဖဉ်အဉ်ကိါရှဉ်ပူး ထံကိါတါဘဉ်က်ဂ်က် အသဟီဉ်တဖဉ်တဆူဉ် ဒိသိး တါလီါလ၊ အဂးတဖဉ်ဘဉ်အဃိန္ဉ်လီး. ဒိန္ဉ်အသိး ခိဝံးတါဆါတါဆီဉ်သနံးတဖဉ် လီးစုးလီးဝဲအဃိ တါဟူးတါဂဲးဘဉ်ဃး ဒီးတါ ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သူမ့ါဂုး, တါကဟ်ဖိုဉ်, ကားဖိုဉ်ကိုဖိ, ကိုသရဉ်,မးသကိးတါ ဒီးပုံးတဝ၊တဖဉ်အင်္ဂါ တါကီတါခဲတအိဉ်ဝဲ စုါကီးဘဉ်နှဉ် ပုံးဘဉ်မှုဘဉ်ဒါတဂုံစံးဘဉ်ပုံးနှဉ်လီး.

School news in Hpa-an District

During the 2022–2023 school year, schools located in the Hpa–an district operated smoothly even though teachers and students remain frustrated about the political and security situation. Those schools registered under Karen Education and Culture Department ran smoothly from the beginning to the end of the school year.

Enrollment growth in high schools in border areas causes insufficient learning space, learning materials, and boarding house basic living needs. However, the education department found a way to provide the necessary materials and also they addressed the issue through both organizational and individual support. After the military coup, schools under KECD didn't have any activities and collaborations related to Myanmar Government.

Regarding the Kawthoolei education board – examination in the 2022–2023 school year, it was arranged and divided to be held in one location per township. A Hpa-an Education representative shared that the board – examination was successfully conducted in Hpa-an district where there was a low intensity of conflict between ethnic armed organizations and SAC. Similarly, Covid –19 cases are decreasing across most of Karen areas and as such, the probation of education services, including related students, teachers, and community activities, can be held without any major difficulties.

WE REACHED

Students **166, 200**

Teachers **11,407**

Schools **1,495**

KTTC's Graduates & Diplomas

829 Graduates 570 Diplomas Village & People 862 Villages 49,117 People

စ ထံဂုးကိုးဂလော်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သံ့အသနာဉ်

လို်ကဝီးတြ်သဘုံ်သဘုဉ်အတြ်မြာဘုံဒိဘဉ်ထုံးပုံးထူလုံးဖိုအတြ်ဖုံးလိမ်းဒိုးတြ

ပုၤထူလံးဖိဖိသဉ်လ၊အအိဉ်လ၊ဟီဉ်ကဝီးသဘံဉ်သဘုဉ်အပူးတဖဉ် ကျွဲဆျဉ်မဲာ်ဒီးတါ်ကီတါ်ခဲ့ အကလှာ်ကလှာ်လ၊တါ်ကဒီးနှုံဘဉ်တါ် ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့အဂ်ိါန့ဉ်လီၤ.တါမၤဘဉ်ဒိပုၤထူလံၤဖိတၢ်ဖံးလိမၢဒိႏ အံးမှါတါမ်းဘဉ်ဒိပ္ပၤလ၊ကဟဲလ၊ခံတစ်ၤနှဉ်လီး. တါ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ် သ့အတၢ်သဘံဉ်သဘုဉ်အံးယံာ်ဝဲ ဒီးအလီၢ်အိဉ်ဝဲလ၊အကဘုါရှဲကွံာ် အီးလ၊ ပုးထူလံ၊ဖိတဝ၊ အတၢ်အိဉ်မူဆူညါအဂ်ိၢန့ဉ်လီၤ.

တာ်တၤတာ် အဆိကတာါ်တမံး လၢပုၤထူလံးဖိသဉ် လၢအအိဉ်လၢ ဟီဉ်ကဝီးသဘံဉ်သဘုဉ်အလီၢ်တဖဉ် တာခွဲးတာ်ယာ်လာတာ်ကဒ်းနှာ် တါ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သူအင်္ဂါနူဉ်လီး.တၢ်သဘံဉ်သဘုဉ်အဃိကဲထီဉ်ပု၊ လီၢိအိဉ်ကမုံဖိ, ဒူးအိဉ်ထီဉ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီ လာကိုဖိတဖဉ် ကဖုံးလိမာဒိုး တါ. ဖိသဉ်တဖဉ်တါဆီဉ်သနံးအီး လ၊ကဘဉ်ဃ့ါအိဉ်ကဒုဃု၁် ဒီး ဟံဉ်ဖိဃီဖိတဖဉ်, ဘဉ်ဟ်တဲ့ါကွဲဉ်အဟံဉ်အဃီ ဒီးအတါဖံးလိမၢဒိး တဖဉ်နှဉ်လီး. ကိုမ့ါ်အိဉ်လ၊အဝဲသှဉ်အင်္ဂါဒဉ်လဲဉ်တါ်လီါ်တါ်ကျဲတ ဖဉ်တလ၊တပုဲၤ, တါမၤစၢၤတဖဉ်တလ၊တလီဉ် ဒီးကဲထီဉ်တါ်ဘဉ်ဒိ ဘဉ်ထံးလ၊ တါ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သံ့ တါမ၊အကျဲနှဉ်လီ၊.

တါ်တၤတါ်ခံမံးတမံးမ့ာ်ဝဲ သးအတါ်ဘဉ်ဒိဘဉ်ထံးဖဲတါ်သဘံဉ်ဘှဉ် ကတိုံ.ပုၤထူလုံးဖိသဉ်လၢဟီဉ်ကဝီးသဘံဉ်သဘုဉ်အလိုံတဖဉ်လဲၤ ခီဖျိဝဲ တါ်ပျုံးတါ်ဖုး, တါ်သူဉ်ကိါ်သးဂီး ဒီးတါ်သးဘဉ်ဒိ တဖဉ်နှဉ် လီး. တါဘဉ်ဒိဘဉ်ထံး ဒ်သိုးအုံးတဖဉ်အိုဉ်တ့ါဃာ် လာအဝဲသူဉ်တ ဖဉ် အသးပူးယံာ်ဝဲဒဉ် ဒီးမာဘဉ်ဒိဘဉ်ထံးဖိသဉ်တဖဉ် အတၢ်ဖံးလိ မၤဒိးသ့ဝဲဒဉ်နှဉ်လီၤ. ဟံဉ်ဖိဃီဖိတဂၤဂၤလီးမာ်မ့ာ်ဂ္ၤ,တာ်လီာ်အိဉ်က မုံတဖဉ် မၤပယွဲဖိသဉ်တဖဉ်အသး တၢ်အိဉ်ဆူဉ်အိဉ်ချုလၢအတၢ်ဖံး လိမၢဒိႈပူးနှဉ်လီး.

တာ်တာတာ် အဂၤတမံးမ့ာ်ဝဲ လှာ်လာ်ထူသနူ အတာ်ဘဉ်ဒိဘဉ်ထံး ဖဲ တၢ်သဘံဉ်သဘုဉ်ကတိၢ်.ပုၤထူလံးဖိသဉ်တဖဉ်တၢ်မၤဆူဉ်မၤစိးအီၤ လၢအကဘဉ်ဟ်တ့ါ်ကွံဉ် အဟံဉ်အဃီ ဒီးပုၤတဝၢတဖဉ်လၢအဘဉ် ထွဲဘဉ်ဃးလိ်ာသး ဒီးအတါ်ဆဲးတါ်လ၊ ဒီးအလုါ်လါ်ထူသန္နတဖဉ် နှဉ်လီၤ. တါ်ဆဲးလၤဒီးတါ်မ့ါ်တါ် အတါ်လီးမါ်တဖဉ် မၤဘဉ်ဒိဘဉ် ထံး ဒီးဟုဉ်တါ်ကီတါ်ခဲလ၊ ပုၤထူလံးဖိသဉ်တဖဉ်အတါမၤလိမၢဒိႏ အင်္ဂါန့်ာလီး. အါန့်၊ဒိဉ်န့်၊ ကျိဉ်လ၊တာ်သူအီးလ၊တာ်မးလိမၢဒိႈအပူး စ့ါ်ကီးတါ်ကဘဉ်ပဲဉ်ထံနီးဖူးအီးလ၊ပုံထူလုံးဖိတဖဉ်အင်္ဂါ, တါ်အုံး မှါ်စ့ါ်ကီးတါ်တမံ၊ လ၊အမ၊စၢ၊ ဟုံးဃာ်ဂၢါကျ၊၊ ထူသနူဆဲးလ၊ အ တာ်မှာ်တာ်နှဉ်လီး. တာ်သဘံဉ်သဘုဉ်အံး မးတံာ်တာ်ကျိုာ် တာ်ဖုံးလိ မၤဒိး ဒီးဟုဉ်တၢ်ကီတၢ်ခဲ့ လ၊တၢ်ကစံးတတိၤ ဆဲးကျိုး ဒီးလ၊တၢ်ဖံး လိမၢဒိႈအဂ်ိါန္ဉာ်လီၤ.

တၢ်လ၊ပိ၁်ထွဲထီဉ်အခံလ၊ တၢ်သဘံဉ်သဘုဉ် အတၢ်ဘဉ်ဒိဘဉ်ထံး လ၊ပုၤထူလံးဖိသဉ် အတၢ်ဖံးလိမၢဒိးတဖဉ် အိဉ်ဝဲဒဉ်အါမးနှဉ်လီး. တါ်တဒိးန့ါ်ဘဉ် တါ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့ ကဟ့ဉ်တါ်ဒိဆ၊ လ၊အတဂ္၊ လၢပုၤထူလံၤဖိတဖဉ် ကဃုထံဉ်န့ါ်တၢ်ဖီးတာ်မၤ ဒီးကဆဲးမၤလိတါ် ဆူညါအဂ်ိါန္နဉ်လီၤ.တါ်တအိဉ်ဒီးတါ်ခွဲးတါ်ယဉ်လ၊ကဖံးလိမၢဒိးတါ နှဉ် ကမၤဘဉ်ဒိစ္နါကီးအဝဲသ့ဉ်တဖဉ် အသးတါဆိကမိဉ် ဒီးနှီါ်ခိအ တၢ်အိဉ်ဆူဉ်အိဉ်ချုတဖဉ် ဃ<mark>ှာ</mark>်ဒီးတၢ်အိဉ်မှ<mark>ု အ</mark>ပတီၢံခဲလက်နှဉ်လီၤ. အါန့ၢ်အန္ဉ်ဘါ်တအိဉ် ဒီးတါ်က<mark>ူဉ်ဘဉ</mark>်ကူဉ်<mark>သ</mark>့ကဒုး

ကဲထီဉ်တၢ်ဖိုဉ်တၢ်ယာ်,တၢ်တတု၊သိုးထဲသိုး, ဒူးကဲထီဉ်တၢ်သင်္ဘာသ ဘှဉ်တလီၢ်လီၢ် ဒီးတၢ်မာဆါမာပယွဲတဖဉ်နှဉ်လီး.

ကျဲအို်ဝဲဒဉ်လ၊တၢ်ကဘုါရှဲ တၢ်ဂ့ၢ်ကီလ၊ ပု၊ထူလံ၊ဖိတဖဉ် ဘဉ်ကျွာ် ဆာဉ်မဲဉ်ဝဲဘဉ်ဃး ဒီးတၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သုတကပၤန္နဉ်လီး. တၢ်တာတ ပတိါနှဉ် ပကဘဉ်မၤလီးတိ1်ဝဲကိုတဖဉ် ကဘဉ်မှါကိုလၢအတူါ်လိဉ် ပု၊က်ိးဂ၊ က်ိးကလု၁်ဒဲး ဒီးပူးဖျဲးဒီးတါ်ဘဉ်ယိဉ်လ၊ပု၊ထူလံ၊ဖိသဉ်တ ဖဉ်အင်္ဂါ. လ၊အဟ်ဃုာ် ဒီးပှၤတဝ၊ခိဉ်နာ်တဖဉ် အတၢ်ဖီးသက်းမ၊သ က်း ဒီးဆီဉ်ထွဲမၤစားကို အတၢ်အိဉ်ဂၢါဆီးကျား တဖဉ်နှဉ်လီး. တၢ်က ဘဉ်ဆိကမိဉ်စ့ါ်ကီးလ၊ တါ်လဲ၊တါ်က္၊လ၊ကိုဖိအဂ်ီ၊,တါ်ပီးတါ်လီဒီး တာ်မၤစားတဖဉ် ကဘဉ်လာပုံးဝဲဒဉ်လီး.

တၢ်ခံတိၢ်တပတိၢိမ့ၢ်ဝဲ အကဘဉ်ဘုါရှဲတၢ်ဂ့ၢ်ကီဘဉ်ဃးဒီးပုၤထူလံၤဖိ သဉ်တဖဉ် အသးအတၢ်အိဉ်ဆူဉ်အိဉ်ချ အတၢ်ဘဉ်ဒိဘဉ်ထီးဖိတၢ်သ ဘံဉ်သဘုဉ်ကတို်. တါ်အံးကဘဉ်ဟ်ဃုာ်စ့ါ်ကီးဒီးတါ်ဟုဉ်တါ်တိစာ၊ မၤစၢၤလၢသး ဒီးတၢ်မၤစၢၤတမံးမံးလၢအကဃဲဉ်လီးဘှါလီးဖိသဉ် အ တာ်ပျုံးတာ်ဖူး ဒီးတာ်သူဉ်ကို်သးဂီးတဖဉ်နှဉ်လီး. တာ်အံးမှာ်စွာ်ကီးတာ် ဟ့ဉ်တၢ်သ့ဉ်ညါနၢ်ပၢၢ်လၢကိုသရဉ်ဒီးကိုပု၊မ၊သကိုးတၢ်တဖဉ်ကသ့ဉ် ညါဘဉ်ဃးသးအတၢ်အိဉ်ဆူဉ်အိဉ်ချပနီဉ်ဒီးကျဲလၢအကမၢစၢၤဖိသဉ် တဖဉ် အသးတၢ်အိဉ်ဆူဉ်အိဉ်ချုန့ဉ်လီၤ.

တာ်သာပတိုာ်တပတိုာ်မှာ်ဝဲ တာ်ကဘဉ်မာလီးတာ် တာ်ပားဃာ်ပုံထူလုံး ဖိတဖဉ်အထူထံးဆဲးလၤ ဒီးတါ်ဘဉ်ထွဲ ဒီးပုၤတ၀၊တဖဉ်အဂ့ါ်.လ၊အ ဟ်ဃှာ်ဒီးတၢ်ဒူးဒိဉ်ထီဉ်ထီထီဉ်တၢ်မၤလိကျိာ်ဒီးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဘဉ်ဃး ထူသနူဆဲးလၤတဖဉ်နှဉ်လီၤ. တါမၤသကိးတါ်ဒီးပုၤထူလံၤဖိအခိဉ်အ နာ်တဖဉ် ကြားအိဉ်စုာ်ကီးဝဲလ၊ တာ်မၤဒိဉ်ထီဉ်ထီထီဉ် ထူသနူဆဲးလၤ လၢအမၤစၢၤဖိသဉ်တဖဉ် ဒ်သိးကကၢၤဃာ် အတၢ်ဘဉ်ထွဲလိၵ်သးလၢ ပု၊တဝၢဒီးလှါလါထူသနူအဂ့ါန္ဉာ်လီၤ.

လၢခံကတၢၢ် တၢ်သဘံဉ်သဘုဉ် အတၢ်မၤဘဉ်ဒိဘဉ်ထံးပုၤထူလံၤဖိ သဉ် အတၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့အံးတၢ်လ၊ပိာ်ထွဲထီဉ်အခံတဖဉ်အိဉ်ဝဲအါ မးန္နဉ်လီး. ပုးထူလံးဖိသဉ်လ၊အအိဉ်လ၊ တါ်သဘံဉ်သဘှဉ်အလီါ်တ ဖဉ် ဘဉ်သဂၢၢ် ဒီးတၢ်တၤတၢ်အါမး ဒ်ပစံးတၢ်အသိး တၢ်တဒိးနေ့ာ်ဘဉ် အတာ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သံ့ လ၊လ၊ပုဲးပုဲး, သးအတာ်ဆီဉ်သနံး, လှုံလာ်ထူ သနူအတါ်မ့ါ်တါ် လီးမါ်တဖဉ်နှဉ်လီး. လ၊တါ်ကဘုါရဲ့ တါ်ဂ့ါ်ကီအံး အဂ်ိုတၢ်ကဘဉ်သူကျဲအကလှာ်ကလှာ် ဒ်အမ့ၢ်တၢ်မၤသက်ိးတၢ်ဒီးပုၤ တဝ၊ လ၊ကဟူဉ်တၢ်ကူဉ်သူခွဲးယာ်လ၊အဂ္ဂၤ ဒီးပူးဖျဲး, တၢ်ဟူဉ်မ၊စၢၤ သးအတၢ်အိဉ်ဆူဉ်အိဉ်ချ ဒီးတၢ်ဒုးဒိဉ်ထီဉ်ဆဲးလၤလၢအဘဉ်ထွဲ ဒီးပုၤ တဝၢဒီးထူထံးတဖဉ်နှဉ်လီၤ.လ၊တၢ်ဘုါရှဲတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံးအသိး,ပကသူဉ် ထီဉ်တါ်တါ်ကူဉ်သူခွဲးဂူးယာ်ဘဉ်ဆူညါလ၊ ပုးထူလုံးဖိတဝ၊အင်္ဂါ ဒီး မၤစုၤလီးတၢ်ဖိုဉ်တၢ်ယာ်,တၢ်တတုၤသိ:ထဲသိးဒီးတၢ်မၤပယွဲတဖဉ်နှဉ်

International Education News

Learning Impacts on Indigenous Children in Conflict Zones

Indigenous children living in conflict zones face unique challenges when it comes to accessing education. The impact of conflict on learning for Indigenous children is significant, and the effects can last for generations. The disruption of education during conflict has long-lasting effects, and it is vital that we address the issue if we want to create a better future for Indigenous communities.

The first challenge Indigenous children in conflict zones face is access to education. Conflict often results in the displacement of communities, making it difficult for children to attend school. Children may also be forced to flee with their families, leaving their homes and schools behind. Even if schools are available, they may be overcrowded or underfunded, which can impact the quality of education provided. The second challenge is the psychological impact of conflict. Indigenous children living in conflict zones are at risk of experiencing trauma, anxiety, and depression. The effects of conflict on mental health can be long-lasting and may interfere with a child's ability to learn. The loss of family members, displacement, and exposure to violence can all contribute to mental health issues that impact a child's ability to focus and learn.

Another challenge is the cultural impact of conflict. Indigenous children may be forced to leave their homes and communities, which can disrupt their connection to their culture and traditions. The loss of cultural identity can have a profound impact on Indigenous children and may make it difficult for them to engage in learning. Additionally, the use of language in education is critical for Indigenous children, as it helps them maintain their cultural identity. Conflict can disrupt language learning, making it challenging for Indigenous children to communicate effectively and engage with their education.

The impact of conflict on Indigenous children's education has far-reaching consequences. Without access to education, Indigenous children may struggle to find employment or pursue further education. The loss of educational opportunities can also impact their mental and physical health, as well as their overall quality of life. Additionally, the lack of education can contribute to poverty and inequality, perpetuating the cycle of conflict and violence.

There are steps that can be taken to mitigate the impact of conflict on Indigenous children's education. The first step is to ensure that schools are accessible and safe for Indigenous children.

This may involve working with community leaders and providing resources to build and maintain schools. It may also involve providing transportation to schools and ensuring that schools have adequate resources and funding.

The second step is to address the mental health impact of conflict on Indigenous children. This may involve providing access to mental health services and resources to help children cope with trauma and anxiety. It may also involve training teachers and school staff to recognize the signs of mental health issues and providing them with the tools to support children.

The third step is to ensure that Indigenous children can maintain their cultural identity and connection to their communities. This may involve promoting language learning and cultural activities in schools. It may also involve working with Indigenous leaders to develop cultural programs that help children maintain their connection to their communities and traditions.

In conclusion, the impact of conflict on Indigenous children's education is significant and has farreaching consequences. Indigenous children in conflict zones face unique challenges when it comes to accessing education, including a lack of access to schools, psychological trauma, and the loss of cultural identity. Addressing these challenges requires a comprehensive approach that involves working with communities to provide access to safe and accessible education, addressing the mental health impact of conflict, and promoting cultural activities to help children maintain their connection to their communities and traditions. By addressing the impact of conflict on Indigenous children's education, we can create a better future for Indigenous communities and help break the cycle of poverty, inequality, and violence.

စာကြီစဉ်လီးဆီအသနၢဉ်

၁. ၂၀၂၃–၂၀၂၄ တၢ်မၤလိနံဉ်အဂ်ီးတၢ်နီၤလီးတၢ် သိဉ်ဒီးတၢ်မၤလိပီးလီ

က်းနံဉ်ဒဲးဖဲလါမးရူး ဒီးလါအဖြူဉ်အကတို် ကိုတၢ်သိဉ်လိ ဒီးတၢ် မၤလိပီးလီ တဖဉ်ဘဉ်တၢ်နီးလီးအီးဆူ ကညီကိုတဝၢတဖဉ်နှဉ် လီး. စးထီဉ်ဖဲ ကိုးပယီးသူးဟုံးနှုံဆူဉ်တာ်စိုကမ်ဳိးဝံးအလီးခံလီး ကဝီးတၢ်အိဉ်သးတဂၢၢိတကျား,လ၊တၢ်ကဟ့ဉ်နီးလီးကိုတၢ်သိဉ် လိဒီးတါမၤလိပီးလီအဂ်ီ၊ မ့ါ်တါတၤတါဖးဒိဉ်တခါနှဉ်လီၤ.ဒ်သိး ဖိသဉ်သ့ဉ်တဖဉ်အတၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သံ့ သုတလီးတို်တဂဲ့၊အင်္ဂိၢ ခိဉ်နှါ်တဖဉ် က်ကျဲးစားဃှကျဲ အဂ္ဂၤကတၢါ လ၊တါ်ကဆု၊လီးကို တၢ်ပီးတၢ်လီသူဉ်တဖဉ် ဆူကညီကမျာ်ကို ချူးဆာချူးကတို် တ ချူးကိုအိုးထိဉ်အဆာကတိၢိန္နဉ်လီၤ. လၢပဟီဉ်ကဝီးတၢ်လီ႞တနီၤ အပူးတၢ်ဒူးတၢ်ယၤအိဉ်ထီဉ်,တၢ်လဲးတၢ်က္၊ကီခဲထဲလဲဉ်ဘဉ်ဆဉ် လိၢိကဝီးခိုဉ်နၢ်သူ့ဉ်တဖဉ်အတၢ်ထဲးဂံၢ်ထဲးဘါဟ်ဖိုဉ်မၤသက်းတၢ် အဃိပဝဲကညီကူဉ်သဲ့ဆဲးလၤဝဲးကျို ဒီးကညီကိုသရဉ်မၤသကိုး တာ်ကၡူ်တဖဉ်ပဆှာလီးကိုတာ်ပီးတာ်လီလဲးအသးဂ္.ဂ္ဂးဘဉ်ဘဉ် န္ဉ်ာလီး. လ၊တၢ်ကဆု၊လီးကို တၢ်ပီးတၢ်လီအဂ်ီ၊ တၢ်စူးကါဝဲကျဲ အဘိဘိဒ်အမ့်၊ သိလ္နဉ်တၢ်လဲးကျဲ, ချံတၢ်လဲးကျဲ,သိလ္နဉ်ယီါ်တၢ် လဲးကျဲ ဒီးတၢ်လီၢ်တနီး တၢ်လဲးတာ်ကူးကျဲကီ,ကျဲတဖျိတညီတ ဖဉ်ဒူသဝီဖိဒီးလီ႞ကဝီးခိဉ်နၢ်သ့ဉ်တဖဉ်ဘဉ်ဝံစိဉ်တီဆု၊လ၊အနီ႞ ကစါ်ဒဉ်ဝဲ ဒ်သီးတၢ်ပီးတၢ်လီ ကလဲးတုၤဂ့ၤဂ့ၤ အင်္ဂ်ါန္နဉ်လီၤ.ခ်ီဖို လၢကိုတၢ်သိဉ်လိ ဒီးတၢ်မၤလိပီးလီသ့ဉ်တဖဉ်တုၤဝဲဒဉ်ဆူကညီ ကမျၢိုကိုလၢအိဉ်ရၤလီၤအသးလၢက်ိုသူလ္၊ဟီဉ်ကဝီ၊ပူ၊ဘဉ်ဆၢ ဘဉ်ကတီါ်အဃ် ဖိသဉ်သူဉ်တဖဉ်အတါမၤလ် လဲၤတရံးအသး ဘဉ်ဂ့ါဘဉ်ဝီနှဉ်လီၤ.

၂. တနံဉ်တဘျီ တ1်ဆီဉ်ထွဲမၤစၢၤဆူ ကညီကမျၢ1်ကို သရဉ်သရဉ်မှဉ်တဖဉ်

က်းမုၢိနံဉ်ဒဲးတနံဉ်တဘျီဖဲလါနိုဉ်ဝ့ဘာဉ် ဒီးလါဒံဉ်စဲဘာဉ်အဘာဉ် စားတါလီးဟုဉ် တါဆီဉ်ထွဲမာစားဆူ ကညီကမျာ်ကိုသရဉ်သရဉ် မှဉ်တဖဉ်အအိဉ်နှဉ်လီး. တါ်ဆီဉ်ထွဲမးစားလာကညီကမျာ်ကိုသ ရှိသရဉ်မှဉ်အဂ်ီ၊ မွမ့််တြံဆုံးတြဲစု၊ ဘဉ်ဆဉ်ကဲထိဉ် တြဲမျာ။ အါမးလၢအဝဲသူဉ်တဖဉ်ကစူးကါဝဲလၢဟံဉ်ဃီတၢ်လိဉ်ဘဉ်အဂ်ီၢ နှဉ်လီၤ.

ပိတ်လုံးဟ်ပူးဒီးဟ်လၤဟ်ကပီးကိုသရဉ်သရဉ်မှဉ်လၢအတၢ်တူ၊ ဆါခ်ီဉ်ဆါသး, တကျွှ်တၢ်လ၊အနှို်ကစာ် တာ်ဘဉ်ဘူးဒီးဟ့ဉ်လီၤ အသးလၢကညီကလှာ်ဂီ၊ ဘဉ်ဃးတၢ်ဒုးကူဉ်သံ့ ကိုဖိသူဉ်တဖဉ် အဃိန္နဉ်လီး. တါ်ဒီးန့ါ်ဘဉ်တါ်တိစားမာစာ၊ မ့ါ်ဆီးမ့ါ်စုးဘဉ်ဆဉ် အဝဲသုဉ်တဖဉ် ဟ်ဖျါထီဉ်အတၢ်သးမှာ်သးခု ဖဲဒိုးနှုံဘဉ်ကူးတၢ် ဟုဉ်ဂ်ၢိဟုဉ်ဘါ, တၢိမၤအတၤသဉ်လၢတနံဉ်အတိၢိပူ၊ ဒီးအဒိဉ်အ အါခ်ီဖျိမၤဘဉ်ပုၤကလှာ်တၢ်ဖုံးတာ်မၤလာတာ်သူဉ်အှဉ်တဲာ်သူအာ့ဉ် တဲ့ အပူးနည်လီး.

၃. ကညီကိုသရဉ်မၤသကိုးတ႑ကရူ နှဉ်ဆဲးဆ ပုဲ ၤထီဉ် (၂၅)နှံဉ် တၢမၤလၤကပီးမူး

ကညီကိုသရဉ်မၤသက်းတၢ်ကၡု၊် နံဉ်ဆဲးဆၢပုံၤထီဉ် (၂၅)နံဉ်တၢ် မၤလၤကပ်ိဳးမူးအံံး ဘဉ်တါ်မၤအီးဖဲတနံဉ်အံံး လါဖ္ဉ်ဘြူးအါရံံး ထီဉ်၁၆သီ ဒီးဘဉ်တ၊်မ၊အီ၊ဖဲကညီကို၊စ်ဉ်,မု)်တြီးကို၊ရှဉ်,ဘုသိဉ် ကို်ဆဉ် ဃိဉ်က့ဉ်သဝီနှဉ်လီၤ. တာ်မၤလၤကပီးမှူး တာ်ရဲဉ်တာ်ကျဲ့၊ အိဉ်စ့ါ်ကီး ဒီးတါမၤလၤကပီး ပု၊မၤတါ်ဖိလ၊ အမၤတါ်နံဉ်ပုဲ၊ထီဉ် ယ်ါ်နံဉ်,တဆံနံဉ်,တဆံယဲါ်နံဉ် ဒီးခံဆံယဲါ်နံဉ် သူဉ်တဖဉ်နှို့ဉ်လီး. လ၊တၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲးမှုးအံးဟ်ဃှာ်ဝဲ ဒီးတမုံးလ၊က်ီးချ၊လ၊တဘျီမ့ာ် ပု၊မၤတ့ါ်တါ် ဒီးကညီကိုသရဉ်မၤသက်ိးတါ်ကရှုါ,တမုံးတနီးလၢ အမ့ါ်တၢ်ကရၢကရိလ၊ အဆီဉ်ထွဲမၤစၢ၊ ပကညီတၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ် သ့အတၢ်လိဉ်ဘဉ်တဖဉ် ဟဲမၤလၤကပီး သးခုဃုာ်ဒီးပုၤလၢပတၢ် မၤလၤကပီး(၂၅)နံဉ် နံဉ်ဆဲးဆ၊ တၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲၤအမူးအံၤန္နဉ်လီၤ. ပှာလ၊ဟဲဒီးမ၊လ၊ကပီးမူးတဘျီအံးပှာနီဉ်ဂံၢိခဲလာ်အိုဉ်ဝဲ (၃၀၀) ဘျဲဉ်နှဉ်လီၤ.

လၢတၢ်မၤလၤကပီးမူးတဘျီအံးပုၤလၢအကတိၤတူာ်လိာ်ကမျာ် ဒီး ကတိၤအီးထီဉ်တၢ် မ့ၢ်ဝဲ သရဉ်မှဉ်နီၢိလၢၢိထူ(ကညီကိုသရဉ်မၤသ ကီးတာ်ကရှုုံပု၊နဲ့ဉ်တာ်), ဒီးကညီကိုသရဉ်မ၊သကီးတာ်ကရှုုံ ၂၅ နံဉ် အတၢ်လဲးကျဲတၢ်စံဉ်စိးတဲစိးတဖဉ် ဘဉ်တၢ်တဲဖျါထီဉ်အီးလၢ သရဉ်စကီးအိဉ်ဘြုံယၢ် (ပုၤလၢဒူးအိဉ်ထီဉ်တၢ်က ရာကရိအခ်ီဉ် ထံး),တၢ်ဖးဖျါထီဉ်လံာ်ဟုဉ်ယုၢ်လၢသရဉ်ထီလျွဲာ်မှု(ကညီကိုသရဉ် မၤသက်ိးတၢ်ကရူာ်ပု၊မၤတ့ာ်တာ်), တာ်ကတိ၊မၤလၤကပီးလၢတမုံး သရဉ်တဖဉ်ဒီးတၢ်ကတိၤကျၢၢ်တဴၢလၢသရဉ်ဃိဉ်လိဉ်ထူ(ကညီကို သရဉ်မ၊သက်းတါကရှု၊်ပု၊နှဲဉ်တါစား) ဝံ၊အလို၊ခံတါရှိဉ်တါကျဲ့၊ တဘျီအံးဘဉ်တါ်မ၊ကတၢါက္၊အီးလ၊ ကညီဒီကလှာ်တါသးဝံဉ် နှဉ်လီၤ.

Focus Story

1. Teaching and learning materials distribution for the 2023-2024 academic year

Distribution of teaching and learning materials to the community usually takes place every year during March and April. However, since the military coup began in Myanmar and the unstable situation happening in the communities, there have been challenges to the distribution of these materials. Thus, for the children not to fall behind in their learning, leaders try hard to distribute them in time before the school opens. In some of the communities, though there were active conflicts and difficulties with transportation, due to the hard work and collaboration of the community leaders, KECD and KTWG were able to distribute learning and teaching materials successfully. In this distribution process, different modes of transport such as land, waterway, motorbike lane etc., are used, and for hard-to-reach communities where there's no access to roads, villagers and community leaders carry the materials on their backs. As a result, the materials reach the school on time, and they have supported children in their learning.

Once a year, teacher stipend distribution

Teacher stipend distribution activity is conducted once a year between the months of November and December to support the teachers. Even though the amount of stipend for each teacher is quite small, it covers the needs of their family to some extent.

We really value and appreciate our teachers who have selflessly served our Karen people through educating our children. Despite getting only a little support, they have shown their satisfaction upon receiving encouragement from the leaders and seeing the result of their hard work.

3. KTWG 25th Anniversary Celebration

KTWG's 25th Anniversary was celebrated on 16th February 2023 at Ho Kay Village, which is in Bu Tho Township, Mutraw district. The ceremony involves honoring staff with long service of more than 5 years, 10 years, 15 years, and 25 years respectively. At this ceremony, respected guests who are former colleagues of KTWG and representatives from the organizations that have been supporting KTWG program activities came and celebrated our anniversary. There were a total of more than 300 people who attended this ceremony.

The ceremony began with a welcoming speech from Tharamu Naw Ler Htoo (KTWG acting Director), then the background history and work of KTWG was told by Thara Scott O'Brain, followed by Thara Htaw Lwe Moo (former member of MTT) who presented the awards to long-service staffs. After that, words of appreciation to the honorable guests were delivered by Thara Kolo Htoo (KTWG Deputy Director), and the ceremony was closed by singing a Karen National anthem

တၢ်ကစီဉ်လီးဆီအသနၢဉ်

၄. တၢ်ကိၢ်ခါနံးဖုဉ်တၢ်မၤလိလၢကမျာၢ်ကိုသရဉ်သ ရဉ်မုဉ်သ့ဉ်တဖဉ်အဂ်ီ၊

က်းနံဉ်ဒဲးဖဲ လါမးရှးဒီးလါအ့ဖြဉ်အဘာဉ်စားဖဲတာ်ကိုာ်ခါကိုပျာ်က သှဉ်ကတီးတၢ်ရဲဉ်ကျုံမေးဝဲတၢ်ကိုးခါနံးဖုဉ်တၢ်မလေဆူကီးရှဉ် နွံ ဘဲ့ဉ်လ၊ကမျၢိုသရဉ်သရဉ်မှဉ်သှဉ်တဖဉ်အဂ်ိၢိန္နဉ်လီး. တၢိမ်းလိ အတၢ်ပညိဉ် မှါ်ဒ်သီးကဆီဉ်တခူ ဒီးမၤစား, မၤဂ္ဂၤထီဉ်သရဉ်ကံ၊ စီလ၊အတၢ်သိဉ်လိနဲဉ်လိအပူးနှဉ်လီး. ညီနုၢ်တၢ်မ၊လိအံးယံာ်ဝဲ တနွံ, ခံနွံဒီးသ၊နွံအိဉ်ဝဲဒဉ်စ့ာ်ကီး ဒီးသန္၊ထီဉ်အသးလ၊ဟီဉ်က ဝီးတါ်အို်သူးဒီးတါလိုဉ်သူ့ဉ်တဖဉ်အဖီခိုဉ်နှဉ်လီး.တနံဉ်အံး ခီ ဖျိတ်၊အိဉ်သးအကလု၁်ကလု၁်အဃိ ဟီဉ်ကဝီးတနီး ဘဉ်ဆီတ လ်ကွံဉ်တါမှးလိလီ၊ ဒီးတနီးဃုထာမှးလိတ်လာတာ်လီးတဒာ ဒိ သိးတ်၊မၤလိကလဲၤအသးဂ္.၊ဂ္.၊ဒီးပုၤကိးဂၤဒဲးကပူၤဖျဲးဒီးတၢ်ဘဉ် ယိဉ်အင်္ဂါနဉ်လီ၊.လ၊တၢ်အိဉ်သးက်ီခဲ,ဃံးစ္၊ဒီးတၢ်ကဆူးကတ္၊ အဆၢကတို်ဒဉ်လဲဉ်သရဉ်သရဉ်မှဉ်တဖဉ်တတာ့်စြံလီးအင်္ဂါဘါ ဘဉ်. မ့မ့်ဂ်တခီဟဲထီဉ် တါမၤလိပ္ပဲးပွဲး ဒီးအါန္းဒီး တဂ်ပညိဉ်ဃာ် ပူးနီဉ်ဂံၢိနီဉ်ဒွးအဃိမ့်ာတါဂံၢိတာ်ဘါဖးဒိဉ်တခါနှဉ်လီး. ဘဉ်ဆဉ် လ၊တၢ်ကကားဃာ်တၢ်အကံၢအစီအဂ်ီ၊ တၢ်ဂ့ၢ်ကီပိဉ်ထွဲထိဉ်အခံ အါမီးဒ်အမ့်ရ တာမ်းလိလိုကျဲတဖဉ် တလာတပှဲး, တာကမ်းတာ ဟူးတၢ်ဂဲၤ, တၢ်သိဉ်လိတဖဉ်ကီဝဲ ဒီးတီးဒုးပူးပှးနှီဉ်ဂံၢိနီဉ်ဒွး အါ အဃိတၢ်ကဘဉ်ပါဆှာရဲဉ်ကျွဲ၊အီးတုးလီးတီးလီးအင်္ဂါမ့်ာ်တၢ်လၢ အတၤတါ် စုါ်ကီးနှဉ်လီး. လ၊တါမၤလိကတီါ်ကိုသရဉ်တဖဉ်ဟ် ဖျ်ထီဉ်အတာ်သူဉ်ဆူဉ်သးဂဲၤ, ဟုဉ်လီးအသး,ထဲးဂံ၊ထဲးဘါသၦာ် ပှၤ်လၢဖိလံးတၢ်ဒိဉ်ထိဉ်ဆူညါအဂ်ိၢိန္နဉ်လီး.သရဉ်သရဉ်မှဉ်အါဂၤ ထံဉ်ဒီးပလၢ်ဘဉ်ဝဲလ၊ တါမ၊လိဒ်သီးအံးမှါစဲဃဲး တါလိဉ်နီါ်နီါ လၢသရဉ်သူ့ဉ်တဖဉ်အင်္ဂိ ဒ်သီးတၢ်သိဉ်လိသူ့ဉ်တဖဉ်ကလဲၤသး ဘဉ်ဂ့ါ်ဘဉ်ဝီတု၊လ်၊ထီဉ်ဘးဒီးထိဉ်တဲ်ဘူ့၊ အတၢသိဉ်လိကသ့ အင်္ဂါနဉ်လီး.တါ်ကီတါ်ခဲတါ်တြီမ၊တံာ်တာ်မ့ာ်အိဉ်ဒ်လ်ဉ်ထဲလဲဉ် ဘဉ်ဆဉ် တါ်မၤလိလဲၤသးဘဉ်လီါံဘဉ်စး, ဒီးဝံးဝဲဂူးဂူးခီဖြိဟီဉ် ကဝီးခိဉ်နာ်, ဒူသဝီ, ကိုကမ်းတံာ် ဒီးပုံအါဂုံအတာ်ပာ်ဖိုဉ်မျသ ကိုးတၢ်အဃိန္ဉ်ာလီၤ.

၅. ၂၀၂၂–၂၀၂၃ ကညီကိုသရဉ်တ႑မၤလိခ်ီလ့ဉ်ကို (ခ့ဉ်ထံဉ်ထံဉ်စံဉ်)တ႑မၤလိနံဉ်

၂၀၂၀၂၂-၂၀၂၃ ခုဉ်ထံဉ်ထံဉ်စံဉ်တာ်မၤလိနံဉ် တာ်ပျာ်ကိုဒီးတာ်ဟုဉ် လီးကဲ့းလဲာ်အုဉ်သးလာပှးကိုဖိလာအဖျိတီဉ်သီသူှဉ်တဖဉ်ဒီးကိုသ ရဉ်,သရဉ်မှဉ်လာအသိဉ်လိတာ်လာကညီတဝာကိုပှဲးထီဉ်သာနံဉ်တ ဖဉ်နှဉ်လီး. တာ်မၤလာကပီး ဒီးတာ်ဟုဉ်လီးကဲ့းလဲာ်အုဉ်သးတာါရဲဉ် တာ်ကျဲးအံံး ဘဉ်တာ်မြးအီးခံတီးနှဉ်လီး. တာတတီးဘဉ်တာ်မြးအီး ဖဲ လါမးရူး ၁၆သီ၂၀၂၃နံဉ် ဖဲခုဉ်ထံဉ်ထံဉ်စံဉ်ကလံံးထံး ခီလှဉ် ကိုလာအိဉ်သူဉ်လီးသး လာမဲာ်သရီခံသဝီ, ကီးတရုံးကိုာ်ဆဉ်,ဒူပျာ် ယာ်ကိုရဲ့ဉ်တာ်လီာ်ဒီးခံတီးတတီးနှဉ်ဘဉ်တာ်မြးအီးဖဲလါမးရူး ၁၆ သီ၂၀၂၃နံဉ် ဖဲခုဉ်ထံဉ်ထံဉ်စံဉ်ကလံံးစီး ဃိဉ်ကုဉ်သဝီ,ဘုသိဉ်ကိုာ် ဆဉ်, မှာ်တြိုက်ိုရဲ့ဉ်တာ်လီာန့ဉ်လီး.

၂၀၂၂-၂၀၂၃တာမ်ားလိနံဉ် ပုံးဖြိထီဉ်ကိုသရဉ် တာမ်ားလိခ်ီလှဉ်ကိုဖိ အိဉ်ဝဲ(၉၀)ဂၤဒီးတီးဒိဉ်လာ်(Diploma)(၆၉)ဂၤ နှဉ်လီၤ. ကိုံသူ လုံး ကညီကူဉ်သွဆဲးလၤဝဲးကျိုးနဲဉ်ရွဲာ် ဒီးကညီကိုသရဉ်မာသကိး တာ်ကရူပ်ပုးနဲဉ်တာ် ဟုဉ်လီးကားဖြိုကိုလာ်အုဉ်သား ဒီးတီးဒိဉ်လာ် လာံအုဉ်သားဆူ ကိုသရဉ်, သရဉ်မှဉ်သဉ်တဖဉ် ဖဲတာ်ပျာ်ကိုကတီး နှဉ်လီၤ.

Focus Story

4. Summer Professional Development for the community teachers

Every year between March and April, summer break, the teacher professional development is conducted across 7 districts of Karen State. The objective of the training is to support and enhance the teacher's competency in teaching. The training can last between 7 to 21 days depending on the time spent on different training activities and topics.

Often training venues and times must be changed due to security concerns and poor weather. The current situation in Karen areas remains highly volatile. While teachers deserve a big dose of rest come summertime, many Karen community teachers take advantage of summer professional development. This years' trainings had more participants than expected. The increased number of participants caused many challenges such as insufficient space, difficulty in doing hands-on activities, lecturers and large-size classes.

During the training the teachers demonstrated their enthusiasm, participation, and efforts for the future generation. The teachers see and feel that this kind of training is essential for the teachers to have effective teaching and assessment. Even though the conducted training has so many difficulties it was able to complete the training well because of the support of the local leader's participation.

5. 2022-2023 Karen Teacher Training College (KTTC) academic year

The 2022–2023 KTTC school year graduation ceremony was conducted and diplomas were presented to the new teachers who had successfully completed their three-year practical teaching experience at schools in their respective communities. This event was conducted twice; first, at the KTTC south-Meh Tha Raw Khee Village, Kaw Ta Ree Township, Doo Pla Ya District on 16 March 2023, and the second event was conducted on 21 March 2023 at KTTC North, Hoe Kay Village, Bu Tho Township, Mutraw district. There were a total of 90 student teachers who successfully graduated in the 2022–2023 academic year and 69 students received their diplomas. KECD general secretary and KTWG director presented the diplomas to the graduate student teachers.

ကညီထူရူ်စဲၤဒွဲ အသနၢဉ်

ပှာထူလံၤဖိအတၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သဲ့ ခွဲးယာ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမီၤလၢ တၢ်ဒုးအိဉ်ထီဉ်ကျဲအသီလၢ တံဘဲး အပူၤ

γιထူလံးဖိ အတာ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သံ့ ခွဲးယာ် ဒီးတာ်စိတာ်ကမီးလာ တာ်ခူးအိုဉ်ထီဉ်ကျဲအသီတဖဉ် မှာ်တာ်လီးဘဉ်ယဉ် ဒိဉ်ဒိဉ်ကလဲာ် လာနံဉ်လာအဆံလ၊ တံဘဲးအပူးနှဉ်လီး. တံဘဲးမှာ်လိုာ်ကဝီးလ၊ အအိဉ် ဒီးတာ်ခွဲးတာ်ယာ်လ၊ နီာကစာ်တာ်ပာလီးသး မှာ်တရူးထံဖိ ကစာ်ကို လ၊အထူးတီးလ၊ဆဲးလ၊အတာ်လီးစားလီးသွဲဉ်ဒီးမှာ်ပုံး တံဘဲးဖိတဖဉ် အိဉ်ဆီးအါကတာာ်အလီာနှဉ်လီး. တာ်အိဉ်တာ်ဆီး လီာဝဲအံးဘဉ်ဃးထံကိုာ်တာ်ဘဉ်က်ာ်ကုဉ်, ပှာတုံဝီတာ်ဖီးအီဉ်မေအီဉ်, တာ်တဘဉ်လိာ်ဖီးဒုဒီးတာ်မေးပယွဲခွဲးယာ်လ၊အမှာ်တာ်တြီတံာ်ဃာ် တာ်လ၊တာ်စံးကတိုးတာ်မှဉ်တာ်ခုဉ်,တာ်ဘူဉ်တာ်ဘါဒီးတာ်တာ်ထံဉ် လိာ်ဖိုဉ်သးတဖဉ်အိဉ်ဝဲအတံ့မ့် တာ်စံဉ်စီးပာ်ဖျုဝ်ဒိနှဉ်လီး.

ပူးကွဲခ်စုးနံခိုက်တို်ဘြခ်ဃးဒီးတာ်မးဒိခ်ထီခိုထီထီခို ပူးတံဘဲးထူ လံးဖိကူခ်သွန်းယာ် ဒီးပှားဂါ့ဝီနွဲးယာ်အတာ်မာသွန်တဖဉ်ဘခ်တာ် မာအီးအါအါဂီဂိဂ်ိန္ခာ်လီး.တာ်မာအေးတံဘဲးပဒိခ်လာအအိုခ်လာထံ ချာကီာ်ချာတဖဉ်, ကရာသဘျ့ဒီးထံဂုးကိာ်ဂာလာအမာတာ်ဘခ်ဃး ဒီးပှားဂါ့ဝီနွဲးယာ်ဒီးပှာထူလံးဖိနွဲးယာ်တဖဉ် တိစားမာစားဝဲဒဉ်နှဉ်

တၢ်လၢအတၤတၢ် ဒီးတံဘဲးပှာထူလံးဖိ လာကူဉ်သံ့ တကပားမ့်းဝဲ ကျိာ်အတါဂ့်၊ကီတဖဉ်နှဉ်လီး. တရူးကျိဉ်မ့်၊ တာ်သိဉ်လိလီးကျိဉ်လေးကိုပူးဒီးတံဘဲးတဉ်, တံဘဲးကျိဉ်နှဉ် တာ်တယ်လုံးတ်ပူးအီးဒ် သီးသီးဘဉ်. လာတါဂ့်၊ဒ်အံးအဃိ တံဘဲး ဖိလံးတဖဉ်လာတါက မာန့်၊ ဒီးနာ်ပါးတာ်မာလိအင်္ဂိ၊ တာ်ကီတာ်ခဲအိဉ်အမြားနှဉ်လီး. လာ တာ်ကဃဲဉ်လီးဘှါရှဲတာဂဲ့၊်ကီအံး ဒီးတာ်ကစိဉ်ကဖီထီဉ်ကာ့၊တရူး ဒီး တံဘဲးကျိဉ်ခံကျိဉ်လာဉ်အင်္ဂိ၊ တစ်စေးထီဉ်ရဲဉ်လီးကျဲးလီး တာ်ဖံး တာ်မာတဖဉ်အါအါဂ်ီးဂြီးလံနှဉ်လီး. တာ်မာကျဲအဒိတနီးမဲ့၊ဝဲ- တံ ဘဲးတဉ်သဝီပူး ဖိသဉ်လာအအိဉ်လာ(Dharamsala)လာကြီး အဲ့ ဒီယါအပူးတဖဉ် တာ်သူဝဲတံဘဲးကျိဉ် ဒီးကီးလာဝါကျိဉ် လာတာ် သိဉ်လိမာယု၊အင်္ဂါနှဉ်လီး.

တၢ်လ၊အတၤတါ ဒီးပှၤထူလံးဖိတဂၤတမံးမှုဂ်ဖိသဉ်လ၊အအိဉ် ဆီးလ၊ခိခိဉ်ကစၢ်ကျါတဖဉ်တဒီးနှါ့ဘဉ်တါခွဲးတါယာ်လ၊ကမၤ လိဘဉ်တါဘဉ်. တံဘဲးတဉ်ဖိလ၊အဃုတါအိဉ်ဆီးလီ၊ဒီးပှးခိခိုင် ကစၢ်ကျါတဖဉ် တန့ါ်တါခွဲးတါယာ်လ၊ ကအိဉ်ကိုဘဉ်, မှါအိဉ် ဘဉ်ကိုဒဉ်လဲဉ်တါကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့အကံ၊အစီတဖဉ်တဂ့၊ဝဲဘဉ်. လ၊တါကဘုါရှဲတါဂ့ါကီအံးအင်္ဂါတံဘဲးပဒိဉ်ပၦါလ၊ထံဂုၤကီဂၤ တဖဉ်ဆီဉ်ထွဲမ၊စ၊၊တါမ၊အကျဲတဖဉ်နှဉ်လီ၊. အဒိ, တံဘဲးတဉ် လီ၊ချာ်သးကူဉ်သဲ့ဝဲးကျိုသူဉ်ထီဉ်ဆီလီးပု၊တဝ၊အကိုတဖဉ်လ၊ ခိခိဉ်ကစၢ်ကျါအါအါဂီဂ်ီဂ် ဒ်သီးဖိသဉ်တဖဉ်ကအိဉ်ဘဉ်ကိုအင်္ဂါ နှဉ်လီး. တာ်ဂဲးလိဘ်စွာ်ကီးလာတာ်ကပားဃာ်,ကားဃာ်ကားတာဘဲအလုံာ လာ်ထူသနူ ဒီးအတာ်လီးစားလီးသွဲဉ် ခီဖျိတာ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သံ့နည် လီး. တာ်အံးမှာ်တာ်အရုဒိဉ်တမံးဘဉ်ဃးဒီးတရူးပဒိဉ်တမဉ် ဆီဉ် နံးတံဘဲးတဉ်အလုာ်လာ်ထူသနူ ဒီးအတာ်ပာ်ဖျာထီဉ်အတာ်မှာ်တာ်တ ဖဉ်ခီဖျိ "တာ်သူကျိဉ်ကလုာ်ကလုာ်သနူ" နှဉ်လီး.တံဘဲးတဉ်အပ ဒိဉ်လာအအိဉ်ဆီးလာထံဂူးကားဂးတမာ့ သူဉ်ထီဉ်ကိုလာအသိဉ်လိ တံဘဲးတဉ်ကျိဉ်, အတာ်စံဉ်စီးတဲစီးဒီးအတာ်ဆဲးတာ်လာလာဖသဉ် တမာ့်အင်္ဂါနည်လီး. လာတာ်သူဉ်ထီဉ်ကိုတမဉ်အံး အတာ်ပည်ဉ်မှာ် ဒ်သီးကအိဉ် ဒီးတာ်ကပာ်ကဖာလာသား ဒီးသုဉ်ညါတာ် လာအဘဉ် ထွဲဘဉ်ဃးဒီးအီး ဒီးမေးဒိဉ်ထီဉ်ထီထီဉ် လုံးလာံထူသနူတာ်ဆဲးတာ် လာဒီးအတာ်မဲ့ာ်တာ်နည်လီး.

ဒ်လဲဉ်ဂုးဂုး, လ၊တဂ်ဂုံာ်လာဂဲးလာလ၊ တာမးဒ်ဆံးအပူး ဒဉ်လဲဉ် တာလ၊တံဘဲးတဉ် ထူလံးဖိတဖဉ် ဘဉ်ကွာ်ဆာဉ်မဲ့ာ်အိဉ်ဒံးဝဲအါမး နေ့ဉ်လီး. တရူးပဒိဉ် အတာ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သံ့ သနူတဖဉ်မေးဘဉ်ဒိဝဲ တံဘဲးတဉ် အလုါလါထူသနူ ဒီးအတာမဲ့စာတြတဖဉ်နေ့ဉ်လီး.တရူး ပဒိဉ်ပပုါတဖဉ် တဟု့ဉ်တာခွဲးတာယာလ၊အကသူတံဘဲးတဉ်ကြိုာ် ဒီးတာဆဲးတာလ၊တဖဉ်ဘဉ်. မှမ့ါတခီ ဘဉ်တာသဲ့ဉ်ညါအီးလ၊အ သူဝဲ တာကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သံ့ လ၊ကမေးဒိဉ်ထီဉ်ထီထီဉ်ဝဲ တရူးကျိုာ်ဒီး တာဆဲးတာလနေ့ဉ်လီး. လ၊နေ့ဉ်အမဲာ်ညါ, တရူးပဒိဉ်တဖဉ် တအိး ထီဉ်တာကူဉ်သဉ့်ကူဉ်သံ့ အမဲာ်လဲ၊လဲ၊ တံဘဲးတဉ်ဖိလ၊အဟ် ဃုာ်လ၊ ထံရူးကြီးသဲးမဲ့တမ့် ပုးလ၊အပဲာ်အ၊ပဲာ်သီ တရူးပဒိဉ်တ ဖဉ်ဘဉ်.

လးခံကတၢၢ် ပုးထူလံးဖိ အတၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သံ့ အခွဲးယာ်လ၊ တံ ဘဲးအပူးဒီးအတၢ်ဂဲးလိဉ်အကျဲတဖဉ် အရုဒိဉ်ဒိဉ်မးလ၊ကရူာ်ကရး ဒီးနီါတဂၤ အတၢ်မၤလ၊အဘဉ်ဃး ဒီးပှၤဂ့ဂ်ီခွဲးယာ် ဒီးပှၤထူလံး ဖိအခွဲးအယာ်နှဉ်လီး.တၢ်ဂဲးလိဉ်အကျဲတဖဉ် တၢ်မးအီးလ၊တၢ်က ဒုးဒိဉ်ထီဉ်ပုးထူလံးဖိ အတၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သံ့လ၊တံဘဲးအပူး, တၢ် လ၊အတၤတာ်တဖဉ် အိဉ်ဝဲဖျိဖျိဖျိဖျိ လ၊တာ်ကဘဉ်ဃဉ်လီး ဘြါ လီးအီးနှဉ်လီး. တၢ်ပားဃာ်တံဘဲးတဉ် (Tibetan) အတၢ်ဆဲးတၢ် လၤ ဒီးအတၢ်မ့ာ်တာ်တဖဉ် စီဖျိတာ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သံ့အံး မ့ာ်တာ်အရု ဒိဉ်လ၊တံဘဲးတဉ်တဖဉ်အတာ်အိဉ်မူဆူညါအင်္ဂါ ဒီးတာ်ကက်ုသူဉ် ဖိုးဆူဉ်တာ်မေအံးဆူညါလ၊ အတမေးဘဉ်ဒိဘဉ်ထံးကိုပ်ဒိဉ်တဖဉ် အသန္ဒဒီးတာ်အဂၤတဖဉ်ဘဉ်နှဉ်လီး.

Traditional Knowledge

Indigenous education rights and initiatives in Tibet

Indigenous education rights and initiatives have been a matter of significant concern in Tibet for decades. Tibet is an autonomous region in the People's Republic of China with a rich cultural heritage and a predominantly Tibetan population. The region has a complex history marked by political conflicts, socioeconomic disparities, and human rights violations, including restrictions on the freedom of expression, religion, and assembly.

In recent years, there have been several initiatives aimed at improving the education system and promoting the rights of indigenous peoples in Tibet. These initiatives have been driven by the Tibetan government in exile, non-governmental organizations, and international bodies concerned with human rights and indigenous rights.

One of the major challenges facing indigenous education in Tibet is the language barrier. The Chinese language is the official language of instruction in schools, and Tibetan is not given equal importance. As a result, many Tibetan children face difficulty in understanding and retaining the content taught in schools. To address this issue, several initiatives have been launched to promote bilingual education in Tibetan and Chinese. For instance, the Tibetan Children's Village School in Dharamsala, India, offers bilingual education in Tibetan and English to Tibetan children from the region.

Another significant challenge faced by indigenous education in Tibet is the lack of access to education in rural and remote areas. Many Tibetan children from nomadic and rural backgrounds do not have access to schools, and even if they do, the quality of education is often poor. To address this issue, the Tibetan government in exile has launched several initiatives to provide education and support to these communities. For example, the Department of Education of the Central Tibetan Administration has established several community schools in remote areas of Tibet to provide education to children who would otherwise not have access to schooling.

There are also efforts to promote the preservation of Tibetan culture and heritage through education. This is important as the Chinese government has been accused of suppressing Tibetan culture and identity through policies such as the "bilingual education" policy.

Indigenous education

The Tibetan government in exile has established several cultural schools that focus on teaching Tibetan language, history, and culture to young Tibetans. These schools aim to instill a sense of pride and belonging in Tibetan children and promote their cultural identity.

However, despite these initiatives, indigenous education in Tibet still faces several challenges. The Chinese government's policies on education in Tibet have been criticized for undermining Tibetan culture and identity. The Chinese government has been accused of using education as a tool to promote the Chinese language and culture at the expense of Tibetan culture. Moreover, the Chinese government has restricted access to education for Tibetans who have been involved in political activism or are critical of the Chinese government.

In conclusion, indigenous education rights and initiatives in Tibet are a matter of concern for many organizations and individuals concerned with human rights and indigenous rights. While several initiatives have been launched to promote indigenous education in Tibet, there are still significant challenges that need to be addressed. The preservation of Tibetan culture and identity through education is crucial for the well-being and rights of the Tibetan people, and efforts must continue to ensure that this is not undermined by government policies or other factors.

အဲးဒံးထာဉ်အတၢ်ကွဲး

ကညီတ1်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့လၢတ1်ကွ1်ဆၢဉ်မဲာ်အဆၢကတီ1 (တ1ထိဉ်တ1ဆိကမိဉ်အတ1်ကွဲး)

ကွဲး (ပိတိ)

ထံလိၢ်ကိၢိပူး တါဒုးတၢ်ယးတဖဉ် ကဲထီဉ်အသး လ၊ကိၢ်ပယီးအပူး အနံဉ် လ၊အဆံတဖဉ် အဆံလံနှဉ်လီး. ကိၢ်ပယီးတၢ်သဘျ့နှုံဝံးအ လီၢ်ခံ ထံလိၢ်က်ဳံ၊ပူးတါဒုးတၢ်ယးတဖဉ် အိဉ်ထီဉ်လ၊ကလုဉ်ခူဉ်ဖိတ ဖဉ်အသိးအကျါ တုးလီးလ၊သုးမီးစိရိုးဟုံးနှုံဆူဉ် တၢ်စိတၢ်ကမီးဖဲ ၂၀၂၁နံဉ်တါဒုံးတၢ်ယးတဖဉ်ဟဲဆူဉ်ထီဉ်ကဒီးနှဉ်လီး.

တို်ပယ်ီးပူးကလု၁်ခူဉ် ဖိဉ်စုကဝဲးပါးဆ်၊တါသင်္ခ်တဖဉ်အကျါကညီ ဒီကလု၁်စၢဖိုဉ်ကရၢမ့ာ် ကရ၊တဖုလ၊အပါးဆ၊တါအနံဉ်ယံ၁်ကတာါ် စးထိဉ်လ၊ ၁၉၄၉နံဉ် တါ်လိဉ်ဘဉ်ဃး ဒီးတါသဘျ့ဒီးနှီါကစါ်တါ်

စံဉ်ညီဉ်ပၢလီးသးနှဉ်လီး.

က်လုာ်ချဉ်ပါးဆက်ဂ်တဖဉ်ဒ်အပါးဆာတြံယံာ်ယံာ် ဒီးအတြံအိဉ်စံဉ် အိဉ်ကျားအတြံဆီလီးသးအဃိ လီးကဝီးလာအအိဉ်လာအဝဲသွဉ်အ တုပ်၊အဖီလာ်တဖဉ်အိဉ်ဒီးတြံဆါဟံဉ်,ကသံဉ်ဒားဒီးကူဉ်သွဝဲးကျိုး တဖဉ် ဒီးအဝဲသူဉ်ဟံးနု့ မြူဒါလ၊ ဝဲးကျိုးတဖဉ်စုာ်စုာ်လီး. လာနေ့ခ်အ ကျုံ (KECD) ကညီကူဉ်သူဆဲးလၤဝဲးကျိုးမှာ ဝဲးကျိုးတခါလာအဘဉ် ထွဲဒီးကညီဒီကလှာ်စာဖြိုဉ်ကရု၊ (KNU) နှဉ်လီး.

ကညီကူဉ်သဲ့အခ်ီဉ်ထီးခ်ီဉ်ဘိ

နီၢိနိၢိတခီကညီကူဉ်သ့နှဉ်စးထီဉ်အိဉ်ပာ်စၢးလ၊ကိဉ်လိဉ်နံဉ်(Colony) အစ်းဆ၊ကတို်လံနှဉ်လီး. လ၊(Feudalism) အဆ၊ကတို်နှဉ် ပုံးကညီဖိတဖဉ် တမ၊လိမ်းဘဉ်တါ်ဘဉ်. ဘဉ်ဆဉ် တုံးလီးလ၊ ကိဉ်လိဉ်နံဉ်(Colony) အစ်းဆ၊ကတို်နှဉ် ခီဖျိပှာမ်းတာသူခုကစီဉ် (Missionaries)သှဉ်တဖဉ် အတါတစ်၊မေစား ကညီဖိတဖဉ်အဃိ ကညီဖိတဖဉ်ဒီးနှုံဘဉ်တါခွဲးတါယာဒီးမ၊လိဘဉ်တါအါမ်းနှဉ်လီး. လ၊(Colony) ကူဉ်သဲ့သနူအဖီလာ် ကညီဖိတဖဉ် တါဟုဉ်ခွဲးဟုဉ် ယာ်အီးလ၊ကကတိုးအကျိုာ်ဒဉ်ဝဲ ဖဲတါမ၊လိအဆ၊ကတို်အညိက ညီကိုဖိတဖဉ် မေလိမ်းဒီးဘဉ်တါ လ၊ကညီကျိာ်နှဉ်လီး. အါတက္နာ် ဝှါဒိဉ်ကျိုးသွါအပူးစုံးကီး တါသိဉ်လိတာ် လ၊ကညီကျိာ်နှဉ်လီး. ပုံး သးပှါလ၊ပျားတဖဉ် ကီးကိုသူဉ်တဖဉ်အံး လ၊ကညီကို တုံးမုံမဆါ တနံးအံးနှဉ်လီး.

တၢ်သဘျ့နှၢ်ဝံၤအလီၢခံကညီတၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့

ဖဲ၁၉၄၈နံဉ် ကိုၢ်ပယီးဒီးနှုံတၢ်သဘျ့ လးကိုးလးဝါ အစုပူးနှဉ်လီး. လာနှဉ်ဝံးအလိုးခံ (ဖ.ဆ.ပ.လ)ပဒိဉ်, တာ်ပာ်ဆားကိုဉ်ကားကရးပဒိဉ်, (မ.ဆ.လ)ပဒိဉ်တဖဉ်အစိုးနှဉ်အဝဲသွဉ်ဒုးအဉ်ထီဉ်ဒီးမာလဲးထီဉ်အါ ထီဉ်ဝဲဒဉ်တာ်မာလိအခီဉ်တဃာ်လာ အသူဉ်လီးအသားလာပယီးကျိဉ် အဃိကျိဉ်အဂုးအဂးတဖဉ်တဘဉ်တာ်သူအီးလားဘဉ်.ကညီကျိဉ်စ့်၊ ကီး ပင်္ာဃာဉ်ဝဲဒဉ်လီး. ကိုတဖဉ်တာ်သူထဲပယီးကျိဉ်အဃိကညီကိုဖိ လာအတဲပယီးကျိဉ်တသဲ့,တနာ်ပါးပယီးကျိဉ်တဖဉ်အင်္ဂါ တာ်ကီတာ် ခဲအိဉ်ထီဉ်ဖေးဒိဉ်လီး. တကားခံးဘဉ်ပတူ်ဘဉ်လ၊ လုုံလါံထူသနူတ ဖဉ်စ့်၊ကီးတာ်မာပာမြာကွဲခံအီးကယီကယီနှဉ်လီး.အဆားကတီးဖဲနှဉ် ကညီဒီကလုဉ်စာဖြင့်ကရးအလီးကဝီးသွာဉ်တဖဉ်အပူးနှဉ်တာ်စားထီဉ် ဒုံးအိဉ်ထီဉ်ဝဲဒဉ်ကညီကူဉ်သုဝဲးကျိုးနှဉ်လီး.

တာ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သဲ့ဖဲထံလိၢ်ကိၢ်ပူးတာ်ဒုးတာ်ယၤအဆာ ကတိၢ်

တာ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သံ့အတာ်လဲးကျဲအပူး တာ်အရုဒိဉ်အိဉ်အါမးအ ကျဲ တာ်လ၊အရုဒိဉ်ကတာါ်မှာ ပုးတဝ၊ခိဉ်ဃား လ၊အပူးဖျဲးနှဉ် လီး.ဖိသဉ်လ၊ကညီတဝ၊အါတက္နာ်တဒိုးနှာ်ဘဉ်ပုးတဝ၊ခိဉ်ဃား လ၊အပူးဖျဲးဘဉ်. ခီဖြိထံလီါ်ကီာ်ပူးတာ်ဒူးအဃိ ဘဉ်ဃ့ာ်မှံဟးဖျိုး ဒီး နှာ်ဘဉ်မလေဘဉ်တာ်ထဲ လ၊တာ်ဆာကတာ စုးကိာ်အပူးလီး. ဘဉ်ဃ့ာ် လ၊သးသမူဂို်အဃိ တာ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သံ့ လ၊တာ်မ၊လိ ဘဉ်အားနှာ့် တာ်ဒိုးနှာ်အားတတု၊ထီာ်ထီာ်ဘားဘဉ်. သုံးပဒိဉ် အတါ်ဆီလီးအတါ်ဒုံးအကျဲ လ၊အမ့ါ် တဲဉ်လွုံးတိဉ်အဃိ တါ်အီဉ်တါ်အီ အဆ၊တဲဉ် ဒီးသရဉ်သရဉ်မုဉ်တဖဉ်, ပုံးမေးတါ်လ၊ ကူဉ်သဲ့တဖဉ် ဘဉ်ဃုကျဲအဘိဘိ လ၊ကညီကူဉ်သဲ့ အတါ်လဲးဆူ ညါအဂ်ီါနဉ်လီး. ကညီတါ်ပါးဆ၊ စးထီဉ်ထံဉ်န့ါ် လီါ်ကဝီးဒ်အမ့ါ် ထံထဉ်စွဲ့, ပက်ကီါ်ခီ ဒီးမုါ်တြီာ်တဖဉ်လီး. ဖဲပုံးပါးဆ၊တါဖိတဖဉ်သုံးကွဲဉ်အလီါ်လ၊ထံထဉ်စွဲ့ ဒီးပက်ကီါ်ခီတဖဉ်နှဉ်အဝဲသဲ့ဉ်ဟူးဂဲး ကုံးလ၊မုါ်တြီးကာိရဲ့ဉ်အပူးဒီးဆီလီးကဲ့းကညီကူဉ်သဲ့ဝဲးကျိုးဂဲ့းဂဲ့း ဘဉ်ဘဉ်နှဉ်လီး.

ကညီတၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သွဖဲတၢ်ပတှာ်တၢ်ခးအဆၢကတီၢ်

ပယီးပဒိဉ်ဒီး (KNU)ခ့ဉ်အဲဉ်ယူဉ်နှဉ်စးထီဉ်လ၊ ၁၉၄ဂုနံဉ်လံးလံးနှဉ် အဝဲသှဉ်တအိဉ် ဒီးတပ်ပတုဉ်တါခ်းလ၊ အလီးတံးလီးဆဲးဘဉ်. ဖဲခိဉ် နှစ်တဖဉ်ထိဉ်လိဉ်အိဉ်သကီး တါအဆးကတီ၊ တပ်ပတုဉ်တါခ်းအိဉ်ဝဲ ခံခီခံကပးအဘျဉ်စား ဘဉ်ဆဉ်တါ်ထံဉ်လိဉ် အိဉ်ဖိုဉ်သကီးဝံးအလီ၊ ခံအဝဲသှဉ်ဒုးလိဉ်ကဒီးအသးလီး. ဘဉ်ဆဉ်စးထီဉ်ဖဲ ၂၀၁၂ လါယနူး အါရံး ၁၂သီနှဉ် အဝဲသှဉ်အိဉ် ဒီးတပ်ပတုဉ်တါခ်း တုးလ၊ကို၊စဲဉ်အပ တီ၊, ဖဲ၂၀၁၂ လါအဖြေ့ဉ်(ဂု)သီ တပ်ပတုဉ်တါခ်းအပတီါ်အိဉ်ဝဲတုးဆူ ကို၊စျဲမှိဉ်အပတီ၊ ဒီးဖဲ၂၀၁၅နံဉ် လါအီးကထိဘာဉ် ၁၅သီနှဉ်တါဆဲး လီးစုမုဂ်ကျုဂ်လ၊(NCA)တပ်ပတုဉ်တါခ်းအကို၊ဒီးသုံးပဒိဉ်နှဉ်လီး.

ဖဲတၢိပတုာ်တါခဲး အဆးကတိါအဝဲသူှာ် ဆီဉ်ထွဲမးစားစ့်ကြီး ကညီ ကူဉ်သုဝဲးကျိုး လးတစ်အမြီးလီး. လးအပူးကွာ်ထံကို ပဒိုခ်နှဉ်တညီ လးကဒိုးနှစ် တစ်မးစား လးထံဂူးကိုးဂောဉ်. ဘဉ်ဆဉ် ဖဲထံရှုါကိုးသဲး တာ်ဆီတလဲအိဉ်ထီဉ်နှဉ်ထံဂူးကီးဂၤတစဉ်ဒီးတာဆိကမိဉ်မုါလာတိုင် ပာဒိဉ်ဒိဉ်အါအါအပူး တာ်ဆီဉ်ထွဲမေစားဝဲဒဉ် ပဒိုခ်လ၊ အဂ်ဲးလိုခ်လ၊ (Democracy) အင်္ဂါနှဉ်လီး. အဃိထံဂူးကီးဂၤ ကရာလးအဆီဉ်ထွဲဝဲ ဒဉ်ကညီကူဉ်သုတဖဉ် လီးစှားကွံခ်ဝဲ လးတာပြာပနီဉ်တခါအဖီခိုခ်နှဉ် ပထံဉ်ဘဉ်ဝဲဒဉ်နှဉ်လီး.

ပဒိဉ် အတၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သဲ့သနူ လ၊အတလီးတံၢ်လီးဆဲး ဒီးအတၢ် ဆီဉ်ထွဲမးစၢးလ၊အလီးက်ဒီးသုံးအသနူတဖဉ်အဃိပဘဉ်ဟ်သူဉ်ဟ် သးသပှုံပှါနေ့ဉ်လီး.လ၊ကျဲအဂးတဘိနေ့ဉ် ပတထံဉ်ဘဉ်လ၊ အဝဲသ့ဉ် တဖဉ်သူဉ်ဆူဉ်သးဂဲး လ၊ပဝဲကလုဉ်ဒူဉ်ဖိတဖဉ် ကဆီးကါသူပကျိဉ် လ၊တဂ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သဲ့ အကျဲပူးဘဉ်. လ၊အဝဲသ့ဉ်ကတူဂ်လ်ာ်ဒီးဟ် ပနီဉ်ကလုဉ်ဒူဉ်ဖိသဲ့ဉ်တဖဉ်အတၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သဲ့နေ့ဉ် တအိဉ်စ့ာ်ကီး ဘဉ်. လ၊တာနေ့ဉ်အဃိ ကညီကူဉ်သဲ့ဆဲးလးဝဲးကျိုးကိုဖိတဖဉ် အတၢ် ခွဲးတၢ်ယာ်စု၊ဒိဉ်မးလ၊ ကမၤလိအါထီဉ်တာ်ဆူညါအင်္ဂါလီး.

တ်မြးစားလ်၊ကိုတဖဉ်လီးစှး,ပဒိဉ်အကျဲသနူလ၊တဂၢ်ကျား,တါဆီဉ် ထွဲမးစားလ၊အလီးပလိ်ာဒီးသုံးအသနူသုဉ်တဖဉ်အဃိ လ၊သုံးကဲ့တ နီးအပူးနေ့ဉ်တါ်ဒုံးတါ်ယ၊ပမ့်၊ကွါ်ကဲ့၊လ၊တကပ၊တခီ တါ်ဒုံးတါ်ယ၊, ထံရှုါကိုာ်သဲးတါ်ထုံးလီးသုဉ်တဖဉ်အဃိကညီကူဉ်သုဝဲးကျိုအံးဒ်အ ကြားအသီးနေ့ဉ်တလဲးထီဉ်လဲးထီဘဉ်တဖဉ်ကဲထီဉ်တပယူဉ်ဃီအဃိ ဖဲတါ်ပတုဉ်တါ်ခုံး အဆ၊ကတီါ်နေ့ဉ်ကညီကူဉ်သုဝဲးကျိုအံုး ဒ်အကြား လဲးထီဉ်လဲးထီအသီးနေ့ဉ် တလဲးထီဉ်လဲးထီဘဉ်.

The education of the Karen people during the struggles

Editorial: Poe Toe

Burma has been experiencing civil wars for decades. The civil wars that started at the same time as independence took place in ethnic areas before the coup and have increased again after the coup. There are many revolutionary groups in Burma, and the oldest and earliest ethnic armed group is the Karen National Union (KNU). They have been fighting for their rights and self-determination since 1949.

As the revolution continues, it has reached areas that were under the control of ethnic armed groups, which provided basic needs such as public health and education departments that were divided into branches. Among these departments, the Karen Education and Culture Department (KECD) is an education department of the KNU.

The Origins of Karen Education

In fact, Karen education has existed since the colonial era. During the feudalizing system, Karen people were not allowed to study, but with the support of missionaries during the colonial period, they received the opportunity to do so.

During the colonial education system, Karen people were allowed to use their mother tongue in schools. Most of the schools located in big cities used to teach in the Karen language. Some of these schools are still referred to as Karen schools by elders.

Karen Education after Burma's Independence

Burma was granted independence by the British in 1948. After that, when the Anti-Fascist People's Freedom League (AFPFL), the Revolutionary Council government, and the Myanmar Socialist Way Party government expanded and implemented education based on the Burmese language, the mother tongues of other ethnic groups were no longer used in school education, including the Karen ethnic group. When only Burmese was used in schools, it became difficult for Karen people who did not understand Burmese to learn. In addition, the cultures of ethnic groups were being eroded. At that time, the Karen National Union (KNU) implemented Karen education in areas under their control during the revolution.

Karen Education during Civil War

Safety and security are essential for education. Unfortunately, Karen children did not have a safe and secure community to pursue their studies during the civil war. They had to struggle and run for their lives every day and could only study for a short time. Their education was insufficient due to the ongoing conflict. During the Four Cuts government crackdown operation, there was a shortage of food for teachers and students. Despite this, they found ways to continue Karen education. The Karen resistance areas were in the Irrawaddy Division, Bago Roma region, and Salwin region. After retreating from the Irrawaddy and Bago Roma, the revolutionary forces were based in the Salwin region and were able to implement the Karen education system properly there.

Karen Education during the NCA

Since 1947, the military government and the KNU had a ceasefire for an extended period. They stopped fighting briefly during leader meetings, but the conflict resumed soon after. However, on January 12, 2012, a state-level ceasefire was declared, followed by a federal-level ceasefire on April 7, 2012, and the NCA was signed with the government on October 15, 2015. During the ceasefire, Karen education was provided in various ways. However, international aid, which previously did not have the opportunity to support the government, supported the (semi-democratic) government with high hopes for political change. As a result, international support for Karen educational institutions decreased significantly.

The government's uncertain education policies and support in the form of military strategy also created caution. The government did not actively work on ethnic language (mother tongue-based) education and did not show enthusiasm for recognizing the education of ethnic schools. Therefore, the students of the Karen Education and Culture Department (KECD) had limited opportunities to further their education.

Moreover, due to ongoing military-political struggles, the Karen education system did not progress as it should have. Schools received less support, government policy was unstable, and military support in the form of strategy led to continued fighting in some areas. As a result, Karen education did not progress as it should have during the ceasefire.

အဲးဒံးထၢဉ်အတၢ်ကွဲး

တၢ်ပၢဆှၢရဲဉ်ကျဲၤတၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့လၢခိဝံးအဆၢက တီ၊

ခိဝံးတာ်ဆါမ့်ာ်တာ်ဆါ လာအဘဉ်ဒိဘဉ်ထံးကို ပယီးတကားဘဉ်, ဘဉ်ဒိဝဲဒဉ်ဟိုဉ်ခိဉ်ဒီတဖျာဉ်လီး. ဘဉ်ဒိစ်ာကြီးကညီတာ်ကူဉ်ဘဉ် ကူဉ်သံ့နေ့ဉ်လီး.ကိုးပယီးပဒိဉ်ကူဉ်သဲ့ဝဲးကျိုးခိဉ်နှစ်တဖဉ်ဖဲခိဝံးအ ဆာကတိစ်နှဉ်ပတုဉ်ဝဲဒဉ်အကိုတဖဉ်လီး. ဘဉ်ဆဉ်ကညီကူဉ်သံ့ ဆဲးလးဝဲးကျိုးတပတုဉ်ကိုတဖဉ်ဘဉ်. လဲးဝဲဒ်တစ်ဒီသဒာခိဝံးတစ် သိဉ်တစ်သီအိဉ်အသီး ဒီးထီဉ်ဝဲဒဉ်ကိုနေ့ဉ်လီး. လာတစ်ဂ့စ်ဒိအအေ ဃိ, ကိုဖိလာအထိဉ်ကို လာကညီကူဉ်သံ့ဆဲးလာ ကိုတဖဉ်အတစ် ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သံ့ တပတုဉ်အသား ဒိသိအိပ်သဉ် အဂုးအဂးတဖဉ် ဘဉ်. တစ်တာတစ်, တစ်ခုဉ်ဒွဲဉ်, တစ်တဲ့အာတဲသီတဖဉ်မ့်ာအိဉ်ဘဉ် ဆဉ်လာတစ်အိဉ်မှုသဃဲးဃုဉ်ဒီးခိဝံးအပူးပထံဉ်ဘဉ်ကုုလာပတစ် ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သံ့အံး လဲးတရံးဒံးအသားအဃိမ့်ာ်တစ်လာအဘျူးအ ဖိုဉ်အိဉ်ဝဲဒဉ်နေ့ဉ်လီး.

၂၀၂၁သုးပဒိဉ်ဟံးန့ာ်ဆူဉ်တၢ်စိတၢ်ကမီးဝံးအလီၢံခံ

ဖဲ့၂၀၂၁နံဉ် လါဖ္ဉ်ဘြူးအါရံး ၁သီန္ဉ်ာ သူးမီးစိရိုးတဖဉ်ဖိဉ်ဝဲက မျာ်ပဒိဉ်ဒီးဟုံးနှုံဆူဉ်တာ်စိတာ်ကမီးလီး. အဝဲသ့ဉ်လ၊တာ်သးတ မံဘဉ်ဃးတာ်အံးအဖီခိဉ် တဲထီဉ်ဝဲဒဉ်လ၊မ့ာ်တာ်ဖးကမဉ်နှဉ်လီး. ခီဖျိလ၊အဝဲသ့ဉ်အတာ်မးဒ်အံးအဃိ ခ့ဉ်အဉ်ယူဉ်တအာဉ်လီးတူာ် လိဉ် တာ်အံးဘဉ်လီး. တကတိါ်ဃီဖဲနှဉ် အဝဲသ့ဉ်ဆီဉ်ထွဲမေးစားဝဲ ပုးလ၊အထီဒါကူးသုံးပဒိဉ်ဒ်အမ့ာ် (CDM)တဖဉ်တသဲ့ဖဲအသဲ့ ဒီး ဖဲသုံးပဒိဉ်ဖိဉ်ပုံးလ၊အထီဒါအဝဲသှဉ်တဖဉ်အခါတာ်ဒုံးအိုဉ်ဒုံးဆီး အီးလ၊ခဲ့ဉ်အဲဉ်ယူဉ်ဟီဉ်ကဝီးပူး ဒီးဟုဉ်စ့ာ်ကီးသုံးတာ်သိဉ်လိလ၊ ပုံးလ၊အခီဉ်ဒုံးဆားကူး သုံးပဒိဉ်သို့ဉ်တဖဉ်နှဉ်လီး.

ခ်ီဖျိတ်ဂဂုံးခ်ဲဆံးအဃိ သုံးမီးစိရိုးထီဉ်ဒုးဝဲဒဉ် အဝဲသ္ဉ်လာကျဲအ ဘိဘိန္နဉ်လီး.ဒိဉ်ကတာ့်မြဲတြဲခ်းလီး ခီဖျိုကဘီယူး, တဲ့းလီးမှဉ် ဝိဂ်တဖဉ်လီး. အဝဲသ္ဉ်တဟးဆုံး ဒဉ်လာ်တာ်ခ်းလီးတာ့်, တာ်တဲ့၊ လီးမှဉ်ပိုဆူဒူသဝီဘဉ်မှမ့်၊တခီတဲ့၊လီးမှဉ်ပို၊ ခ်းလီးတာ်ဒီးကဘီ ယူးလီးလိုးဆူသဝီပူးအဃိလီးဘဉ်လာဒူသဝီပူး ဘဉ်ဒိဘဉ်ထီးဒူ ဖိသဝီဖိ,ကိုတာ်သူဉ်ထီဉ်ဒီးဟံဉ်ဃီ, သရိဉ်ဒီးဖှဉ်တဖဉ်ဟားဂူာ်ဟား ဂီးကွဲခ်ဝဲဒဉ်အါမ်းလီး.

လာတ်းအီးအယိ ပှားယူးမှီဟားဖြိုးအိုခ်ဝဲဒဉ် ၅၃၂၆၇၁ ဃဉ်ဃဉ်ဒီး လာပှာတဖဉ်နှဉ်အကျါတတ်ဃဉ်ဃဉ်နှဉ်မှုးဖိသဉ်တဖဉ်လီး. သုး အတားပားနှုံးဆူခ် တာ်စိတာ်ကမီးဒ်သီးအီး ဒီးတာ်ဖ္ခင်္ခဆာတဖဉ်အ ဃိတာ်ကဒံကဒါတဖဉ် အိုခ်ထီခ်ကဒီးလာကညီတာ်ကူခ်ဘဉ်ကူခ် သူ့အင်္ဂါလီး.

တီးကိုလ၊အအိဉ်သူဉ်လီးတ့ါ်အသး လ၊သဝီပူးတဖဉ်ဟးဂီးကွံဉ်လ၊ ကဘီယူးခးလီးတစ်အယိ သဝီဖိတဖဉ် ဘဉ်ဃ့ါ်မှံဟးဖြိုး ဒီး တစ်ထိဉ်ကူးကိုဒဉ်လဲဉ် တဘူဉ်လားဘဉ်နှဉ်လီး. ခီဖိုလ၊တစ်ဆံး အဃိ ကိုဖိတဖဉ်ဘဉ်ထီဉ်ကိုလ၊ပှါပူး ဒ်သီးကပူးဖြဲးအင်္ဂါလီး.ဖိ သဉ်လ၊ အကလီါ်ကလးတဖဉ်အံး အတစ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သံ့အတစ်လဲးထီခံလဲးထီအံး ပတုဉ်အသးတသဲ့ဘဉ်. အဃိတစ်သုတ်ဘဉ်လ၊အအိဉ်ဒီးပှာနှဉ် တသဲ့ ဖဲအသံ့ပကဂုဉ်ကျိုးစား မးပှဲးအဝဲသဲ့ဉ်

ကညီကူဉ်သဲ့ဆဲးလၤဝဲးကျိုးတဖဉ်မၤတၢ်မနုၤတဖဉ် လဲဉ်.

ဒ်ပဟ်ဖျါတဲ့ ခဲလ၊ထးအသီးကညီတါကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သဲ့အိဉ်တဲ့ လံ အသးတချူးလ၊ကညီတါပါဆ၊စးထိဉ်ခ်ီဖျိဘဉ်တါဆီဉ်ထွဲမ၊စၢ၊ အီးလ၊တါဘူဉ်တါဘါကရ၊တဖဉ် အဃိလီး. ဘဉ်ဆဉ် ဖဲခ့ဉ်အဲဉ် ယူဉ် (KNU) အတါပ၊တါပြးအိဉ်ထီဉ်န့ဉ် အဝဲသဲ့ဉ် ဆီလီးဟ်လီး ကူးဝဲကူဉ်သဲ့ဝဲးကျိုတခါ ဒီးဆီဉ်ထွဲမ၊စၢးဝဲဒဉ်နှဉ်လီး.

ဝဲးကျိုးဝဲအံး ဘဉ်တ်သွဉ်ညါအီးလာအမှါဝဲဒဉ် ကညီကူဉ်သွဆဲး လာဝဲးကျိုး (KECD)နှဉ်လီး.ဝဲးကျိုးအံးမှါဝဲးကျိုးလာ အကတဲာ်က တီးဂ်ါခီဉ်ထံးတါကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သွ,ပတိါထီပီညါ,ဒီးတါလုါအီဉ်နီး ခိသးသမူတဖဉ်နှဉ်လီး.လာတါမေးသကိုးတါအပူးကညီကိုသရဉ် မေးသကိုးတါကရုါ်(KTWG) ဒီးကညီကူဉ်သွဆဲးလဝဲးကျိုး(KEC-D) ဖိဉ်လိဉ်စုဒီးဆီဉ်ထွဲမေးစားကိုသရဉ်သရဉ်မှဉ်တဖဉ်လာတါသိဉ် လိကျိုးကျဲတဖဉ်နှဉ်လီး.

၂၀၂၂-၂၀၂၃ တာ်မ်ားလိနံဉ်နှဉ် ကိုလာ၊ (KECD) ဒူးအိဉ်ထီဉ်လာအိဉ် သူဉ်လီးအသးလာကြီးသူလူးဟီဉ်ကဝီးအပူးနှဉ်အိဉ်ဝဲဒဉ် (၁,၂၃၃) ဖျာဉ်ဒီးကိုသရဉ်သရဉ်မှဉ်အိဉ်ဝဲဒဉ် (၇,၉၄၆) ဂၤန္ဉ်လီး. ဒီးပုးကို ဖိလာအမားလိတာ် လာကိုတဖဉ်နှဉ် တာ်ဟ်ဖျါလာအအိဉ်ဝဲ (၁၀၉, ၃၁၃) ဂၤနှဉ်လီး. ဘဉ်ဆဉ်ဖဲသူးပဒိဉ်ဟုံးနှုံဆူဉ် တာ်စိတာ်ကမီးဝံး အလီးခံနှဉ် ပုံးယုံးမှံဟးဖျိုးအါထီဉ်,တနီးတအဲဉ်ဒိုးထီဉ်လားကိုပ် ယီးပဒိဉ်ကိုတဖဉ် အဃိ ကညီကူဉ်သုဆဲးလာဝဲးကျိုး (KECD) အကိုတဖဉ်နှဉ်ပသုဉ်ညါဘဉ်လာပုံးကိုဖိဟဲအါထီဉ်ဝဲဒဉ်နှဉ်လီး.

ကညီကူဉ်သ့ကလဲၤထီဉ်လဲၤထီအင်္ဂါလိဉ်ဝဲလၢပကမၤသ ကိုးတာ်

စးထီဉ်လ၊၁၉၄၇နံဉ်ကညီတါ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သဲ့ဝဲးကျိုးအံးဘဉ်လဲး ခီဖျိတ်ါဒုံးတါ်ယ၊,ထံရှုါက်ိုသဲးတါ်ဘဉ်င်္ဂာ်ဂူာ်လ၊အဆူဉ်အကိုးတ ဖဉ်အဃိတါ်လဲးကျဲအံးတဘျ့ တညီဝဲဘဉ်တု၊ မုါမဆါတနံးအံး ကိုတဖဉ်, ဖိသဉ်တါ်လိာ်ကွဲပျိတဖဉ် ဟးဂူာ်ဟးဂီးဝဲဒဉ်ခီဖျိကဘီ ယူးခးလီးတါ်တ့ာ်လီးမှဉ်ပိါထီဘိအဃိန္ဉာ်လီး.

တါကီတါခဲတဖဉ်အံးမှါအိဉ်ဘဉ်ဆဉ်ဒ်ကူဉ်သံ့အင်္ဂါခီဉ်ထံးလ၊အ အဉ်တ့ါဒီးပှုအသိးတသဲ့ဖဲအသဲ့ပတါလဲးဆူညါမဲ့တမှါတါလ၊အ လ၊အပှဲုသဉ်ဆဉ်ကလီးက်ဒ်ပှုလီးအုံးထံတဂၤလ၊အဒိုးနှုံတါမ၊ စားခီဖြိဝဉ်ဖိတဘိအသိုးနှုဉ်လီး. တါပါာဆနီးနှိုစ်းတါမှ် "တါမေ နှုံတါကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သံ့လီး. "နှုဉ်ပှာပေါ်ဆာတါဖိဒီးကထာဉ်ခု့ဉ်ကွ့ဉ် ဘါရဉ်တဲစီးဝဲနှဉ်လီး. အဃိလ၊တါကဟားဃာဂါကျား ကညီတါ ပေါ်ဆာအင်္ဂါပဝဲကညီဖိတဖဉ်ပကဘဉ်အိဉ်ဒီးတါကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သံ့

ဒ်သီးပကအို် ဒီးတာ်ကျဉ်ဘဉ်ကျဉ်သံ့အင်္ဂိ၊ ပကညီကျဉ်သံ့ဆဲးလၤ ဝဲးကျိုး, ကိုဖိ,ကိုသရာဉ်, ပုုကမျာ်ပုုထံဖိက်ိုဖိက်းဂုံးဂုံးဂုံး ပက မူး သကိုးဖွဲ့ပမူးသံ့နှဉ် မှာ်တာ်လျအရှုဒိုဉ်နှီးနှီးနှဉ်လီး.

Karen education operating during Covid 19

Covid-19 has not only affected Burma but the entire world, and Karen Education has felt the impact as well. While schools in Myanmar have closed, KECD did not close their schools. They continued to operate with restrictions imposed by Covid-19 regulations.

As a result, KECD students did not experience any interruption in their education during Covid-19, unlike children in other regions. Despite facing challenges and criticisms, the system of coexisting with Covid and continuing to provide education has been very beneficial in the long run.

Situation after the coup in 2021

On February 1, 2021, the military seized control of the government, claiming that the election had been fraudulent. The KNU immediately rejected the coup and provided support to anti-dictatorship movements as much as possible. When CDM activists were hunted by the military, they were allowed to take refuge in KNU-controlled areas, and ranger training was provided to those who were fighting.

However, the military responded with various forms of aggression, including using airstrikes to drop bombs on villages where civilians live. This resulted in the destruction of Karen schools, religious buildings, clinics, and other community-related buildings.

As a result of the renewed military tensions, the number of Karen refugees has up to 532,671, with half of them being children. Due to this instability, Karen's education has been disrupted. Schools that were opened in villages were destroyed by the airstrikes and shelling, forcing children to study in safe forests and mountains.

Additionally, hundreds of thousands of children who fled the war cannot have their education was interrupted. We will try to make the best use of available resources to meet the educational needs of these children."

What does the Karen Education and Culture Departments do?

As described earlier, there were already social and religious groups supporting Karen education before the start of the Karen revolution.

However, when the KNU administration was formed, a department related to education was established to provide education services to the public.

This department is known as the Karen Education and Culture Department (KECD), which provides basic education, higher education, and vocational education services. In cooperation with KECD, the Karen Teacher Working Group (KTWG) supports the necessary skills and teaching methods of teachers for Karen education.

After the coup, the number of people in refugee camps increased, and those who do not want to attend schools in Burma preferred to study at KECD schools. During the academic year 2022-2023, KECD opened (1,233) schools in the area, and there were (7,946) teachers. The total number of students studying in those schools was (109,313).

The Karen People Need Help to Standardize Their Education

Since 1947, the educational journey of the Karen ethnic group has been far from straightforward. They have experienced several political and military conflicts, and even now, airstrikes, bombs, and armed conflict continue to damage schools and playgrounds, causing destruction.

Despite these difficulties, education remains one of the essential pillars for survival. Che Guevara, a revolutionary doctor, once said that the main task of the revolution is to educate. To manage the Karen revolution effectively, it is necessary to educate more Karen people.

It is crucial for Karen educational institutions, teachers, and the public to support children in every possible ways to provide access to education for more people. However, the resources currently available for education are not perfect, highlighting the need for standardization and improvement in the Karen education system.

ကိုသရဉ်တၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သံ့ အသနၢဉ်

ကိုတၢ်ဒိဉ်ထီဉ်ထီထီဉ်အတၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲၤ

တာ်ဒူးအိဉ်ထီဉ်ကိုတာ်ဒိဉ်ထီဉ်ထီထီဉ်အတာ်ရဲဉ်တာ်ကျဲၤ လာကိုအပတိာ်

ကိုတၢ်ိဒို်ထီဉ်ထီထီဉ်အတၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲၤ (SIP)အံၤတၢ်ဒူးအိဉ်ထီဉ် အီးလၢကိုအပတို် ဒ်သိုးကဒူးဒိဉ်ထီဉ် တါ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သံ့အက်ါ အစီဃှာ်ဒီးပု၊မ၊လိတၢ်ဖိအတၢ်မ၊လိန္နါတၢ်အစ၊လ၊အဂ္ဂၤန္ဉာ်လီ၊. ကိုတၢ်ိဒိဉ်ထီဉ်ထီထီဉ် အတၢ်ရဲဉ်တာ်ကျဲၤ (SIP)လ၊အဂၢၢ်ကျၢာ်န့ဉ် ဒူးလဲၤတရံးကိုအတၢ်ဖံးတၢ်မၤတုၤလီၤတီၤလီၤ ဒီးဒူးနဲဉ်ဖျါထီဉ်တာ် အနေ့ဆာဉ်လ၊အဂ္ဂၤဒီး တၢ်ကဲထီဉ်လိဉ်ထီဉ် ခီဖျိတၢ်ဟ့ဉ်ကံၢစီလ၊ ကိုခိဉ်,သရဉ်,သရဉ်မှဉ်,ဒီးကိုအပုၤဘဉ်မူဘဉ်ဒါတဖဉ်နှဉ်လီၤ. ကိုတၢ်ိန်ဉ်ထီဉ်ထီထီဉ် အတၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲၤလ၊အဂ္ဂၤ ဟ့ဉ်တၢ်နဲဉ်ကျဲ လၢအတုၤလီၤထီဉ်ဘး, လၢအပဉ်ဃု၁်ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ခ်ိဉ်သ့ဉ် (၆)မံၤလၢ အကမၤစၢးကိုဖိသ့ဉ်တဖဉ် အတၢ်မၤလိန္နါ်တၢ်လၢအအိဉ်ဒီးအကံၢ် အစီန္ဉ်ာလီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်ခ်ိဉ်သ့ဉ်(၆)မံၤလာအမ့ာ် ၁.တၢ်သိဉ်လိဒီးတၢ်မၤ လိလၢအတုၤလီၤထီဉ်ဘး ၂.ကိုဖိအတၢ်အိဉ်မှာ်ဆီးပၢၤ ဒီးတၢ်ဒီသ ဒၢကဟုကယာ်ဖိသဉ် ၃.တၢ်ဟ့ဉ်ကံၢစီတၢ်မၤလိ၊ ၄.တၢ်သူဉ်ထီဉ် ဘိုထီဉ်, တာ်မၤလိခ်ဉ်ဃာၤလာအပူးဖျဲး ၅.ခ်ဉ်နာ်ဒီး ပုံးတဝာအတာ် မ၊သက်းတၢ် ၆.တၢ်ကဲခိဉ်ကဲနာ် ဒီးတၢ်တီခိဉ်ရှိဉ်မဲ လ၊အတု၊လီ၊ ထီဉ်ဘးတဖဉ်နှဉ်လီၤ.

ဘဉ်မနုၤအဃိလၢ (SIP)န့ဉ် ဘဉ်တၢ်ဒုးအိဉ်ထီဉ်အီၤ လဲဉ်.

ဒ်ကညီကူဉ်သဲ့ဆဲးလၤဒီးကညီကိုသရဉ်မၤသကိးတၢ်ကရူ် အတၢ် တိာ်လ၊ ကိုတၢ်ဒိဉ်ထီဉ်ထီထီဉ် အတၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲၤ(SIP)လ၊ကိုလ၊ အအိဉ်လ၊ KECD အဖီလာ်သ့ဉ်တဖဉ် မ့ၢ်ဝဲ

- ကဟုဉ်တါ်စိကမီးဆူကိုဒ်သီးကဟ်လီးတါ်ဆာတဲာ်လာကိုအ ဂ်ီးဒီးမၤဂူးထီဉ်တါ်မၤညီနုါ်တါ်ဆာတဲာ်လာကိုအပူး.
- ကဒူးအိဉ်ထိဉ်တါသိဉ်လိဒီးတာ်မလိအတာ်အိဉ်သူးလာအ တုလီးတီးလီး.
- ကမၤဂ္၊ထီဉ်ကိုဖိတါ်မၤလိ အတၢ်အိဉ်မှာ်ဆီးပၢၤ.
- လၢကမၢဒိုဉ်ထီဉ်ထီထီဉ်မိ်းပါဒီးပှာတဝးတဖဉ်အတာ်မာသ
 ကိုးတာ်လာကိုအတာ်ဖုံးတာ်မာခီဖျိတာ်မာလဲးထီဉ်လဲးထီကိုအ
 တာ်ဒိုဉ်ထီညီထီဉ်အတာ်ရဲဉ်တာ်ကျွဲံးသည်တဖဉ်နှဉ်လီး.
- ကမၢဒိဉ်ထီဉ်ထီထီဉ်တၢ်သ့တၢ်ဘဉ်လၢကိုခိဉ်,သရဉ်သိဉ်လိ
 တၢ်သ့ဉ်တဖဉ်ဒီးပု၊မ၊တၢ်ဖိလၢအဆီဉ်ထွဲမ၊စၢးကိုဒ်သီးက
 မ၊ဂုးထီဉ်တၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့အကံာ်အစီလ၊အဝဲသ့ဉ်တဖဉ်
 အကိုန့ဉ်လီး.
- ကမၤဂ့ၤထီဉ်တၢ်သူဉ်ထီဉ်ဒီးကိုအတာ်မၤလိခ်ဉ်ဃာၤလာအပူး
 ဖုုံးလာကိုဖိကိုးဂၤအဂ်ို.

ကိုသရဉ်အတၢ်သဲ့တၢ်ဘဉ်လ၊ တာ်ကဲခိဉ်ကဲနာ်ဒီးတာ်တီ ခိဉ်ရိဉ်မဲ မ့ာ်တာ်အကါဒိဉ်လ၊တာ်ဒုးဒိဉ်ထီဉ်ထီထီဉ်ကိုအ တာ်ရဲဉ်တာ်ကျဲၤ(SIP)အပူၤ

ကိုသရဉ်အတဂ်တီခိဉ်ရိဉ်မဲ အကံဂ်အစီ အတဂ်သုတဂ်ဘဉ်တဖဉ်မှုဂါ နိုဉ်ဝံဉ်ခံလ၊တဂ်ကသူဉ်ထီဉ် တဂ်မၤလိခိဉ်ဃာၤ ဒီးကိုဖိအတဂ်မၤလိ အစဂလ၊အဂ္ဂၤန္နဉ်လီၤ. တဂ်ဂ့ါအရုဒိဉ်လ၊ တဂ်တီခိဉ်ရိဉ်မဲအပူၤနှဉ်မှုဂ်ဝဲတဂ်ကဲခိဉ်ကဲနဂ်,တဂ်ဖီးသကိးမၤသကိးတဂါ ဒီးကိုဖိအတဂ်အိဉ်မှာဆိုးပားတဖဉ်နှဉ်လီၤ.

(SIP)တၢ်ဘဉ်ထွဲလိာ်သးဒီးကိုသရဉ်

SIPနှဉ် ဘဉ်ထွဲလိဉ်သး ဒီးကိုသရဉ်လီးလီးခီဖို အဝဲသ့ဉ်တဖဉ်သွဉ် ညါဝဲတါဂ့ါခ်ဉ်သှဉ် ဖြထ်ဉ် အဂ့ါအကျိုးလီးတါးလီးဆဲး လ၊ကစူးကါ ဝဲလ၊တါသိဉ်လိဒီးတါမ၊လိအပူးနှဉ်လီး. သရဉ်,သရဉ်မှဉ်တဖဉ်က ဘဉ်နာ်ပါ SIP အတါနဲဉ်ကျဲ ဒီးသူဆီးကါအီးလ၊ကိုဖိတဖဉ် အတါ ဘဉ်ဘျူးအင်္ဂါ ဒီးဒ်သီးသရဉ်သရဉ်မှဉ်တဖဉ် ကသံ့ဟုံးထီဉ်ဖိဉ်ထီဉ် ဒီးစူးကါဝဲလ၊ တာ်မ၊လိ, တါသိဉ်လိဒီး မူဒါတဖဉ်အပူးနှဉ်လီး.

တာ်ဆီလီးဟ်လီး SIPလာကိုအပတီ်၊

တါ်ဂုါ်ခ်ိုာ်သူှဉ်ဃုထံဉ်လ၊တါယားထီဉ်တ့ါလ၊ထးတဖဉ် ဘဉ်ထွဲလိဉ် အသးဒီးသရဉ်, သရဉ်မှဉ်တဖဉ်နေ့ဉ်လီး. မ့ါတါအရုဒိဉ်လ၊သရဉ်,သ ရဉ်မှဉ်တဖဉ် ကသ့ဉ်ညါဒီးဆီးကါ တါသုဉ်တဖဉ်နေ့ဉ်လ၊ အတါသိဉ် လိအပူး လ၊ကိုဖိအတါဖီးလိမၤဒီးအတါကဲဘျူးအင်္ဂါနေ့ဉ်လီး.

၁. တၢ်သိဉ်လိဒီးတၢ်မၤလိလၢအတုၤလီးထီဉ်ဘးပဉ်ဃုဉ်ဒီးတၢ်သိဉ်လိ အကျိုးအကျဲလၢအဂ္၊,ဘဉ်ထွဲလိဉ်အသးဒီးလံဉ်ညိဉ်သိဉ်ဒိဉ်ဒီးမိၢ်ကျိဉ် ဒီးဆူကျိဉ်အဂၤတၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့အကျဲ,ဒီးဟ့ဉ်တၢ်သိဉ်လိဒီးတၢ်မၤ လိအပီးအလီလၢပု၊မၤလိတၢ်ဖိတဖဉ်.

၂. ကိုဖိအတၢ်အိဉ်မှာ်ဆီးပား ဒီးတၢ်ဒီသဒၢကဟုကယာ်ဖိသဉ် လၢအ ပဉ်ဃုာ်ဝဲ ဒီး တၢ်ဟ့ဉ်တၢ်သ့ဉ်ညါနာ်ပၢ် ဘဉ်ဃးတၢ်ကဟုဘံဉ်ကယာ် ဘၢဖိသဉ်, တၢ်နဲဉ်ကျဲလ၊တၢ်တြီဃာ် တၢ်တြီဆ၊ တၢ်မ၊ပယွဲဒီးတၢ်ဒုး ပဉ်ဃုာ်ပု၊ကိုးဂၢ, တၢ်ဘှီဘဉ်ကဲ့၊ကိုဖိ(လုၢ်လၢ်)တကြားတဘဉ်တဖဉ်, ကဲထီဉ် တၢ်ကဟုကယာ်လ၊ ဖိသဉ်တဖဉ်အင်္ဂါ, ဒီးမ၊စားကိုဖိလ၊က အိဉ်ဆူဉ်အိဉ်ချ,သူဉ်ဖုံသးညီ,ပူးဖျဲး ဒီးတၢ်မ၊လိလ၊အမှာ်လ၊ကိုပူ၊နေ့ဉ်

၃. တါဟ္နာ်က်စီတပယူဉ်ဃီပဉ်ဃုဉ်ဒီးကိုတါ်ထုးစုနဲဉ်ကျဲ သရဉ်,သ ရဉ်မှဉ်တဖဉ်ဒီးတါ်ဆီဉ်ထွဲမၢစၢၤသရဉ်, သရဉ်မှဉ်တဖဉ်လ၊တါ်မၤလိ ဒ်အမ့ါ် သရဉ်တါ်သဲ့တါ်ဘဉ်တါ်မၤလိဒီးတါ်ကိါ်ခါနံးဖုဉ်တါ်မၤလိတ ဖဉ်နှဉ်လီၤ.

၄. တါ်သူဉ်ထီဉ်ဘိုထီဉ်ဒီးခိဉ်ဃၢၤလၢအပူးဖုဲးပဉ်ဃုာ်ဒီး ထံတါကဆှဲ ကဆို (တါကဆှဲကဆိုပီးလီ)တဖဉ်, တါဟးလီ၊ လ၊တါ်နီးဖးအီးလ၊ ကိုဖိမှဉ်,ခွါအဂ်ိါ,တီးဒားပူးလာအပူးဖုဲးဒီးတါ်ဘဉ်ယိဉ် ဒီးကိုအကရၢ်, တါ်ခူဉ်တဖဉ်နှဉ်လီး.

၅. ခိဉ်န်းဒီးပှၤတဝ၊အတါ်မၤသကိးတါ်ဒ်အမ့ါ်မိါပါသရဉ်ကရ၊, ကိုက မီးတံာ်ကရ၊ အတါ်ပဉ်ဃုာ်မၤသကိးတု၊လီးတီးလီး, မိုးပါအတါ်ဟ် ဃုာ်မၤသကိးလ၊ ဖိသဉ်အတါ်ဖီးလိမၤဒီး, ပှၤတဝ၊အတါ ဆဲးကျိုးဆဲး ကျ၊ဒီးကို, ပှၤတဝ၊ခိဉ်နှစ်တါ်ဟုဉ်ကူဉ်ဟုဉ်ဖး, တစ်မၤသကိုးဒီးပှၤတဝ၊ အတါ်ပဉ်ဃုာ်မၤသကိုးတဖဉ် စုုံကီးနေ့ဉ်လီး.

6. တါ်ကဲခိဉ်ကဲနာ်ဒီးတါ်တီခိဉ်ရိဉ်မဲလာအတုးလီးထီဉ်ဘးတဖဉ်မ့်ာ တာ်လာအပဉ်ယှာ် ဒီး(SIP) တာ်မေလိလာကိုပှားဘဉ်မူဘဉ်ဒါတဖဉ်,ကို ခိဉ်တာ်မေလိဒီးတာ်မေးဒိဉ်ထီဉ်ထီထီဉီကို အတာ်ရဲဉ်တာ်ကျဲးဒ်အဖျါလာ ထးအသီး, သရဉ်တဖဉ်ကဘဉ်နာ်ပေါ် ကိုအတာ်ဒိဉ်ထီဉ်ထီထီဉ်အတာ် ရဲဉ်တာ်ကျဲးအလံာ်နဲဉ်ကျဲ ဒီးသူအီးလာအဝဲသ့ဉ်တဖဉ် အတာ်ဖီးတာ်မေး အပူး လာကမေးဒိဉ်ထီဉ်ထီထီဉ်ကို ဒီးမေစားကိုဖိ အတာ်မေးလိန္နာ်တာ်တ ဖဉ်နှဉ်လီး.

တာ်ဆီလီးဟ်လီး SIP လာကိုအပတီ်၊

ကိုတၢ်ဒိဉ်ထီဉ်ထီထီဉ်အတၢ်ရဲဉ်တာ်ကျဲးအံး မးစားကိုပှးမးသက်းတာ် ကိုးဂးလာကသဲ့ဉ်ညါ ကိုအတၢ်ဖံးတာ်မးလာ အတုးလီးတီးလီးတဖဉ် လာအလူးထွဲကိုတာ်ဒိဉ်ထီဉ်ထီထီဉ် အတာ်ရဲဉ်တာ်ကျဲး (SIP) အလံဉ် နဲဉ်ကျဲ လာကပဲဉ်ဖေးနီးဖေးဒီးရဲဉ်ကျဲးတာ်ဆီတလဲလာကိုတဖဉ်တာ်လိဉ် အင်္ဂါ, လာကမာလာပှဲးကိုအတာ်ပညိဉ် ဒီးခ်သီးကဒိုးနှုံဘဉ်သရဉ်လာ အတီခိဉ်ရိဉ်မဲတာ်လာအဂ္ဂၤ လာကိုဖိတာ်ဖံးလိမာဒိုးအပူးနှဉ်လီး.

School Improvement Plan (SIP)

Founding School Improvement Plan (SIP) at the school level

A School Improvement Plan (SIP) is an activity taken on at the school level to improve the overall education environment and outcomes. A good SIP helps a school to run efficiently and demonstrate positive characteristics and is achieved by the ongoing professional development of principals, teachers, and school workers. A good SIP provides an effective plan with clear guidelines, including 6 domains that will support students to achieve a high-quality education. The six domains are: effective teaching and learning; student well-being and protection; continuous professional development; infrastructure safe environment; stakeholder and community engagement; and, effective leadership and management.

Why is SIP founded?

As KECD/KTWG's objectives for implementing SIP in schools, KECD schools are:

- To decentralize and promote routine decisionmaking at the school level
- To create effective teaching and learning environment
- To promote the student learning well-being
- To increase the involvement of parents and communities in school management, through the development of school quality improvement plans
- To promote the enhancement of the capacity of principals, teachers, and school support staff to improve the quality of education in their school
- To promote stakeholder collaboration and involvement in the school quality improvement plans
- To improve the infrastructure and safe learning environment of the school for all learners

The leadership and management capacities of teachers are important in founding SIP

A teacher's management skills are key to establishing a positive learning environment and outcomes. Key components of management are leadership, cooperation, and student well-being.

The relation of SIP to Teachers

All 6 SIP domains relate to teachers. It is important for teachers to hold all of these in their teaching for the benefit of student learning.

- **1.** Effective teaching and learning includes: an active pedagogy with relevant curriculum and MTB-MLE approaches and is strongly supported by the availability of teaching & learning materials.
- 2. Student well-being and protection includes: child safeguarding awareness; simple school guidelines for non-discrimination and inclusion; support to disadvantaged students; being a warm child-friendly atmosphere; and, helping children to stay healthy, happy, safe, and comfortable in their learning at school.
- **3.** Continuous professional development includes: school-based mentoring for teachers and supporting teachers to attend in-service training and summer vacation teacher training.
- **4.** Infrastructure and a safe environment includes: Water (WASH facilities); separating toilets for boys and girls; safe classrooms; and, school boundary fences.
- **5.** Stakeholder and community engagement includes: PTA/SMC strong and active operations; parent involvement in children's learning; community outreach; community leaders' involvement; and, community participation.
- **6.** Effective leadership and management includes: SIP training for school stakeholders; head teacher leadership training; and implementation of developed SIPs in schools As mentioned above, teachers must understand SIP guidelines and apply them in their workforce to help improve schools and student learning outcomes.

Founding SIP at the school level

A School Improvement Plan helps school staff to know how an effective school works by following the SIP guideline created to identify and plan for the changes a school needs in the specific way so as to fulfill the school's objective effectively and to achieve capable staff leading to positive learning outcomes.

ကိုအတၢ်အိဉ်ဆူဉ်အိဉ်ချ

လာတၢ်ကိၢ်ကတီၢ် နဒိုးန့ာ်ဘဉ်တၢ်ဘဉ်သမှဉ်ခိဉ်ဆါသူဧါ.

တာ်ဘဉ်သမုဉ်ခိဉ်ဆါ အတာ်ဆါအံးမှာ်တာ်ဘဉ်ကူဘဉ်က်ဒိဉ်ဒိဉ်ကလဲာ် ခီဖျိတာ်သါထီဉ်သါလီးကလံးကျိုးနှဉ်လီး.တာ်ဃာ်လာဘဉ်ကူဘဉ် က်ခီဖျိုကလုံးကျိုးတခါအံး ကဲထီဉ်အသးလ၊ တာ်ဂြိုခါအကတို် ဒီးဘဉ်ကူဘဉ်က်ပှားဒီးရးလီးအသး သုက်းအဆာကတီာ်ခဲ့းနှဉ်လီး. တာ် ဘဉ်သမုဉ်ခိဉ်ဆါ အတာ်ဆါအံးညီနုက်ထီဉ်အသး, ပုံးအါဂုံးလုံးခီဖျိုဘဉ်ဒီးတူ်ဘဉ်ဝဲလာတာ်ကိုခါ အဆာကတီာ်စုံးကီးလီး.ပုံးလာအဒီ သဒာတာ်ဆါအလီာချဉ်သးတဖဉ်ဃုထံဉ်နှာ်ဝဲတာ်ဘဉ်သမုဉ်ခိဉ်ဆါအံးဘဉ်ကူဘဉ်က်သံ့လာဒီတနှံဉ်အတီာ်ပူးဘဉ်ဆဉ်ဒီးအဝဲသုဉ်တ်ဖျိုဝဲ လာတာ်အံး တမှာ်တာ်ဘဉ်သမှဉ်ခိဉ်ဆါအဃာ်လာအဘဉ်ကူဘဉ်က်တာ်ဘဉ်.

တာ်ဘဉ်သမုဉ်ခိဉ်ဆါအံးဟဲကဲထီဉ်အသးလၢ အဆၢကတိၢ် ဖဲလဲဉ်.

ကတို်တာ်ဘဉ်သမုဉ် ခိဉ်ဆါအံးကဲထီဉ်သး အါကတာ် ဖဲတာ်အ ဃူးအဃါ်တဖဉ်ရးလီးအသး အအါကတာ်အခါနှဉ်လီး. ကတို် တာ်ဘဉ်သမုဉ်ခိဉ်ဆါ အတာ်ဘဉ်ကူဘဉ်က်အံး ညီနှစ်ေးထီဉ်အါ ထီဉ်,ဒိဉ်ထီဉ်ဖဲလါနိုဉ်ဝ့ဘာဉ် ဒီးအါကတာ်ဖဲ တာ်ခုဉ်ကတို် ဖဲခံဉ် စဲဘာဉ်, ယနူးအါရံဉ်မ့တမှာ်ဖ့ဉ်ဘြူးအါရံဉ်နှဉ်လီး. တာ်နဉ်ဝဲလာ ကတို်တာ်ဆါအံးကဲထီဉ်အသး ခီဖြုံတာ်ခုဉ်ဒိဉ်,တာ်ဃ့စူး်ဃ့ထီဖဲ တာ်ဂို် ဒီတကတို်အံးနှဉ်လီး.

ကတိၢ်တၢ်ဘဉ်သမှဉ်ခိဉ်ဆါဒီးအတၢ်ပနီဉ်တဖဉ်

ဖဲနဘဉ်ကတိၢ်တၢ်ဘဉ်သမုဉ်ခိဉ်ဆါအံးတၢ်ပနီဉ်တဖဉ်ကဖျါ ထီဉ်ဝဲတဘျီဃီနှဉ်လီၤ. ကအိဉ်ဖျါဝဲဒ်အမှာ်,

· တၢ်ကိၢ်ထီဉ်

· လိုးဆါယို်ဆါဒီး တၢ်တကံတကး

· တၢ်ခုဉ်

· နါစ္၊ထံယွ၊မ့တမ့ၢိနါစ္၊ဘံး

· တၢ်ကူးဒီးကဆဲ · တၢ်ခိဉ်ဆါ

· ကိၥ်ယူ်ဆါ · လီၤဘုံးလီၤဘုါ

ကတို်တြဲဘဉ်သမုဉ်ခိုင်ဆါအပနီဉ်အံးလီးက်ဒီးတြဲဆါအဂူးအ ဂးတဖဉ်စုံကြီးနှဉ်လီး. နမ့်ာ်တူ်ဘဉ်တြဲဆါအပနီဉ်ဒ်သီးကတို် တြဲဆါအံးဖွဲတြဲကြိုကတို် ဒီးကမဲ့ာသည်သည် တြဲဆါလာအဂူးအ ဂး မှတမှုံ တြဲဘဉ်ကူဘဉ်က်အဂူးအဂၤနှဉ်လီး. တြဲကိုကတို် တြဲဆူးတြဲဆါတနီးလာကဟဲ့ဉ်နုံးတြဲပနီဉ်ဒ်သီး ကတို်တြဲဘဉ် မှဉ်ခိုင်ဆါတဖဉ်မှုံဝဲ-

တၢ်ခုဉ်ဘဉ်

တာ်ခုဉ်ဘဉ်နားအံးကဲထီဉ်အသးသ့အကလုာ်ကလုာ် ခီဖိုတာ်ဆါ အယူးအယာ် အတာ်ဘဉ်ကူဘဉ်က်နှင်္ဂလီး. တာ်ခုဉ်ဘဉ်နားအံးအ ကလီးက်ဒ်သီးဒီးကတို်တာ်ဘဉ်သမှဉ်ခိဉ်ဆါဒ်အမှာ်တာ်နါစားထံ ယွာ မဲ့တမှာ်နါစားဘုံး, တာ်ကူးမဲ့တမှာ်ကဆဲဒီး တာ်ကိာ်ယူာ်ဆါတ ဖဉ်နှဉ်လီး. ဒီလဲဉ်ဂုံးဂုံးတာ်အံးတဒ်သီးကတို်တာ်ဘဉ်သမှဉ်ခိုာ် ဆါ ဒီးတာ်ခုဉ်ဘဉ်နာအပနိုဉ်အံး ယံာ်ထီဉ်ယံာ်ထီဉ် ဒီးဒိဉ်ထီဉ်ဝဲ ဒဉ်ကယီကယီဒီးအါဒဉ်တာ်တကာ့ာ်တာ်ဆါအံးတနားဝဲဘဉ်.

ကဖုည်းတၢ်ဆါ

ကဖုည်းတာ်ဆါအံး ဘဉ်တာ်သူှဉ်ညါအီးစုာ်ကီးအီးလာ(stomach flu) နိုံနှို်တခံ တမာ့်ကတိုာ်တာ်ဘဉ်သမုဉ်ခိုင်ဆါဘဉ်. တာ်အုံးကဲ့ ထိဉ်အသူသူခံဖို့ တာ်အယူးအယာ်တဖဉ်နည်လီး ဒ်အမှာ်(noroviruses or rotaviruses) တဖဉ်နှဉ်လီး. ညီနှုံတာ်ပနီဉ် လာကဖု ညီးတာ်ဆါ ဒီးကတိုးတာ်ဘဉ် သမုဉ်ခိဉ်ဆါအံး ပဉ်ယှာ်ဒီးတာ်ကို ထိဉ်,ခိုင်သဉ်ဃံဆါဒီးတာ်လီးဆါယီးဆါ ဒီးတကံတကားတဖဉ်နှဉ် လီး.ဒ်တာ်လီးဆီလိာသား ဒီးတာ်ဘဉ်သမုဉ်ခိဉ်ဆါအဖီခိုင်တာ်ပနီဉ် ဘဉ်ဃးဒီးကဖုည်းတာ်ဆါတဖဉ်မှာ်ဝဲတာ်ဟာဖာလဲးဒီးတာ်ဟာဖာဝံဘဲ တဖဉ်နှဉ်လီး.

ပသိဉ်တၢ်ဆါ

ပသိဉ်တါ်ခုဉ်အတါ်ဆါအံ၊ ဘဉ်ကူဘဉ်က် လ၊ပသိဉ်တဖဉ်ပိဉ်ထွဲ ထီဉ်အခံခီဖျိတါ်ဘဉ်သမုဉ်ခိဉ်ဆါ, တါ်ဆါလ၊အဂု၊အဂၤတဖဉ်စ့ါ် ကီးနှဉ်လီ၊. တါ်သှဉ်တဖဉ်အံ၊ ပဉ်ဃှာ်ဝဲဒီးဘဲရား(စ) တါ်ဆါဃါ်, ဘဲးထံရံယါအယါ, ကု၊ထီဉ်(fungi) တါ်ဆါ ဒီးက်တခါခါမဲ့တမ့ါ် တါ်ဘဉ်ထွဲဒီးခိဉ်ဃ၊၊အတါ်မေးဘဉ်ဒိတဖဉ်နှဉ်လီ၊.တါ်ပနီဉ်တဖဉ် လီ၊ပလိဉ်အသး ဒီးတါ်ဘဉ်သမုဉ်ခိဉ်ဆါ ဒ်အမှါတါ်ကို၊ထီဉ်, တါ ဂိုးကန်း, ဒီးတါ်ခိဉ်သဉ်ဃံဆါ တဖဉ်နှဉ်လီ၊. တါပနီဉ်လ၊အဘဉ် ဃးလီ၊လိ၊ ဒီးပသိဉ်တါ်ခုဉ်အတါ်ဆါအံ၊ အိဉ်ယှာ်ဝဲဒီးတါ်ကူးက ဟးလီ၊လ၊အလွဲါ်လါ မဲ့တမ့ါ်အဘီ,ကသါဃံးဒီးသးနါပှါဆါဆဲးဖို နှဉ်လီ၊.

ကလံၤကျိၤညိး

ကလံးကျိုည်းတာ်ဆါအံး မ့ာ်(bronchial tubes)လာပသိဉ်ပူးတ ဖဉ်ည်းဂီးဝဲ ဒ်သီးဒီးပသိဉ်တာ်ခုဉ်အသီး ကလံးကျိုည်းတာ်ဆါအံး ဘဉ်ကူဘဉ်က်ခီဖြိတာ်ဘဉ်သမုဉ်ခိဉ်ဆါနှဉ်လီး. ဒ်လဲဉ်ဂူးဂူး ဘဉ် ကူဘဉ်က်သူခီဖြိတာ်ဆါလာအဂူးအဂၤ မဲ့တမ့်၊ ခိဉ်ဃားအတာ်မေး ဘဉ်ဒိတာ်တဖဉ်ခီဖြိတာ်အိမ်ာ်အပလုံကဖဉ်.တာ်ပနီဉ်လာအလီးပ လိဉ်အသးတဖဉ်မ့ာ်ဝဲတာ်ကူး,တာ်ကိုာ်ထီဉ်,တာ်ကိုတန်း, တာ်ဘုံး မဲ့ တမဲ့ာ်ကလံးထီဉ်နာ်တာ်တားနှဉ်လီး. ဒ်သီး ဒီးတာ်ပသိဉ်ခုဉ်တာ်ဆါ အသီး, ကလံးကျိုည်းတာ်ဆါ ပနီဉ်တဖဉ် ပဉ်ဃုာ်ဝဲဒီးတာ်ကူးလီး လာကဟား,ကသါဃံးဒီး သားနါပုာ်ဆါတဖဉ်နှဉ်လီး.

ကိုအတၢ်အိုဉ်ဆူဉ်အိုဉ်ချ

တၢ်အီဉ်စှဉ်ပျၢ်

နဒိးနှုံဘဉ် တၢ်အီဉ်အစုဉ်အပျာ် အတာ်ဘဉ်ကူဘဉ်က်ခီဖျိ ဘဲရား (စ်)တာ်ဆါဃာ်, ဘဲးထံရံယါအဃာ် မ့တမှာ် တာ်အဃာ်လာအမူလာ တာ်အဂၤအလိၤ တဖဉ်နှဉ်လီၤ. တာ်ဆါအာံးတခ်သီး ဒီးတာ်ဘဉ်သ မှဉ်ခိဉ်ဆါအတာ်ပနိုဉ်ဘဉ်ဒီးအဝဲအတာ်ပနိုဉ်ဘဉ်ဃးဒီးကဖု ဒ်အ မှာ်တာ်ဟာဖာလဲၤ, ဘိုးဒီးတာ်ဟာဖာဆါတဖဉ် ဒီးတာ်ကိုာ်ထီဉ်တဖဉ် နှဉ်လီၤ. နကထံဉ်လာတာ်ပနိုဉ်တစဉ် တဲကဲထီဉ်အသးခီဖျိ ပအီဉ် တာ်အီဉ်တကဆိုတဖဉ် ဝံးအလီးခံ, တာ်အာံးကယံာ်ဝဲအသီတဖဉ် အသီ မ့တမှာ်လာအနွှံနှဉ်လီၤ.

တာ်ဆူးတာ်ဆါခီဖျိတာ်ဖိဃာ်လာစိာ်တာ်ဆါအဃာ်အှဉ် ပုၤ (Lyme disease)

တာ်ဆူးတာ်ဆါ ခီဖျိတာ်ဖိဃာ် လာစိာ်တာ်ဆါအဃာ်အှဉ်ပှာအံံး ကဲ ထိဉ်အသီး လာတာ်ဆါအဃာ်တဖဉ် ရာလီးအသီး ဒီးခီဖျိတာ်အှဉ် ဘဉ်နားတမံးမံးနှဉ်လီး.နမ့်ာတကူစါအီးဘဉ်ဒီးတာ်ပိတ်ထွဲထီဉ်အခံ အာအာသီသီတဖဉ်ကအိဉ်ဝဲနှဉ်လီး. တာ်ဆါအံုးစုးထီဉ်သီးခီဉ်ထံး အတာ်ပနီဉ်အံးလီးက်ဝဲ ဒီးကတီာ်တာ်ဘဉ်သမှဉ်ခိဉ်ဆါအတာ်ဆါ ဒ်အမှာ်တာ်ကိုာ်ထီဉ်,တာ်ဂိုဂ်င်္ဂ,မိုးပှာ်ဆါဒီးတာ်ဘုံးတာ်တီးသီးတဖဉ်နှင့်လီး. ပုလာအအိဉ် ဒီးတာ်ဆါအံံးတဖဉ်ကအိဉ်ဒီးတာ်အှဉ်စိုအ လီးလာအဟဲဖိုဉ်ထီဉ်နှဉ်လီး. ဒ်လဲဉ်ဂုးဂုးတာဖြိုင်ထီဉ် ဒိုအံးတကဲ ထီဉ်အသီး ဒီးပုံကိားဂုဒဲးဘဉ်.

တာ်ဂ့်ဂ်တနီးဟ်ဖျဲ, တာ်ဆူးတာ်ဆါစီဖျိတာ ဖိဃာ်လျှစိဉ်တာ်ဆါအ ဃာ်အံးတာ်တယာ်ကွက်ကမဉ်အီး ဒ်အမှာ်တက်ကိုကတိုးတာ်ဘဉ်သ မှဉ်ခိဉ်ဆါနဲ့ဉ်လီး. နမှာ်တူာ်ဘဉ်တာ်ပနီဉ်ဒ်အမှာ်ကတိုးတာ်ဘဉ်သ မှဉ်ခိဉ်ဆါအံးဒီးတာ်အှဉ်စီးဘဉ်နာမဲ့တမှာ နမာ့်အိုဉ်ဘဉ်ဒီးပှာဆါစီ ဖျိ တာဖိဃာ်လာစိာ်တာ်ဆါအဃာ်မဲ့တမှာ နဟားလိဉ်ကွဲဘဉ်လာက တားတာ်ဆါတဖဉ် ကဲထီဉ်အသားအံး ဒီးလဲးထံဉ်လိဉ်နသား ဒီးနက သံဉ်သရဉ်တက္စာ်.

ပဘဉ်ထံဉ်ကသံဉ်သရဉ်အဆ<mark>ျက</mark>တီ၊်ဖဲလဲဉ်.

နကြားထံဉ်ကသံဉ်သရဉ်ဖဲ နတၢ်ပနီဉ်တဖဉ်ဖျါဒ် ကတိၢ်တၢ်ဘဉ် သမှဉ်ခိဉ်ဆါဒ်အဖျါလၢလာ်အသီး-

- တဂ်ကိၢ်ထီဉ်အါန္ ၁၀၃ဖၢိရံဉ်ဟဲး(၃၉.၄ ဒံဉ်ကရံဉ်)
- တါ်ကူးကဟးလီၤလ၊အဘီမ့တမ့ါ်အလါ
- ကသါဃံး
- သးနါပှာ်ဆါ, လီးဆီဒဉ်တာ်ဖဲကသါထီဉ်ကသါလီးခါ
- ခိဉ်တယူၤ, ခိဉ်မူၤ မ့တမ့ၢ် ခိဉ်မူၤတရံး
- နလိၤကပြုထီဉ်,ဖိုဉ်ထီဉ်
- ဘိုးတလိၢ်လီၢိ
- တၢ်ပနီဉ်လီးက်ခ် ကတို်တာ်ဘဉ်သမှဉ်တာ်ဆါ လီးက်ခ်သီး ကက်ညာ်လီးဘဉ်ဆဉ်မနေးထီဉ်အသး

နကြားဒိးနှါ်တၢ်ကူစါယါဘျါတဘျီဃီ ဖဲနအိဉ်လာတၢ်ဘဉ်ယိဉ်အ ပူးနှဉ်လီး. ပှးလာအိဉ်လာတၢ်ဘဉ်ယိဉ်ဒိဉ်ပူးတဖဉ်မ့ၢ်ဝဲ-

- ပှးလ၊အသးအိဉ်၅နံဉ်ဆူအဖီလာ်(လီးဆီဒဉ်တာ်ပှးလ၊အသး အိဉ် နှဉ်ဆူအဖီလာ်တဖဉ်)
- ၁၈နံဉ်မှတမှါစါနှါဒီး၁၈တဖဉ်ဒီးအီကသံဉ်လ၊အဟ်ဃုဉ် ဒီး အဲးစဖြ မှတမှါ ကသံဉ်လ၊အဟ်ဃုဉ်ဒီး (salicylate)
- ပုၤလ၊အသးနှံဉ်အိဉ်အစုၤကတၢၢ် ၆၅
- ပုၤလၢအအိဉ်ဒီးအဟူးအသးမ့တမ့ါ်အိဉ်ဖျဲဉ်သီခံနွံကတီါ်ပူၤ
- ပုၤလၢအတယၢ်ိဃ၊ ပနီဉ်(BMI)စုးကတၢ််၄၀
- ပုၤလၢအဂ်ၢိတြီဆၢစုၤ
- ပှၤလၢအအိဉ်ဒီးတၢ်ဆါယံာ်ထၢ,ဒ်အမ့ာ်သးတၢ်ဆါ,ပသိဉ်တၢ် ဆါဒီးတၢ်သးဘုံးတၢ်ဆါတဖဉ်နှဉ်လီၤ.

တာ်လာပကြားမၤ ဒီး ဒီသဒၢတဖဉ်

တာ်ဘဉ်သမုဉ်ခိဉ်ဆါအဃါ်အံး ဘဉ်ကူဘဉ်က်သံ့ဒီတနံဉ်ကျား, ဘဉ် ဆဉ်ပထံဉ်ဘဉ်အီးအါတက့်ဖြဲတာ်ခုဉ်ကတီာ်နေ့ဉ်လီး. နမ့်းတူ်းဘဉ်လ၊ တာ်ဆူးတာ်ဆါပနီဉ်လီးက် ဒ်ကတီးတာ်ဘဉ်သမုဉ်တာ်ဆါဖွဲတက်ာ်က တီးခြီး တမ့်၊ နဘဉ်ကတီးတာ်ဘဉ်သမုဉ်ခိဉ်ဆါဘဉ်. ကျဲအဂုးက တားလ၊နကဘဉ်ဒီသဒ၊အီးနေ့ဉ်မ့်၊ တာ်ကတာ်ကတီးလီး နီးကစာ်တာ် အိဉ်ဆူဉ်အိဉ်ချနန္ဉ်လီး. အခ်ီပညီမှာ်ဝဲတာ်ဘဉ်သစုတလီးလီး, မေဘ၊ နေဖြဲ့ကော်ပုံျဖဲ ကူးမဲ့တမ့်ကဆဲ,ဟးဆုံးပုံးလ၊အဆီးကဲ့ဆါဘီတဖဉ်. နမ္နာ်တူ်ဘဉ်တာ်ပနီဉ်ဒ်အမ့်၊ ကတီးတာ်ဘဉ်သမုဉ်တာ်ဆါ ဒီးနီးထီဉ်ဝဲ ရုာရုံရန္နာ် နကြားလဲးထံဉ်လိ်သား ဒီးနကသံဉ်သရဉ်ဒီးတဲသက်းဘဉ် ဃးတာ်ပနိုဉ်အဂ္ဂါသဲ့ဉ်တဖဉ်နေ့ခ်လီး.

<u>စ</u>ကြိုသရဉ်အကလုၢ်

ပကညီကူဉ်သူဆဲးလၤ လံာ်ညိဉ်သိဉ်ဒိဉ်တဖဉ် မှုါ်လံာ်လ၊အိဉ်ဒီး အက်ၢိအစီလ၊ တုၤထီဉ်ထီဉ်ဘးနှဉ်လီ၊.တၢ်လ၊အလီးဆီလိဉ်သး ဖဲယမၤလိတၢ်လၢကိၢိပယီးပဒိဉ်ကိုနှဉ်လံာ်ညိဉ်သိဉ်ဒိဉ်တဖဉ်အါ တက္နာ်ဘဉ်ဖးတိရ်္မူးသံလံာ်,ဒီးကိုးလၤဝါကျိာ်အသီဉ်(Pronunciations)တဖဉ် တဘဉ်လီးတံၢ်လီးဆဲးဒ်သီး ပကညီကူဉ်သဲ့ဆဲး လးကိုရဲသူလူးကိုသရဉ်,သရဉ်မှဉ်သိဉ်လိဝဲလးတီးဖုဉ်,တီးထီကို နှဉ်ဘဉ်. ကိၢိသူလ္၊ကိုသရဉ်ဖးဝဲ,ဒုးနဲဉ်ဝဲကိ၊လ၊ကျိဉ်အသီဉ်တ ဖဉ်ဘဉ်လီးတံာ်လီးဆဲးလီး. ယဟဲတုးလ၊ မဲ့ာ်လးဒဲကဝီးဖဲ၂၀၁၀ နံဉ်ဝံးအလိၢိခံဖဲ၂၀၁၁-၂၀၂၂နံဉ်အတိၢိပူးယမၤလိတၢ်လၢK.K.B. S.Cဒီးကိၤလၤဝါ(Pronunciations)တဖဉ်ယမၤလိဘဉ်က္၊ မူး မှုးနှီါ်နှီါ် တု၊ခဲကနံဉ်အံ၊နှဉ်လီ၊. တါ်လီးဆီတမံ၊နှဉ် ပမၢလိတါ် လၢကိၢိပယီးပဒိဉ်ကိုပဘဉ်ဖးတို်သံလံာ်အါ,မူမှုာ်ကိၢိသူလူးပဒိဉ် ကိုနှဉ်ပဘဉ်ဖးတို်သံလံာ်စုးဒီးမၤလိန္နါတါ်လ၊ ပနီါ်ကစါ်ဒဉ်ဝဲ ပ တာ်နာ်ပာာ်အဖီခိဉ်အဃိ ပဒိုးစုံးနှုံလံဉ်မႏဂုၤဂုၤနှုဉ်လီး. အဂၤတမံး ကို်သူလုံးပဒိဉ်ကို တါ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သံ့ အပတို် လဲးသဃဲးလ၊ International အပတို် ဒီးမ့ါ်တါလာအိဉ်ဒီးအကံါအစီနှဉ်လီၤ. တါ်ဂ့ါ်ကီအဂၤတမံးကိုသရဉ်တနီးလ၊ ဟဲလ၊ကိါ်ပယီးဒိဉ်ကိုတ ဖဉ် ခီဖျိကတိုးကညီကျိုာ် ဒီးသိဉ်လိတ်ုလ၊ကညီကျိုာ်တဘဉ်အ ဃိကိုဖိတန်္ဂပၢ်တြဲမလို ဒီးကဲထီဉ်တါ်ဂူးကီလ၊ပဘဉ်ကျွဲဆာဉ် မဲာ်အီးတမံးနှဉ်လီး. ဘဉ်မနုးအဃိလဲဉ်နှဉ် ကိုဖိလၢအအိဉ်ဖဲထံ ဆးကိုးဆးတဖဉ် တန်းပါးပယီးကျိဉ် အဃိ သရဉ်သိဉ်လိတ်းတ ဖဉ်ကဘဉ်သူဖႏ, ကတိၤ, ကွဲးကညီကျို်န္ဉာ်လီၤ.တၢ်လီၤဆီတမံၤ မှု်ကိုဖိလ်၊အဟဲထီဉ်ဃ့ာ် လ၊ဒူသထူဉ်ကို်ရှဉ်, အိဉ်ဘဉ်လ၊ကို်ပ ဒိဉ်တါပ၊တဖဉ်နၢ်ပၢၢ်တ့ၢ်လံ၁်ပယီးကျိဉ် ဒီး နာ်ပၢာ်တာ်ဂျာတာ်ဒူးအ ကျိုအကျဲဂူးဒိုဉ်တစုံးအဃိတၢ်ဂူာ်ကီတအိဉ်ဘဉ်.ဒ်လဲဉ်ဂူးဂူး, မှုာ် သ့သရဉ်လ၊အသိဉ်လိတၢ်လ၊ ပက်ိုသူလ့၊ပဒိဉ်ကိုအံးကြားမ့ါ်ပု၊ လ၊အသံ့ကွဲး, ဖးကညီကျိဉ်ဘဉ်ဒီးသိဉ်လိတၢ်လ၊ကညီကျိဉ်ဘဉ် အနှဉ်မႈ ကိုဖိကမၤလိန့်ါတၢ်တုၤလီးတီးလီးနှဉ်လီး.

တၢ်ကတိၤဒီတဖျာဉ်စံးဝဲ "တၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သမ့်ာ်တၢ်စုကဝဲၤဖးဒိဉ် တခါလ၊ကဆီတလဲကွဲဒ် ဟီဉ်ခိဉ်နှဉ်လီ၊". ထံဒိဉ်ကီးလဲရဲ,ထံကီး လ၊အလဲ၊ထီဉ်လဲ၊ထီတဖဉ် ခီဖျိလ၊ခိဉ်နှစ်တဖဉ်အိဉ်ဒီး တစ်ကူဉ် ဘဉ်ကူဉ်သ့အဃိ လဲ၊ထီဉ်လဲ၊ထီဝဲကွ့ရ်ကွ့ရန့ဉ်လီ၊. မ့မ့်ာ်ထံကိုရ် လ၊တါ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သူတအိဉ်,ပုၤတပ၊ဆု၊အီးလ၊ တါ်ကူဉ်ဘဉ် ကူဉ်သူတဖဉ်လဲ၊ထီဉ်လဲ၊ထီဝဲတန့်၊ဘဉ်အဃိဘဉ်အိဉ်တ့ါလ၊ပု၊ ဂၤအလိၢိခံနှဉ်လီး. မ့တမ့ါ်လ၊တါ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သုနှဉ်ပဆီတလဲ ပပု၊တဝ၊တဖဉ်တသူ,ပဆီတလဲပထံပက်္ဂါတသူ, ပဆီတလဲစွါ ကီးဟီဉ်ခိဉ်တသူဘဉ်နှဉ်လီၤ.လာတာ်နှဉ်အဃိသူဉ်စာ်သးဘီဉ် ဒီး ကိုဖိသူဉ်တဖဉ်မ်ပကဟ်လုုံဟ်ပူး တါ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သူ ဒီးမၤလိ တါ်ဆူဉ်ဆူဉ် တုၤသုမၤန္နါ်အီးတစုတက္နါ. ပတါ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့ မှါ်အိဉ်ဒီးပတါ်အိဉ်မှုကဖျါဃံလၤလၢပုၤကညီအမဲာ်ညါဒီးကဟ့ဉ် နၤခိဉ်ကျီးအဃံလၤ လၢမ့ၢ်ဝဲဒဉ်ခိဉ်သလှာ်အဃံလၤ လၢနသးသ

မူတၢ်လဲၤန္ဉ်ာလီၤ.

Karen education curriculum is quality and comprehensive. When I studied in a Myanmar government school, I had to memorize letters, and English pronunciation was not taught as thoroughly as it is by our Karen education department primary and high school teachers. Teachers at Kawthoolei School read and teach English pronunciation accurately. I arrived in Mae La camp in 2010. From 2011 to 2015, I attended K.K.B.B.S.C and learned English pronunciation perfectly, which I still use now. In Myanmar government schools, we had to memorize a lot, but in Kawthoolei government schools, we had to memorize less and were encouraged to write our own understanding before being graded. Additionally, Kawthoolei Education is of a quality standard that matches international levels. However, one of our challenges is that some teachers come from Myanmar government schools and cannot speak Karen fluently, making it difficult for students to understand. This is a challenge we face.

Students in the borderland areas may have difficulty understanding the Burmese language, so it is essential for teachers to be able to read, write and speak in Karen fluently. Students who fled from Doo Tha Htu district may understand Burmese, and it may not be an issue for them. However, for students who live on the Thoo Mweh borderline, it can be difficult for them to understand. Moreover, students who come from government schools may be better at mathematics and understand Burmese. However, teachers who teach in Kawthoolei government schools should be able to read, write, and teach in Karen Language.

"Education is a powerful weapon you can utilize to transform the world". The leaders of great and developed countries are educated, which is why their countries are advancing. On the other hand, countries without education have administrators who lack education and are unable to develop, leaving them behind others. Without education, we cannot bring about positive change in our communities, countries, and the world. Therefore, young people and students, let us value education and work hard to achieve it. Education can help us lead a respectable life and earn the respect of our neighbors and society. It is a beautiful crown in our life's journey, Saw Easter Moo.

ကိုသရဉ်အကလုၢ်

ထမံးမ့်၊နီဉ်မှဉ်ညဉ်,ယအိဉ်လ၊ဖဉ်အဉ်ကို ရှဉ်နေ့ဉ်လီး. ဒီတနံဉ်ကျားတာ်မးလိလ၊ မုဉ်အ့ပူး တီးထီကိုလဲးတရံးအသးဂဲ့၊ဂဲ့၊ဘဉ်ဘဉ်လီး. တနံဉ်ညါအံးပုးကိုဖိခဲလက် အိဉ်ဝဲသ၊ကယး ဘျဲဉ်တနီးမ့်၊ကိုဖိလီါလံး ဒီးတနီးမ့်၊ကိုဖိသီနေ့ဉ်လီး. မ့မ့်၊ကိုဖိလီါလံးနေ့ဉ်တဂ်္ဂါကီတအိဉ် ဘဉ်.မ့မ့်၊လာကိုဖိအသီတခ်ီတါဂ်ုဂါကီအိဉ်ထီဉ်ဝဲခီဖျိမ့်၊ပုံးဟဲလ၊ကိုပ်ယီးပဒိဉ်ကိုတနီးအ ဃိ အဝဲသဉ်အိဉ်ဒီးတဂ်္ဂါကီလ၊တာ်ကွဲး, တာ်မးဒီးတာ်စံးကတိုးကညီကျိာ် မ့ာ်လ၊အဝဲသဉ် သဲ့ထဲဒဉ်ပယီးကျိာ်အဃိန္ဉ်လီး. တနီးတသဲ့ကညီကျိာ်အဃိသးဆံးလီးသး ဒီးတနီးအဲဉ် ဒီးဃုံးပူးဖျဲးကွဲခံအသးလ၊ အတာ်မးလိအပူးစုံးကီးလီး. အဝဲသဉ်တါဂ်ုဂ်ကီအဒိဉ်ကတာ်မ့်၊ တာ်ကွဲး,ဖး ကညီလံာ်အမဲခ်ဖျာဉ်ဒီးမ၊လိ ကီးလ၊ဝါနေ့ခ်လီး. သရဉ်,သရဉ်မှဉ်ကီးဂၤကုာ်ကျဲး စားဟုဉ်လီးသးမ၊အဂဲ့၊ကတာ်၊ ဒိသီးကိုဖိတဖဉ် ကသုကွဲး, ဖးအါထီဉ်ကညီကျိာ်အကိုနေ့ခ် လီး. ခီဖျိကိုဖိသ့ဉ်တဖဉ် ဂုာ်ကျဲးစားဝဲအဂဲ့၊ကတာါ်လ၊ ဒီတနံဉ်ကျားတာမ်၊လိပူးအဃိ သဲ့ ကွဲးသဲ့ဖေးကဲ့၊ကညီကျိခ်ဂဲ့ဂဲ့ဂဲ့၊နေ့ခ်လီး.တနံဉ်ညါအံးတာ်လ၊အတ၊တါဒီးပုံလ၊ တာ်မ၊လိပူ၊ အဒိဉ်ကတာါမ့်၊လံခ်မိ်ုပှါတလ၊ပဲ့၊ဒီးတာ်မလိပီးလီတလ၊ပဲ့၊လ၊ ကိုဖိက်းဂ၊အင်္ဂါနေ့ခ်လီး. လ၊တာဂ်ုာ်ခ်အံးအဃိ ပလိဉ်ဘဉ်အါထီဉ် လံာမိါပှာ် ဒီးကိုတာပြီးတာဂ်လီတဖဉ်လ၊ကိုဖိဒီးကို သရဉ်သူဉ်တဖဉ်အင်္ဂါနေ့ခ်လီး.

နီဉ်မှဉ်ညဉ်-ကိုသရဉ်မှဉ် ဖဉ်အဉ်ကိရ်ရှဉ်

My name is Naw Mu Nya and I live in the Hpa-an district. In the academic year of 20222 -2023, Mu Aye Pu high school concluded successfully with excellent results. This year, the total number of students increased to over three hundred, with half being old students and half being new students. The old students did not face any difficulties, but the new students, who came from former Ministry of Education (MoE) schools, faced some challenges in writing and speaking in Karen language as they only spoke Myanmar language. Some of them felt inadequate because they struggled to learn Karen language, and this led to a lack of motivation in their studies. They found it difficult to write in Karen and English. However, the teachers tried their best to teach the new students to read and write better in Karen language. As the students persevered and learned throughout the year, they gradually improved their Karen language skills. The most challenging issue for the teachers in the academic year of 2022-2023 has been the insufficient availability of textbooks and learning materials for students. This is due to an increase in student numbers, with many transferring from Ministry of Education (MoE) schools.

စီးနှုံဝါထူ ကိုသရဉ် ဖဉ်အဉ်ကိၢိရှဉ်

peace in our area so that our children can learn effectively and freely.

ယမံးမ့်ာစီးနှါဝါထူ ယဖြိတီဉ်ကိုလာဒဲကဝီးပူးဝံး ယဟဲကားသိဉ်လိကား တာ်လ၊ ကညီကီးပူးနှဉ်လီး. ယသိဉ်လိတာ်မှာ်ဘဉ်ယးဒိဉ်မး ခီဖျိကိုဖိ သဲ့ဉ်တဖဉ်အိဉ်ဒီးတာ်ဂုဉ်ကျွဲးစားလ၊ တာ်မေးလိအပူးအဃိန္နာ်လီး. ယမ့်ာ ဘဉ်ကွစ်ကားခဲ့ခါဆာကတိုံခဲ့အုံးမှာ် တာ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သဲ့ဆာကတိုံအဃိ ဒ်ယဒိုးနှုံဘဉ်တာ့် တာ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သဲ့အသိုးယသမံသမှာ်လ၊ ဟုဉ်ခီ ဟုဉ်နီးဘဉ်ကာ့၊ တာ်ကူဉ်ဘဉ်သူဆူ ယခုမှဉ်ခံချဲသဲ့ဉ်တဖဉ် အအိဉ်နှဉ်လီး. တဘျီတခီဉ်တာ်ခုးတာယးအဃိပဘဉ်မေးလိတာ်လ၊ တာ်ပျုံးတာ်ဖုံး အပူးအိဉ်ဝဲနဲ့ဉ်လီး.ခဲ့အုံးလ၊ပပုံးကိုဖိုအင်္ဂါပသာလီခုးအိဉ်ထီဉ်တာ်စုသဲ့ ခီဉ်ဘဉ်တာ်မလိ(Vocational Training)နေ့ဉ်လီး. လ၊တာ်ကခုးအိဉ် ထီဉ်အင်္ဂါပလိဉ်ဘဉ်တာ်ပီးတာ်လီအပြမ်းနေ့ဉ်လီး. ဒ်နှဉ်အသိုး ပလိဉ်ဘဉ်စာ့်ကီ Student Textbooks လ၊လ၊ပွဲ၊ပွဲ၊လ၊ပပုံးကိုဖိအင်္ဂါနေ့ဉ်လီး. အရုံဒိဉ်ကတာရနေ့ခ်,ပလိဉ်ဘဉ်တာ်မှာ်တာ်ခုခဲ့ လ၊ဖိသဉ်တဖဉ်အတာဒိုခ် ထီဉ်ခါဆူညါအင်္ဂါဒ်သိုးဖိသဉ်တဖဉ်ကမ်းလိဘဉ် တာ်လ၊တာ်သဘျ့အ ပူးနေ့ခ်လီး.

My name is Saw Nay Wah Htoo, I finished school at a refugee camp before returning to teach in the Karen state. The school children showed great dedication to learning, which made me really happy to teach them. Looking at the present situation, education has become a priority, and I am grateful for the opportunity to share my knowledge to the best of my ability with my younger brothers and sisters. However, fighting often breaks out in our area, causing us to learn in fear.

We would like to set up vocational training programs for our schoolchildren, but this will require many resources. We also need sufficient textbooks for each and every student. Most importantly, we need

Teacher Talk

ယသးခုလၢဒိုးနှုံဘဉ် တၢ်ခွဲးဂူးယာ်ဘဉ် လၢယကဒုးသူဉ်ညါဘဉ် သုလၢယတ်ၢလဲးခ်ီဖျိတဆီးတက္နာ်နှဉ်လီး.ယဖျိထီဉ်ကိုလၢ KTB LC ခံနံဉ်ဝံ၊အလီ႞ခံယသးအိဉ်မၤစၢၤ တၢ်လၢတၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့ တကပၤအဃိယနှာ်လီးသိဉ်လ၊တၢ်ဖဲ ကညီပုၤတဝ၊ကိုအပူးနှဉ် လီး. ယဟုံးနှုံမှုဒါဒ်ကိုသရဉ်မှဉ်တဂၤအသိးဒီးသိဉ်လိတၢ်လၢတ ရံးဖိက္ခံသဝီဒ်သိုးဖိသဉ်အတၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့ကဒိဉ်ထီဉ်ထီထီဉိ အင်္ဂါန္ဉ်လီး. ဖွဲယစးထီဉ်နှဉ်လီးသိဉ်လိတၢ်အဆးကတို်ယဘဉ် သဂၢၢ် ဒီး(COVID-19)ဝံၤအလိၢ်ခံ ပိဘ်ထွဲထီဉ်အခံလၢကိၢ်ပယီၤပ ဒိဉ်ဟုံးနှုံဆူဉ်တၢ်စိတၢ်ကမီးဒီးဆီဉ်တံၢ်မၤနၢၤကလှာ်ဒူဉ်ဖိလၢကျဲ အါဘိန့ဉ်လီး. ဘဉ်ဆဉ်ယသးတဆံး, သးတဟးဂီး လာတာ်ဆီဉ် တံါမၤနာၤယပုၤကလု၁်ဒ်သိုးအတါကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သံ့ ကလိါ်မါ်ကွံ၁် အင်္ဂါနှဉ်ဘဉ်. ယဂုဉ်ကျုံးစားသိဉ်လိဖိသဉ် ဒ်သီးအဝဲသူဉ်ကအိဉ် ဒီးတါကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သူ, တါ်ထံဉ်လ၊အထီ, တါ်ဆိကမိဉ်လ၊အ ယိာ် ဒီးက်ကျဲးစားထိဉ်သတြီး ပဖံဘဉ်ခိဉ် ဒီးပု၊ဂၤကသ့အင်္ဂါနှဉ် လီး. ဖဲ (စ.က.စ)ဟုံးနှုံဆူဉ်တစ်တာ်ကမီးအဆာကတီစ်,ကိုဖိတ နီးလၢအအိဉ်ဟဲ လၢပယီးပဒိဉ်ကိုသူဉ်တဖဉ် ခီဖြုအဝဲသူဉ်တမၤ လိဘဉ်ကညီလံာ်နီတဘျီအဃိ ပဘဉ်စးထီဉ်သိဉ်လိက္ခၤအီးလ၊ လံာ်ခ်ီဉ်ထံး ဒီးကဲထီဉ်တၢ်မၤလိလၢယဂ်ီး တကးဘဉ် ကဲတၢ်သး ဘဉ်ဒိလၢယဂိၢိဖးဒိဉ်စ့ၢ်ကီးလီၤ.ပဟီဉ်ကဝီးပူးပလိဉ်ဘဉ်အါထီဉ် မိုးကျို် အတါမ၊လိလ၊ပု၊တဝ၊အင်္ဂါန္ခင့်လီ၊ ယထံဉ်ဘဉ်ယကိုဖိ တနီးအသးဆုံးလၢအဖႏႇကွဲးလံာ်ကညီတဘဉ်အဃိန္ဉ်လီး. ပဝဲ ကိုသရဉ်မှဉ်တဖဉ် ထီဘိပဟုဉ်သဆဉ်ထီဉ်အဝဲသှဉ်လ၊အသုတ သးဆုံးသးဟးဂ်ီးလ၊တ)်အိဉ်သးဒ်အုံးအပူးတဂ္၊,ခ်ီဉ်ခါဖိလ၊ပခါ ထီဉ်နှဉ် ခါထီဉ်အီး ဆူညါကွ့ါ်ကွ့ါ်ဒီးဟုံးနှါ့ တါမလ်လ၊တါ်လဲ၊ ခီဖြိုအပူးတက္နာ်နှဉ်လီး. ဒူသဝီဖိလ၊ ပလီာ်ကဝီးအပူးတဖဉ်အဲ့ဉ် ဒီးဝဲလ၊ ခါဆူညါပတ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သံ့အပတိၢ်, အင်္ကာအစီက အို်သီဉ်, ကဂ္ဂၤလီဉ်ဒိဉ်လီဉ်နှဉ်လီၤ. တာ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့ မ့ာ်တာ် လာအရှုဒိုဉ်နိုးနိုးလာပပုကညီကလုာ်အကျါသပုံာကတားလီး. ခါ ဆူညါပကညီတၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့ကဂုၤထီဉ်ပသီထီဉ်ဒိဉ်ထီဉ်အါ ထီဉ်အင်္ဂါပတ်းမှာ်လါ,ပခ်ီဉ်တဃာ် ဒီးပုၤလာပဟ်င်္ဂါဟ်ဘါအီးအ ဒိဉ်ကတၢါမ့ာ် ပခိဉ်ပနာ်, ပမိၢ်ပပါ, သရဉ်သမါသ့ဉ်တဖဉ် အတၢ် ဆီဉ်ထွဲမာစားနှဉ်လီး.

I am very grateful to have this opportunity to share my experiences. Two years after passing Kaw Tha Blay Learning Center (KTBLC), I taught at a community school that I wanted to help as part of my education. I took responsibility as a teacher where I am teaching at the Ta Re Poe Kwee community school to develop children's education. I contracted Covid-19 when I started teaching, and after that, the Burmese military seized power and oppressed Karen people in many ways. However, I did not lose hope or become disappointed in the face of their efforts to erase education among our people. I tried to teach the children to increase their education and vision, and develop deep critical thinking skills so that we stand shoulder to shoulder with others. After the SAC took power, many students came from the nearyby Ministry of Education (MoE) school, where they did not learn the Karen mother tongue language. Therefore, we had to teach them from a very basic level, which was a learning experience for me but also made me sad. In our area, we need more mother tongue training in our community. I saw some children despairing because they could not read and write the Karen language. As teachers, we encouraged them that they do not despair or feel sad about this situation because they can learn from their experiences step by step in the future. We want our community to develop educationally and qualify for further education. Education is vital among our Karen people, and our hope and strength come from our leaders, parents, teachers, and the Karen people who seek to develop our education.

- နံးဖှဉ်တၢ်မၤလိအထါ
- ၁. စံးဘူးကစၢ်ယွာဒိဉ်မး ဆုာလီၤဝဲသရဉ်သမါ ဒ်သီးဖိလံးကဖိုးစီး ခိဉ်နၢ်တၢ်တိ၁်အိဉ်ထီဘိ
- ၂. တါ်ကူဉ်သ့ကလၢပုံးဂိါ ခိဉ်နါ်တဖဉ်မၤနီါ်ကိါ အက်ၤ်အလဲကဖျါထီဉ် လၢသူဉ်လၢသးမၤနီါ်နီါ်
- ၃. ကိၢ်သူလ္၊သရဉ်တဖဉ် ကူဉ်သ့ပတိၢ်တထိဉ်ဘး တၢ်လိဉ်အိဉ်ဒီးအီ၊အါမး ကူဉ်သ့ပီညါတကပ၊
- ၄. ထံဉ်ဘဉ်ပုၤလ၊သိဉ်လိတၢ် တၢ်သ့တၢ်ဘဉ်စု၊ဒိဉ်မး လ၊တၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံ၊အဃိ ခိဉ်နၢ်ရဲဉ်ကျဲ၊တၢ်မၤလိ
- ၅. ကိ်းခါနံးဖုဉ်တာ်မလိ လ၊သရဉ်ဂိါဂဲ့၊ထီဘိ ကိုးနံဉ်ဒဲးတာ်မ၊လိအံ၊ ကဲဘူးလ၊ကိုတာ်အါမံ၊
- ၆. တၢ်သိဉ်လိမၤလိကျိုးကျဲ ဒ်သရဉ်သိးကြူးအိုဉ်ဝဲ သုတဆု၊ကမဉ်ဖိလံ၊ တၢ်မၤလိအံးဘဉ်အိဉ်ဒံး
- ၇. ကိုသရဉ်အိဉ်ဝဲတနီး တဖျိဘဉ်ကိုဒိဉ်တီးထီ မ့ါ်တဒိးန့ါ်တါ်မၤလိ တါ်ကီတါ်ခဲဘဉ်ခ်ီဖျိ
- ၉. သရဉ်သိဉ်လိတၢ်တနီး တနုံဉ်ခံနံဉ်ဒီးဟးထီဉ် တနီးသိဉ်လိတၢ်နံဉ်အါ လဲၤခီဖျိထံဉ်ဘဉ်တၢ်အါ
- ၁၀.ခ့ခါဆာကတို်ခဲအံး ဖိလံးအိဉ်တ့်ုပုၤလို်ခံ ကံ၊စီသ့ဘဉ်လီးတို်ဃိ ဖိလံၤလီးတိါ်တါ်မၤလိ
- ၁၁.နံဉ်ဖုဉ်မၤလိတၢ်ကို်ခါ လ၊သရဉ်ဂီၢ်ဂ့၊ဒိဉ်အါ ကိုသရဉ်မှဉ်သရဉ်ခွါ သူဉ်ညါလီးသုမူသုဒါ

လၢကိၢ်ပူးကိုသရဉ်

- ယက်ိၢကညီလၢယအဲဉ်
- ၁. ကိ်းကညီကိ်းလၢယအဲဉ် မ့ာ်ကိုးလၢယဟဲအိဉ်ဖျဲဉ် တဆၢလီးဖးယဲဒီးနၤ ခီဖျိကူဉ်သ့ဘဉ်လီးဖး
- ၂. ကစၢၢ်ကလိပျီလါဟ့ မ့ၢ်ဝဲန့ဆၢဉ်တၢ်ဘဉ်တ့ သ့ဉ်ထူဉ်ဝဉ်ဘိတၢ်မံၤလာ် လၢနပူၤလၢပုဲၤနဲဒဉ်
- ၃.ကိၢ်ကညီလၢယအဲဉ်တ့ၢ် ထိဉ်သတြီးကိၢ်ဂၤတန္ၢ် ထံကိၢ်ဂၤဟးအိဉ်ဘဉ်ဆဉ် သးပ္၊နိုဉ်နၤတန့ၢ်ဘဉ်
- ၄. ထံဂးကိ်းဂးကညီဖိ အိဉ်သှဉ်နီဉ်သုဝဲထီဘိ ကိ်းကညီအိဉ်ခ်းကျွန်း လၢနကဟဲကူးနဲဒဉ်
- ၅. ကညီဖိလ၊လီးပြံပြါ မုါတနံးယဆ၊မုါလါ ကညီနီဉ်တယါဖီလာ် ဃူဃူဖိးဟ်ဖိုဉ်ထီဉ်သး
- ၆. ထုကဖဉ်ဒီးဆၢဂ့ၤနၤ ယက်ိုကညီကိ်ဃံလၤ ကီခဲဖိုဉ်နးပူးဖျဲးနဲ ယက်ိုကညီလၢယအဲဉ်

လၢ-နိုၢ်ဒါ (KTTC)

ထါအသနၢဉ်

ကိၢိသူလူးကိုဖိလၢလီးမှာ်သီသဝီ

၁.ဒ်ပမ့ၢ်ဝဲပှးကိုဖိ ကျဲးစားဝဲလ၊တၢ်မၤလိ ဒိကနဉ်သရဉ်တၢ်သိဉ် မၤပှဲးမိၢ်ပါအတၢ်တိ၁်

၂.စံးကတိၤတဲတါ်တီတီ ပတါ်မ့ါ်တါ်မ့ါ်ကညီ သးကွံပုၤတါ်ဟုဉ်တဂ့ၤ အိဉ်ဒီးလုါ်လါ်ကဲးတ်ဂ့ၤ

၃.ကတိၤဖျါမဲ့၁်မှာ်နှါဆာ ဒိစၥ်ပှၤဂၤဟ်သးဘျ၊ ဒ်သိးသုတလီၤပတိၢ် ဂု၁်ကျဲးစားနဲဒဉ်နီၢိနီၢ်

၄.ကဲထီဉ်ဝဲဒဉ်တၢ်ကွၢ်လိ လၢပှၤခဲလာ်ကျါဖြိုးစိ အဲဉ်က္၊ပကလု၁်လာ်သး ကလု၁်ဂၤန္ဉ်ပဝ်ကဲမး

၅.စိာ်ကဖီထီဉ်ပထံကိုi ကိုiသူလူးကဂၢ်ကျူးဂိုi ကဲထီဉ်ပုးအါဂၤစုတီး ဘဉ်ဆိဉ်ဂုၤလၢယွၤန္နဉ်လီၤ

လၢလိၢိမှာ်သီကိုသရဉ်

တၢ်ဟုဉ်မှဉ်ပိၢ်တၢ်သှဉ်ညါ

၁.ဆဲသ့ဉ်ဃံဉ်ဆဲလၢမုါ်နုဉ် ဆဲဝဉ်ခီဆဲလၢမုါ်နုဉ် သုတဟ်စဲလၢနစု ကအီဉ်သကုၤထီဉ်နဟုး

၂.တၤမုါ်ကိးလၢပှါ်ဒိဉ်လာ် တၤဃါ်ကိုးလ၊ပှါ်ဒိဉ်လာ် ပှၤမ့ါ်ကိုးဆ၊တဂၤဂၤ အီဉ်ကူးပုၤဝံပုၤကလၤ

၃.တူဟဲသီဉ်လ၊ဝါရဲဉ်ရဲဉ် ကွဲးဟဲသီဉ်လ၊ဝါရဲဉ်ရဲဉ် ပှးမ့ါဝံဖီဂါပုဲးကု ထံဉ်နဲဆဲ့းနဲတလီါံဃုး

၄.ခူဉ်လီးတၢ်ပူးဘဉ်တဘုး ခူဉ်ဆီဒံဉ်ဆီဒံဉ်ဒုးသုး နမ့ၢ်လဲဃုအီဉ်ကသူ လဲၤလၢနဂ်ိုးမိဉ်အဆူး

၅.ခဲ့ယုၢ်ဒူဒူ ခဲ့ယုၢ်ဒူ ကီးကျဲဉ်ဒူဒူ ကီးကျဲဉ်ဒူ နမ့်ာနဲ့ာဖိမ့်ာနဲ့ာဝၤ ကွာ်လာဆွဲ့ဉ်ကုးလာမိုကုး

တါ်ကိါ်ခါနီးဖုဉ်တါ်မၤလိ သရဉ်,သရဉ်မုဉ်တဖဉ်

The Karen Teacher Working Group wants to share certain skills, ideas, and information through this newsletter that we hope will be useful for the development of our Karen education system. We need your feedback, opinions, and news to help us achieve this goal.

Please send us letters, stories, lesson plans, games, poems, experiences, or anything else you believe would be useful to share in this newsletter. When you write to us, please include your name, date, and the place where you live. We look forward to hearing from you!

တၢ်ပရာဆူပုၤဖးလံ၁်ဖိတဖဉ်

ကညီကိုသရဉ်မ၊သက်းတ႞ကရူ်အဲဉ်ဒီးဟ္နာ်ခီဟ္နာ်နီ၊ ဘဉ် ဃးတၤ်သဲ့တြဲဘဉ်, တြဲဆိကမိဉ်တြဲထံဉ်, တြဲဂျ်တြုကြုံ တဖဉ် ခီဖြဲလံဉ်တြဲကစီဉ်အုံးနေ့ဉ်လီး. ပမုါလါလျကမှါတြဲ ကဲဘျူး လ၊ပကညီကူဉ်သုဝဲးကျိုအင်္ဂါလီး. ပလိဉ်ဘဉ်သု တြဲဟ္နာ်ကူဉ်ဟ္ဉ်ဖး, တြဲထံဉ် ဒီး သုတ္ခါကစီဉ်ဒ်သိုးကက် ထီဉ်တြဲများလျပကတု၊ဆူပတ်ပညိဉ်ဖီတျဉ်အင်္ဂါလီး.

ဝံသးစူးဆု၊နှုံပု၊တာ်ကွဲး, တာ်တဲပူ, တာ်ကတာ်ကတီးတာ် သိဉ်လိ, တာ်လိဘ်ကွဲ, လုံးဖိထါဖိ, တာ်လဲးခ်ီဖျိတဖဉ် ဒီးတာ် အဂုးအဂၤ လ၊နဆိမိဉ်ကကဲဘျူးလ၊ လံဉ်တာ်ကစီဉ်တ ဘဉ်အံးအင်္ဂါတက့ာ်. ဖဲနဆု၊နတာကွဲးတဖဉ်အခါ ဝံသးစူး ဆု၊ဃုာ်ဒီးနမံး, မုါ်နံးဒီးနလီါ်အိဉ်လီါ်ဆီးတက့ာ်.ပမုါ်လါဒီး ဆ၊ နါ်ဟူတါ်ကစီဉ်လ၊နအိဉ်လီး.

တၢ်ကွဲးအတၢ်နဲဉ်ကျဲဒီးအနီဉ်ထိဉ်

ပအဲဉ်ဒိးလၢနကဆှၢဃီးနတါ်ကွဲးဆူ ပဃူပပိုးလံဉ်တါ်ကစီဉ် အအိဉ် ဒ်သိးကမၢစၢးဟ့ဉ်ဂ်ါဟ့ဉ်ဘါ, ဒုးလဲးထီဉ်လဲးထီသ ကိးတါ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့လ၊ ထံလီါ်ကီါ်ပူးဒီး ဒဲကဝီးပူးခဲလာာ် အင်္ဂါနု့ဉ်လီး. တါ်ကွဲးလၢနကွဲးအီးသ့တါဂ့ါ်ခ်ိဉ်တီတဖဉ်မ့ါ်ဝဲ-

- ၁. ကညီကိုဒီးတၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့
- ၂. ထံဂုၤကိၢ်ဂၤတၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့ကစီဉ်
- ၃. တၢ်ကစီဉ်လီးဆီသနၢဉ်
- ၄. ကိုသရဉ်တၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့သနျဉ်
- ၅. လုၢိဖိထါဖိဒီးတၢိနံးတၢိအ့သနာဉ်
- ၆. ကိုသရဉ်တၢ်ကွဲးသနၢဉ်
- **ှ**. ကညီထူရှုါ်စဲၤခွဲသနၢဉ်
- ၈. တၢ်သမံထံသနၢဉ်

ြာ ကညီကိုသရဉ်လံာ်တၢ်ကစိဉ်အဘ္ဉာ်အံးဘဉ်တၢ်ထုးထီဉ်အီးတန<mark>ံဉ်ခံဘျီ ဖဲ လါအီးက</mark>ထိဘၢဉ် ဒီး လါအ့ဖြှဉ် ကတိၢ်နှဉ် လီး.လ၊တၢ်န့ဉ်အဃိဝံးသးစူးဆှာဃီးနှဉ်ပုၤနတၢ်ကွဲးတၢ်ကစီဉ်သ<mark>ွဉ်တဖဉ် <u>တၢတပတိၢ်နှဉ်ဖဲ</u> လါအီကူး ဒီး လါစဲးပတဲ့ဘျဉ်, <u>ခံပတိၢ်တပတိၢ်ဖဲ</u> လ<mark>ါဖ္စဉ်ဘြူအါရံး ဒီး လါမ</mark>းရုး အပူးနှဉ်သူဝဲလီး.</mark>

() 0.

တၢ်ကွဲးတဖဉ်နဆှာခီဖျိကိုသရဉ်လဲၤတရံးတၢ်တဖဉ် (မ့) messenger @ Naw Hpaw Shee WahT-Lemuel

ပဃူပပိုးကညီကိုသရဉ်လံာ်တၢ်ကစီဉ်အံး ဘဉ်တၢ်ထုးထီဉ်ရးလီးအီးလ၊ ကညီကိုသရဉ်မၤသကိးတၢ်ကရူၢ်န္ရဉ်လီး. Phru Pwgo Karen Teacher Newsletter is produced by Karen Teacher Working Group

P.O. Box 39,

KAREN TEACHER

NEWSLETTER

P.O. Box 39, Mae Sariang, Mae Hong Song

Contact Information:

Email : ktwghq@gmail.com Website : www.ktwg.org

Facebook : facebook.com/ktwghome

KTTC application period information

- The new student must contact their township and district leader for attending the Karen Teacher Training College (KTTC)
- New students must be approved and selected by the township and district leaders
- The KTTC application period for new intake of students runs from January to April
- KTTC's academic year begins in May and ends in March